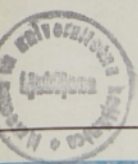

Začasno na tujem

stran 19 do 26

11 rodna gruda

november 1971

revija za Slovence po svetu

Slovenija

Pozdravljen Kras

živiš v naši predstavi tak, kakršen si v resnici?

Kras ni le kamen, ni pusta zemlja, ni samo dežela burje. To je dežela, kjer kamen daje in jemlje, je dom Kraševca, delavnega, trdega človeka, ki je znal zaživeti s to zemljo, se z njo zliti v eno. Kjer je kamen siv je kraška prst rdeča, kjer je bel in propusten za vodo je več golote, manj zemlje.

Kamen je prvobitni element Krasa. Kamnite so hiše s strehami vred, zdi se kot da bi se dvignile iz kraških tal. Hiše v tesni družbi so združene v naselje. To je življenje kamna in življenje v njem. Kamen varuje kraško zemljo in varuje človeka. Kraševca kamen kolne in ga ljubi, pozna ga. Ve za njegove skrivnosti, pozna njegove vrline. Z dletom in kladivom v roki spregovori z njim. Kamen se mu vda in odgovori lepotnemu čutu Kraševca in njegovi prirojeni kamnoseški spretnosti. Neobdelan kamen se združi z obdelanim: kamnita kraška arhitektura s kamnito plastiko. Kamnita nadvratna preklada poudari vhod v kraško dvorišče: mali zaprti svet domačije. Kraška kolona je ponos gospodarja, krasijo jo začetnica njegovega imena in letnica zidave. Povsod, kjer je Kraševca obdeloval kamen ga je tudi krasil, z dletom oživiljal njegovo površino. Naj je bila to konzola zunanega hodnika, glavica stebrička ali sklepnik polkrožnih vrat.

Posebne skrbi in pozornosti je deležen vodnjak — vir vode, vir življenja. Kot veliko korito trebušaste oblike mu je določeno posebno mesto: na dvorišču v bližini kuhinje, kjer je pri roki gospodinji, ali sredi vasi za vse vaščane.

Kraški kamnosek je klesal stoletja iz nuje in čistega veselja. Klesal je in samorastniško klil iz zemlje, ki jo je obdeloval. Stoletja pa so prek kraške zemlje prinašala in odnašala vplive iz juga, severa in zahoda. Kraševca jih je sprejemal, nikoli pa ni slepo ponavljal novosti. Prevezel je le tisto, kar je lahko po svoje prekvasil, kar mu je bilo blizu, kar je lahko postalo domače in uporabno. Kras se je razpel v »kraški renesansi«, v baroku pa celo vplival na samo Ljubljano. Posredoval ji je kiparske de-

Kraške domačije

lavnice. V 19. stoletju je kraški kamnosek prisluhnil klasicizmu in ga prelil v dekorativno govorico cvetja in vrtnic. Dandanašnji gremo mimo vsega tega in niti ne pomislimo na nekdanjega oblikovalca k a m n a.

Kras pa ni le dežela kamna, je tudi dežela temno rdečega terana in Kraševca ni le spreten kamnosek, je tudi umen vinogradnik. Vedno bolj je cenjen njegov pridelek in vedno več je zasajenih trt. Voli, vpreženi v jarem, niso več sami. Globoko v kraško prst so se zarile močne gosenice traktorjev. Traktorji rigolajo,

njihove sledi so ravne brazde za mlade trte.

Temnica, Sveto, Komen, Dutovje, Tomaj . . . vežejo jih slabe ceste, vendar so razdalje med njimi vsak dan manjše in sam Kras je vedno bolj zanimiv tudi za turista, posebej za tistega, ki prihaja s severa na jug, na morje. Tu na Krasu se mu odpre nov svet, tako drugačen, kot ga pozna na severu in tako drugačen, kot ga čaka na jugu. Spoznal bo, da je Kras še vse kaj drugega kot dežela kamna in burje.

Breda Kovič

Iz vaših pisem	2
Drago Seliger: Misli ob prazniku	5
Na kratko	6
Jože Prešeren: Gorenje — tovarna, na katero smo lahko ponosni	8
Miha Matè: Od Ribnice do Rakitnice	10
Stane Lenardič: Vesela otroška leta v Domžalah	12
Miha Matè: Jelovski kiparski samorastnik	13
N. B. — B. K.: Od zelišč do moderne industrije zdravil	14
Gianni Poggiolini: Beneški Slovenci odhajajo v svet	16
Mila Šenk: Milka Kress	17
Filatelija, Vaš kotiček	18
English Section (I)	19
Začasno na tujem (II)	19
Naši po svetu	27
Ina Slokan: Iz Celja do Nove Gvineje — po srečo in kruh	30
I. S.: France Magajna — kmet in pisatelj	32
Francè Novak: Slikovita izrazna sredstva	33
Azra Kristančič: Kaj je avtogeni trening	34
Otroci berite	36
Frank Česen: Prva pipa tobaka	38
Tone Zaitz: Od kod si pa ti doma?	39
Ciril Zlobec: Moj brat svetnik (odlomek)	40
Slika na naslovni strani: Kraška vas	

Revijo »Rodna gruda« izdaja Slovenska izseljenska matica • Uredništvo in uprava: 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, poštni predal 169, Jugoslavija • Telefon uredništva: 23-102, telefon uprave: 21-234 • Glavni urednik: Drago Seliger • Odgovorni urednik: Jože Prešeren • Urednica: Ina Slokan • Uredniški odbor: Dragan Flisar, Anton Ingolič, Branka Jurca, Janez Kajzer, Tone Krašovec, Zvone Kržišnik, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Boštjan Pirc, Anton Rupnik, Mila Šenk, France Vurnik • Prevajalci: Milena Milojevič, (angleščina), Viktor Jesenik (francoščina), Albert Gregorič (španščina) • Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno • Rokopisov uredništvo ne vrača • Poština plačana v gotovini • Naročnina: letno za posamezne države: Anglija 1,25 Lstg, Avstrija 80,00 Sch, Belgija 150,00 Bfr, Danska 21,00 Dkr, Finska 10 Fm, Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr, Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit, Nemčija 12,00 DM, Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr, Švica 13,00 Sfr; prekmorske države — ZDA, Kanada, Avstralija, Argentina in druge 5,00 US dolarjev ali enakovrednost v drugi valuti oziroma dinarjih • Plačila naročnine: za dinarje tekoči račun 501-8-51, devizni račun št. 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski banki ali št. 501-620-2-32002-10-3796 pri Jugobanki, Ljubljana, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporočenem pismu • Tisk: »Kočevski tisk«, Kočevje

Dragi bralci!

kot ste videli že v nekaj preteklih številkah, smo dali rubriko »Iz vaših pisem« na prvo mesto v reviji. To pa ni tudi brez drugega pomena. Predvsem namreč želimo, da bi bila revija taka, kot si jo želite vi. Od drugih slovenskih listov in revij naj bi se razlikovala predvsem po domačnosti in toplini. Nikomur ne želimo namerno vzbujati domotožja, saj vemo, da so to tiste najobčutljivejše točke vsakogar izmed vas, ki živite na tujem. Vemo pa, da se marsikom vzbudi domotožje ob pogledu na sliko rojstnega kraja ali ob spominih na mlada leta. Zato torej naše »domačnosti« ne jemljite vedno kot vzbujanje domotožja.

V načrtu imamo že vrsto sestavkov, za katere ste nam izrazili željo (največ želja je po sestavkih iz slovenske zgodovine). Radi pa bi, da bi nam pisali tudi o člankih in reportažah, o zapisih in drugem, kar zdaj objavljamo ali smo objavili v prejšnjih številkah. Ali ste izvedeli dovolj, želite še kaj? V katere kraje naj pošljemo našega reporterja? Z daljšimi ali krajšimi zapisi skušamo poročati o vseh slovenskih pokrajinah, lahko pa se zgodi, da smo pozabili na vaš domaći kot. Opozorite nas nanj!

Vaš urednik

kot da sem spet doma, pa čeprav sem tako daleč v tujini. Upam in želim, da bom nekoč spet videl svojo domačo grudo, v kateri sem odrasel in kjer je zakopanih toliko lepih spominov na mladost.

Danijel Brkovec
South Wentworthville, N.S.W. Avstralija

Veseli nas, da vam toliko pomeni naša revija. Ko beremo taka pisma, se nam v uredništvu kar dvigne zavest, da naše delo le nekaj pomeni. Napišite nam še kaj — malo več o vašem življenju v Avstraliji, o tem kako ste se vživeli v nove razmere, o kakem zanimivem doživetju...

Edina vez

Iskreno se vam zahvaljujem za redno pošiljanje Rodne grude. Moram priznati, da vsako številko nestrpno pričakujem, saj v njej najdem vedno kaj zanimivega, ker mi je skoraj edina vez z domovino.

Ker sem spremenila delodajalca, nisem dobila ene številke in tokrat vam pošiljam nov naslov. Imam tudi skromno željo: ob priložnosti objaviti v Rodni grudi tudi nekaj o Ptujju in o Slovenskih goricah.

Stanka Hasler
Triesen, F. Liechtenstein

Tujina je le tujina

Oglašam se vam iz Nemčije kamor me je zanesla pot z upanjem v lepše življenje. Prav te dni minevajo že tri leta, odkar sem zapustila naše zelene bregove in šla v Nemčijo.

V svet sem odšla kot mlado neizkušeno dekle, saj sem bila stara šele 18 let. Mislila sem, zdaj se mi bo odprlo novo življenje, ki se ga spleča živeti. Največkrat so takšne misli varljive in tudi jaz sem bila prevarana. Tujina ostane vedno le tujina, pa tudi denar ni vse. Moje življenje tukaj na tujem ni prav nič prijetno in zadovoljno. Enolično kot reka se pretaka iz dneva v dan in teče dalje in dalje, a s seboj ne prinaša nič, le od časa do časa žalost in razočaranje.

Še največ pa tukaj pogrešamo domačo besedo in zabavo, saj naša slovenska beseda zveni tako lepo, nekako praznično, kar prav čutimo šele, ko smo na tujem. Zato nam je tukaj v edino razvedrilo vaša in naša Rodna gruda, kateri gre vse priznanje. Želim le, da včasih objavite tudi kaj s Tol-

minskega, to je od tam, kjer sem doma. Prav lepe pozdrave pošiljam vam v uredništvu. Preko Rodne grude pa želim pozdraviti tudi moje domače ter vse prijatelje iz Ponikev pri Tolminu. Najlepše pozdrave pa pošiljam naši mali Renati. Pa še to, če dobim kakšno primerno službo, pridem takoj domov.

Marija Lapanja
Petersaurach, Nemčija

Pošljite čimprej

Po bančni nakaznici pošiljam naročnino za Rodno grudo, koledar pa imam naročen pri naši Jednoti. Prosim, pošljite mi Rodno grudo čimprej. Revijo mi je pokazala neka rojakinja in nam je bila prav všeč. Ženi in hčerki je še posebej ugajala priloga v angleščini. Z bratskimi pozdravi!

Ciril Medved
St. Louis, Mo. ZDA

Poročil sem se

Oprostite moji zamudi pri naročnini. Zdaj vam po čeku pošiljam naročnino za revijo za dve leti in naročam obenem tudi Slovenski koledar za leto 1972. Veste, bil sem na tesnem s časom, ker sem se medtem poročil, seveda s Slovenko. Na obisku je bila tudi mama moje soproge, ki pa se je zdaj že vrnila v prelepo Slovenijo. Čez dve leti prideva pa midva na obisk. Pa še nekaj, čeprav pozno. Ne vem kako naj se vam zahvalim za obisk ansambla Slak. Res, najlepša hvala za to prijetno gostovanje. Pri nas bodo dobrodošli še in še. Prejmite lepe pozdrave od rojaka in zavednega Slovenca in moje žene.

Frank in Marija Verhovšek,
Toronto, Kanada

Obema želimo mnogo, mnogo sreče na skupni življenjski poti. Uredništvo

Prihodnje leto na svidenje!

Pred kratkim smo se preselili in zato vam sporočamo naš novi naslov, ker ne bi radi, da bi se kakšna Rodna gruda zgubila. Obenem vam pošiljamo mnogo pristrčnih pozdravov v upanju, da se prihodnje leto vidimo v domovini. Lep pozdrav od

družine Bremšak
Ottawa, Kanada

Nova bralka

Pri prijateljih si večkrat sposodim vašo revijo. Meni je zelo všeč, ker najdem v njej polno zanimivosti od vsepovsod, posebno pa sem vesela slik in člankov iz moje domovine. Rada bi se naročila na »Rodno grudo«. Če je mogoče, bi jo najraje dobivala takoj, drugače pa s 1. januarjem naslednjega leta. Napišite mi, prosim, kako je treba pošiljati denar — v ameriških dolarjih ali v angleških funtih?

Urška Gomboc
Ryde, N.S.W. Avstralija

Naročnino lahko plačate v eni ali v drugi valuti, seveda lahko tudi v avstralskih dolarjih. Pristrčna hvala za naročilo!

Spomini na mladost

Rodno grudo prejmem vedno z velikim veseljem. Komaj čakam, da pride nova številka. Ko jo prebiram, mi je pri srcu tako,

Morda pridemo na obisk

Napisal bom nekaj besed po slovensko, čeprav se slovenščine nisem učil v šoli, ampak le doma. Hitro beži čas. Slakovega koncerta pa ne pozabimo. Tu v Detroitu še velikokrat govorimo o tem prijetnem srečanju. Če bo nanescila priložnost, pridemo v Slovenijo na obisk. Tam imamo precej sorodnikov, s katerimi se še nismo nikoli videli. Moji starši so iz Hudega konca, fara sv. Gregor, ženina mati pa je doma iz Kranja, a oče iz Loškega potoka. Na svidenje!

Eddie Adamič
Warren, Mich.

Na obisku doma

Sprejmite najlepše pozdrave iz moje rojstne vasice Brje pri Komnu, kjer sem bila na obisku prav vesela in zadovoljna. Zdaj se spet vračam nazaj v Buenos Aires v Argentini. Tam imam sinove z družinami,

ki me pričakujejo in mi pišejo, kako že štejejo dneve do mojega prihoda. Moj sin Pepi v Argentini prejema Rodno grudo, ki nam je vsem zelo všeč.

Lojzka Pipan

Tonka in Gašper oprostita!

V deseti številki Rodne grude smo na 31. strani objavili sliko in zapis o Tonki in Gašperju Ahačič iz Amerike, ki sta letos v Sloveniji praznovala enainšestdesetletnico poroke. Tiskarskemu škratu pa ta letnica najbrž ni šla v glavo, ko ju je videl na sliki, pa ju je pomladil kar za dvajset let. Oprostita in prejmita še enkrat najlepše čestitke k enainšestdesetletnici vajine poroke.

DOPISUJTE
V RODNO GRUDO

Naša naročnica Agnes Repovž iz Rentona, Wash. je po 49 letih prišla pogledat domače kraje. Posnetek je s piknika v Škofji Loki

Rodna gruda za rojstni dan

Med številnimi rojaki, ki smo jih letos srečali in mnoge tudi šele prvokrat osebno spoznali v našem uradu na Matici, je bila tudi simpatična Agnes Repovž iz Rentona v državi Washington. Povedala je, da je letos v juniju po dolgih 49 letih prišla pogledat svojo rodno Smolenjo vas pri Novem mestu in še druge slovenske kraje. Od kupa otrok, ki jih je bilo pri hiši, ko je kot mlado dekle odhajala v tuji svet, živita zdaj le še ona v Ameriki in sestra na Dolenjskem. Kako veselo je bilo svidenje po toliko letih, se ne da popisati. Nečak jo je popeljal okrog, pa je videla, da je zdaj na Slovenskem res vse zelo drugače: vasice so postale velika naselja, skoraj mesta. Namesto hlevov imajo garaže in namesto konj avtomobile. Pa dekleta in fantje, kako gosposki so, na podeželju skoraj bolj kakor v mestih... Njej kakor drugim našim dekletom in ženam v prvih desetletjih tam v Ameriki ni bilo z rožicami poslano. Oh, kako trdo so delale. Agnes je bila dvakrat poročena in zdaj je spet vdova in sama. Ne, sama pravzaprav ni. Saj ima odrasle otroke, ki so dobri in je ponosna nanje. Veseli smo bili njenega priznanja

reviji Rodni grudi. Ob svojem obisku v našem uradu je gospa Agnes plačala naročnino za Rodno grudo za prihodnje leto in to za sebe, za prijateljico Ann Laush in za novega naročnika rojaka Franka Omaitsa, vse iz Rentona Wash. Veseli smo bili, ko nam je povedala, kako je vsem všeč Rodna gruda in da bo prijateljici prav gotovo najbolj ustregla, če ji za rojstni dan namesto darila pokloni naročnino za Rodno grudo. Res je to bistra misel, še kdo bi se lahko spomnil nanjo.

Ob svojem obisku nam je gospa Agnes pokazala tudi sliko z letošnjega izseljenskega piknika v Škofji Loki, katerega se je udeležila s sorodniki. Eden od njih jo je slikal in zraven »ujel« še rojaka Justina Čebula iz Lievina v Franciji. Seveda se nista poznala niti spoznala, šele mi smo ji povedali, kdo je rojak na sliki. Sliko objavljamo. V beli jopici je gospa Repovževa. Za njo stojte njeni sorodniki. Spredaj pa sedi (zelo zamišljen) naš prijatelj Justin Čebul iz Lievina, dolgoletni predsednik Združenja Jugoslovanov v Severni Franciji. Draga gospa Agnes kmalu spet na svidenje v domačih krajih!

DRAGI BRALCI!

Želite imeti zgoščen pregled enoletnega dogajanja v Sloveniji?

— Takoj naročite knjigo

Slovenski koledar 1972

Koledar za Slovence po svetu

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revija za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,

čitljivo izpolnite

in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto .....

RODNO GRUDO od ..... dalje

Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....
.....

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis: .....

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE,

ki govorijo, pišejo, berejo angleško, radi pa bi znali tudi materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov?

Naročite zanje učbenik slovenskega jezika

Zakaj ne po slovensko — Slovene by Direct Method

Učbenik sestoji iz albuma s šestimi gramofonskimi ploščami slovenskih lekcij in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini.

UČBENIK naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Cankarjeva 1/II.

61000 LJUBLJANA

Cena za inozemstvo: 15,60 US dolarjev.

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo

TOVARIŠ

Ime: .....

»TOVARIŠ«

Ulica: .....

LJUBLJANA

Mesto: .....

Tomšičeva 3

Država: .....

JUGOSLAVIJA

Letna naročnina je 14,00 USA dolarjev, trimesečna 4,00 USA dolarje, plačljiva vnaprej na Ljubljansko banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000 -10-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

.....

Čitljivo izpolnite in odpošljite v pismu!

Misli ob prazniku

Čas, ki ga živimo, ni naklonjen postankom in daljšim miselnim sprehodom v preteklost. Človek današnjega dne, vržen v hrupni tok vsega, kar ga obdaja, je ves prežet in prevzet z delom, tegobami pa tudi radostmi današnjega in jutrišnjega dne. Neugnana želja po nenehnem obvladovanju še neznanega mu uravnava pogled v prihodnost. Prodira vse globlje v jedro atoma in spreha se po vesolju. Na vseh področjih odkriva neodkrito, kar daje silne možnosti za razvoj človeštva. Z vsakim dnem utira in išče nova pota. Žal pa je v iskanju teh poti njegov pogled često tako enostransko zazrt, da postaja slep za že odkrita pota, ki vodijo k sosedu, k sočloveku. Taka in podobna razmišljanja nas utrjujejo v veri, da smo se tu in tam dolžni ustaviti, se za hip upreti divjemu toku življenja in sprostiti misel, da se globlje in širše zareže v čas, ki ga živimo.

Prazniki so prav gotovo najprimernejša prilika za to. Praznik, ki mu posvečamo naše misli — še posebej, saj gre za praznik skupnosti narodov in narodnosti socialistične federativne Jugoslavije.

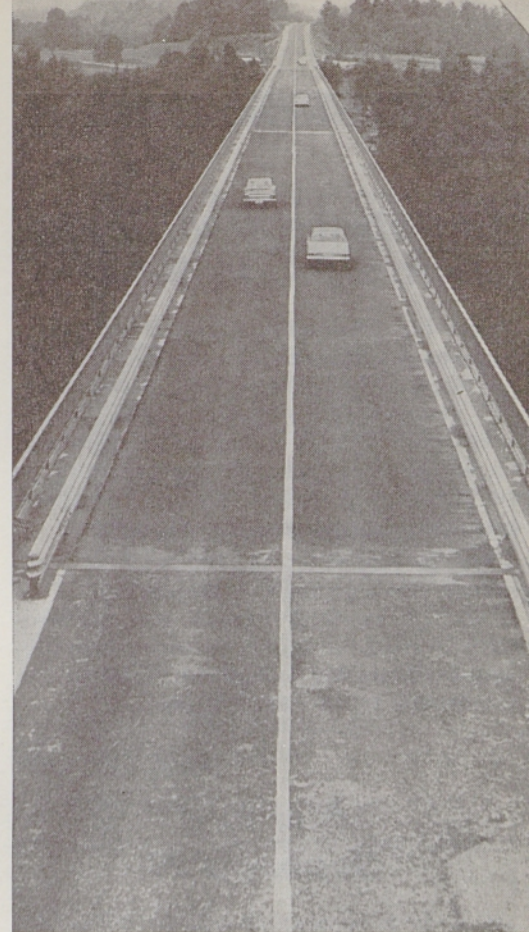
Pravimo, da je zgodovina pravičen sodnik. Izmerila bo, ovrednotila in ocenila dejavnost naše skupnosti. Že danes vemo, da bo temeljna sestavina ocene ugotovitev, da je bil čas te skupnosti od rojstva do danes izredno ploden. Malo je dežel v svetu, ki bi v za zgodovino tako kratki dobi v toliki meri spremenile gmotno in duhovno podobo svojih pokrajin in republik. To je osnovna resnica, ki jo vidimo in občutimo mi, ki živimo to naše življenje, še bolj prepričljivo pa nam o njej pripovedujete rojaki, ki se po dolgih desetletjih bivanja v novih domovinah vračate na obisk v rodno deželo. Zaradi te resnice smo vsako leto bolj bogati, bolj močni in je praznik bolj prazničen.

Letošnje praznovanje ima še poseben pomen. Poleg običajnega pregleda dela, uspehov pa tudi slabosti v vseh celicah našega življenja, je dovršen del misli posvečen nadaljnji graditvi naše samoupravne in državne skupnosti. Gre za globoke in daljnosežne spremembe, ki jih vnašajo v gospodarsko in politično življenje pri nas dopolnila osnovnega zakona naše skupnosti — to je ustave

SFRJ. Doma in v tujini je bilo mnogo povedanega in napisanega o tem, kaj se v Jugoslaviji menja in spreminja in zakaj? Zvečine so bile razlage razumne in dobrohotne, nekaj pa je bilo tudi zlonamernih z dodanimi lažnimi prerokovanji. Zadnje smo slišali iz ust ljudi, ki jim svobodna, neodvisna, miroljubna in neuvrščena skupnost Jugoslavije že dolgo ni po volji.

Že ob rojstvu nove Jugoslavije — 29. novembra 1943. leta, v času krvavega boja proti fašizmu — smo se odločili, da bo naš novi dom skupnost svobodnih in enakopravnih narodov in narodnosti. V tej skupnosti bosta »čas in oblast« izvirale iz dela in pripadale delovnemu človeku. Podedovane razlike v gmotnem položaju, jeziku, pisavi, veri in kulturi med posameznimi deli in narodi nove Jugoslavije niso nepremostljive ovire za skupno življenje, če so osnovna hotenja in cilji ljudi enotni. Osvobodilni boj in povojni razvoj Jugoslavije sta to zgovorno potrdila.

Čas in prilike so prinašale mladi družbi vse polno težkih preizkušenj. Od vseh ljudi, narodov in narodnosti sta zahtevala mnoge odpovedi. Da bi komaj v krvi rojena država lahko kljubovala pogostim in nemajhnim pritiskom, ki so ogrozili njeno samostojno pot in neodvisnost, je bilo potrebno, da so vsi narodi in narodnosti del svojih suverenih pravic prenašali na centralne organe oblasti. Taka naravnost družbe — v povojnem obdobju nujna in koristna — je v določenem obdobju prinašala vse več nevšečnosti in postala prepreka za hitrejši napredek posameznih delov in Jugoslavije kot celote. Nevzdržna in za demokratičen razvoj družbe škodljiva je postala taka organizacija oblasti in države v času, ko so dozoreli pogoji, da gremo hitreje po poti graditve samoupravne, socialistične skupnosti. To je pot polnega spoštovanja načela, da posameznik, narod in narodnost vsak zase ustvarja pogoje dela in življenja. Zato tudi vsak zase samostojno razpolaga z učinki dela ob spoštovanju in razumevanju skupnih koristi in težav drugih ljudi, narodov in narodnosti. Bojazen, da polnejša samostojnost narodov slabi skupnost narodov je prozorna laž tistih, ki bi še naprej želeli v »imenu narodov« zadržati svoj privilegiran

Gorenjska hitra cesta. Foto: Vojko Bizjak

položaj. Vsaka večnarodnostna skupnost je in bo notranje toliko močnejša in trdnjša, kolikor samostojnejši in svobodnejši bodo ljudje in narodi, ki jo sestavljajo. Sedanje in dolgoročne koristi ljudi in narodov so osnovno vodilo pri medsebojnem povezovanju in združevanju. Dogovor republik in pokrajin o najboljših rešitvah za razvoj in napredek vseh bo zamenjal do sedaj večkrat samonikel »ukrep od zgoraj«.

To je le nekaj misli iz obsežnih sprememb, ki jih prinašajo dopolnila zvezne in republiških ustav ter ustavnih zakonov pokrajin. Dobro vemo, da želje in hotenja ljudi in družb ne gredo vstric z življenjem, ki ga živijo. Odtod nujnost, da z ustvarjalnim delom na vseh področjih kar najhitreje uresničimo v življenju to, kar je napisano v novih ustavah. Zagotovilo, da bo naša skupnost uresničila cilje, ki si jih je postavila, vidimo v tem, ker ustavna dopolnila izražajo misli, ki so vtikane v zavest ogromne večine naših ljudi. In brez posebnega truda je lahko razbrati, da te misli kot rdeča nit povezujejo ves naš razvoj od ustanovitve Jugoslavije do danes.

Drago Seliger

Tito obiše Iran, Indijo, ZAR, ZDA, in Kanado

Predsednik republike Josip Broz Tito s soprogo je bil od 13. do 17. oktobra na obisku v Iranu, kjer je prisostvoval slovesnostim ob 2500-letnici perzijskega cesarstva. Iz Teherana je odpotoval na krajši obisk v Indijo. Na povratku pa se je ustavil v Kairu in se pogovarjal z egiptovskim predsednikom El Sadatom.

Takoj po vrnitvi s tega potovanja bo predsednik Tito s soprogo uradno obiskal ZDA. S tem vrača obisk ameriškemu predsedniku Nixonu, ki je lani jeseni obiskal Beograd. Po obisku v ZDA bo jugoslovanski predsednik obiskal še Kanado.

Manevri Svoboda 71

Od 2. do 9. oktobra so bili na določenem širšem ozemlju SFR Jugoslavije, ki je segalo od Bele krajine, Korduna, Banije od Zahodne Bosne, veliki manevri oboroženih sil in prebivalstva s teh področij. Te vojaške vaje, največje po vojni, so bile pod pokroviteljstvom vrhovnega poveljnika oboroženih sil maršala Tita in sodijo v okvir letošnjih proslav in počastitev 30-letnice vstaje jugoslovanskih narodov. Bile pa so obenem praktična preizkušnja moči in pripravljenosti vseh nas na obrambo domovine. Manevrom so prisostvovali tudi mnogi tuji vojaški opazovalci, širok odmev so imeli tudi v tujem tisku.

Tesno in spontano sodelovanje vseh udeležencev — pripadnikov vojnih enot, partizanskih odredov in vsega ljudstva je doprineslo k popolnemu uspehu manevrov. Bili so svetel in neizpodbiten dokaz, kako bi se, če bi bilo potrebno, z našo armado borilo vse ljudstvo za ohranitev neodvisnosti in celovitosti svoje socialistične domovine.

Zaključek manevrov je bil 9. oktobra v Karlovcu, kjer je bila vojaška parada, zatem pa veliko ljudsko zborovanje, katerega se je udeležil tudi vrhovni poveljnik jugoslovanske ljudske armade, maršal Josip Broz-Tito.

Blizu dvesto tisoč ljudi se je zbralo na prostranem trgu pred športno dvorano,

zatrvalo vse bližnje ulice ter se nagnetlo na balkone in okna hiš. Ko je zadonela jugoslovanska himna, so vzletele pod nebo jate golobov — znanilcev miru. Zatem se je začel svečan mimohod udeležencev manevrov. Strumno, vzravnano so stopali mimo borci — pripadniki enot redne vojske in partizanske enote iz vseh jugoslovanskih republik. Nič se jim ni poznalo, da so za njimi dnevi hudih naporov. Sledile so motorizirane kolone. Gledalci so videli sodobno mehanizacijo, orožje, od katerega je marsikaj izdelanega doma. Po paradi je na velikem ljudskem zborovanju govoril predsednik Tito, ki se je udeležencem manevrov zahvalil, da so pokazali tako visoko pripravljenost za obrambo naše dežele. V svojem govoru je dejal maršal Tito, da ves svet pozna našo miroljubno politiko in ve tudi to, da naši narodi nikoli v zgodovini niso nikogar ogrožali. Naše oborožene sile urimo izključno zato, da branijo državo, njeno svobodo, neodvisnost in suverenost, če bi si kdo drznil in nas ogrožal. Kajti mi obsojamo vsako politiko agresije, politiko vmešavanja v notranje zadeve drugih dežel. Ob zaključku svojega govora je maršal Tito dejal, da je zlasti impresioniran nad dejavnostjo in navdušenjem naše mladine, ki je bila med udeleženci manevrov najbolj številno zastopana.

Nova tovarna Iskre

Združeno podjetje Iskra bo v bližini Kranja zgradilo novo tovarno za proizvodnjo telekomunikacijskih naprav in drugih elementov. Tovarna bo skušala zadostiti vse večjim potrebam naših poštne telegrafskih in telefonskih podjetij. Zaposliti nameravajo okrog sedemsto novih delavcev, med njimi tudi precej inženirjev in drugih uslužbencev z visokošolsko izobrazbo.

V Zagrebu Adamičeva ulica

Zagrebska mestna skupščina je na svoji seji v septembru sprejela odlok, da se v počastitev spomina slovenskega književnika in publicista v Ameriki Louisa Adamiča ob dvajseti obletnici njegove smrti imenuje po njem eno izmed mestnih ulic.

Adamičeva ulica je v zagrebškem naselju Zaprudje, v skupini, kjer so ulice imeno-

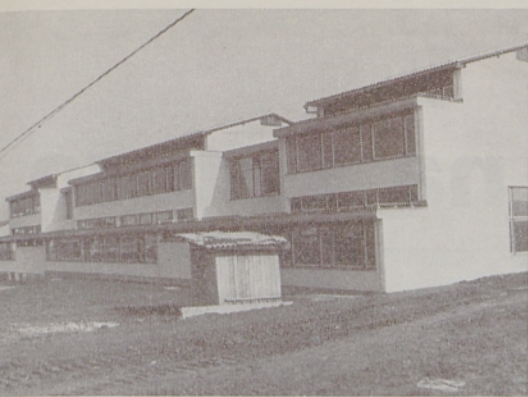
vane po znanih umetnikih in politikih, ki so delovali v izseljenstvu, ali so bili kakor koli povezani z delom za naše izseljence.

O letošnjih skupinskih obiskih

Štiriintrideset skupin naših rojakov je letos obiskalo svoje domače kraje na Slovenskem. Iz prekmorskih dežel je prislo triintrideset skupin. Kakor prejšnja leta, so prevladovali obiskovalci iz ZDA. Največ skupinskih potovanj je organizirala znana potovalna pisarna Avgusta Kollandra iz Clevelanda, ki je imela doslej tisoč šeststo slovenskih potnikov, ki so pripotovali v skupinah. Med največjimi skupinami iz ZDA pa so bili udeleženci petega tradicionalnega izleta Polka Tour, ki so ga organizirali Tony Petkovšek, John Pestotnik in zabavni ansambel bratov Vadnal. Z dvema letali so pripeljali kar tristo petdeset potnikov. Med našimi ameriškimi izletniki smo letos pozdravili tri zabavne ansamble: ansambel bratov Vadnal, ki je bil letos v Sloveniji že drugič, ansambel Eddyja Buehnerja s pevcem Eddyjem Kenikom in ansambel »Del Fi's« iz Pittsburgha s pevkama Frances Rosebergerjevo in Millie Smolkovichevo. Zapeli in zaigrali so nam tudi na izseljenskih prireditvah, na javni radijski oddaji v Ljubljani, na pikniku v Škofji Loki in drugod. Omenimo naj še to, da je ansambel Eddyja Buehnerja s pevcem E. Kenikom priredil v soboto 3. julija zvečer v Škofji Loki koncert in je izkupiček poklonil Zvezi slepih v Stari Loki.

Iz Kanade smo letos pozdravili tri skupine Slovencev, dve skupini pa iz Avstralije. Med prvimi pa je bila letos skupina rojakov iz Argentine. Iz Evrope so prispeli v skupini samo Slovenci iz Holandije, katerim smo 2. julija zaželeli v Ljubljani dobrodoščilo. Konec septembra smo se na letališču Brnik poslovili od skupine ameriških rojakov, ki so prispeli k nam v začetku septembra. Ta skupina je najbrž zaključila letošnjo sezono skupinskih obiskov iz prekmorskih dežel. Skupno je prispelo v letošnjih skupinah okoli 3500 rojakov. Seveda pa to še zdaleč ni celotno število letošnjih obiskovalcev — naših rojakov iz tuji dežel. Še enkrat več bi skoraj naštel, če bi prišteli vse tiste naše ljudi, ki so pripotovali posamezno z onstran morja, še več pa iz evropskih dežel — iz Anglije, Francije, Luksemburga, Belgije, Švice, Švedske, Nemčije, Avstrije in še od kod. Prihajali so in še prihajajo. Naši ljudje,

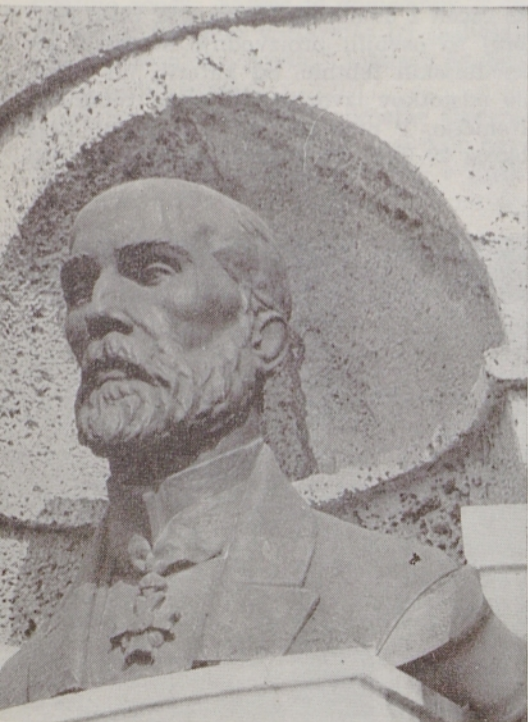

Letošnjo jesen je dobilo Grosuplje novo šolo, ki je med najlepšimi v Sloveniji

Šolo v Grosupljem so poimenovali po znamenitem dolenskem rojaku pisatelju Louisu Adamiču ob dvajseti obletnici pisateljeve smrti. Posnetek je z dneva tega slavlja
Foto: S. Lenardič

ki delajo v deželah, katere so bliže domovini, pa se že pripravljajo na obisk domačih za konec leta. Blizu tristo posebnih vlakov, nič koliko avtobusov in osebnih avtomobilov jih bo pripeljalo domov k svojcem, da skupaj preživijo praznike in počitnice. Prepričani smo, da bomo tudi z onstran morja letos še srečali rojake. Vsem že zdaj velja naša prisrčna dobrodošlica.

Bevkova soba

V septembru smo se spominjali prve obletnice priljubljenega slovenskega pisatelja Franceta Bevka. Ob tej obletnici so v Idriji v tamkajšnjem mestnem muzeju svečano odprli Bevkovo spominsko sobo.

V muzeju je urejena Bevkova delovna soba, prav takšna, kakršno je imel pisatelj v svojem stanovanju v Ljubljani. Vse predmete je izročila Bevkova soproga Davorina, ki je pomagala tudi pri ureditvi sobe. Davorina je kmalu zatem nepričakovano umrla. Takrat pač ni slutila, da je bil to njen zadnji pozdrav spominu ljubljenskega soproga, ki mu je bila dolgo vrsto let tudi najbolj razumevajoča sodelavka.

Poleg drugih predmetov so v Bevkovi spominski sobi razstavljeni tudi številna darila, ki jih je prejel od učencev in šol širom Slovenije, saj je veljal za najbolj priljubljenega mladinskega pisatelja. V predsobi pa si obiskovalec lahko ogleda priznanja, ki jih je France Bevk prejel za svoje življenjsko delo. Med drugim sta tam razstavljeni tudi listini častnega občana. To visoko priznanje mu je podelila občinska skupščina v Idriji leta 1960 ob njegovi 70-letnici, ko je obenem slavil tudi 50-letnico svojega literarnega dela. Občinska skupščina v Novi Gorici pa mu je to častno priznanje podelila posmrtno. Na slovesnosti v Idriji je bilo pisatelju Bevku letos spet podeljeno tudi priznanje — Zlata knjiga. To priznanje podeljuje založba Mladinska knjiga vsako leto tistemu pisatelju, ki so ga izbrali mladi bralci. Že tretjič je slovenska mladina izbrala Franceta Bevka za svojega najljubšega pisatelja.

Spomenik skladatelja Davorina Jenka, avtorja slovenske himne, v Cerkljah

Spominski koledar - november

1. 11. 1941

je objavila Osvobodilna fronta razglas s pozivom na oborožen odpor zaradi sklepa nemških okupatorjev o izseljevanju Slovencev s Štajerskega in Gorenjskega v Slezijo.

7. 11. 1917

se je začela v Rusiji velika oktobrska socialistična revolucija, v kateri je ruski delavski razred pod vodstvom Lenina zrušil oblast buržoazije in veleposestnikov.

9. 11. 1835

je bil rojen v vasi Dvorje pri Cerkljah pomembni slovenski skladatelj Davorin Jenko, avtor slovenske himne Naprej, zastava Slave.

10. 11. 1819

je umrl v Ljubljani baron Žiga Zois, mecen slovenske književnosti in kulture nasploh v dobi prosvetljenstva.

11. 11. 1918

se je končala prva svetovna vojna; z novo ureditvijo v Evropi je bila takrat ustanovljena tudi država jugoslovanskih narodov.

13. 11. 1944

so enote NOV Jugoslavije zavzele Skopje in s tem končale boje za dokončno osvoboditev Makedonije.

15. 11. 1944

so slovenski partizani z drzno akcijo rešili iz celjskih zaporov 300 ujetnikov, ki so bili obsojeni na smrt.

20. 11. 1910

je umrl eden največjih pisateljev vseh časov Lev Nikolajevič Tolstoj; največja mojstrovina njegovega peresa je roman Vojna in mir.

22. 11. 1963

je podlegel atentatu v teksaškem glavnem mestu Dallasu ameriški predsednik John Fitzgerald Kennedy.

26. 11. 1942

se je začelo v Bihaću prvo zasedanje AVNOJ-a, ki je trajalo dva dni; to najvišje politično predstavništvo jugoslovanskih narodov je pozvalo vse rodoljube v boj za osvoboditev.

29. 11. 1943

se je začelo v Jajcu drugo zasedanje AVNOJ-a, na katerem so sprejeli vrsto zgodovinskih odločitev. Tako so med drugim ustanovili nacionalni komite kot začasno vlado pod vodstvom tov. Tita, ki je bil takrat imenovan za maršala. 29. november 1943 štejemo za dan ustanovitve nove Jugoslavije.

GORENJE – tovarna, na katero smo lahko ponosni

Ali res v tovarni Gorenje v Velenju nasprotujejo carinskim olajšavam za naše delavce, ki se vračajo z dela v tujini? Zakaj? S takimi vprašanji smo se napotili v največjo jugoslovansko tovarno gospodinske opreme v Velenje. Podobno izjavo smo namreč pred meseci prebrali v ljubljanskem »Delu«. Med našimi rojaki v zahodnoevropskih deželah, med katerimi številni že težko pričakujejo kako sprostitev v jugoslovanskih carinskih predpisih, da se bodo lahko vrnili, je ta izjava vzbudila živahno zanimanje. Mnogi namreč ne poznajo gospodarskih problemov doma, na carino gledajo le kot na sredstvo, ki jim ovira nemoteno vrnitev.

»To je bil popoln nesporazum! Nikakor ne nasprotujemo carinskim olajšavam za naše delavce, ki se vračajo iz tujine,« je odločno poudaril generalni direktor tovarne Gorenje Ivan Atelšek. »Nasprotujemo pa sprejemanju takih predpisov, ki bi na široko odprli vrata v Jugoslavijo tujemu blagu, medtem ko bi bilo naše, domače blago obremenjeno s številnimi davki, taksami, zamrznjenimi cenami in podobno.«

Povedali so nam, da imajo v Gorenju pri prodaji za devize doma zelo velike težave, ki jih povzročajo zamotani predpisi. Zato morajo iskati vedno nove poti do kupcev. »Številni naši ljudje po svetu ne vedo, da lahko kupijo naše blago skoraj po vsem svetu, od Honkonga pa do Združenih držav Amerike. Naši ljudje v Nemčiji kupujejo naše gospodinske stroje pri Neckermanu ali pri Quelle,« je še pribil Ivan Atelšek.

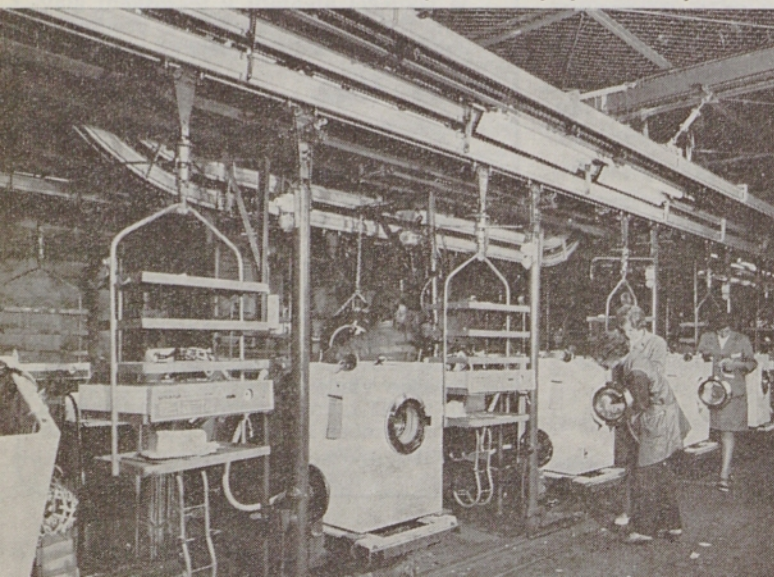
Znano je, da se je tovarna gospodinske opreme Gorenje razvijala z nesluteno naglico. Pred dobrimi desetimi leti so začeli praktično iz nič. V tem času pa so postali ena izmed največjih in najmodernejših tovarn gospodinske opreme v Evropi. Med podobnimi evropskimi tovarnami so zdaj že na četrtem mestu! V letu 1971 predvidevajo, da bo samo matično podjetje ustvarilo bruto produkt v znesku 1.433 milijonov dinarjev. Skupno bodo proizvedli prek 1,5 milijona raznih aparatov za gospodinjstvo. V sklopu združenega podjetja Gorenje pa poslujejo še tovarna elektromotorjev »Gorenje - Sever« v Subotici

in tovarna poljedelskega orodja in livarna »Gorenje - Muta« v Muti. Pred kratkim se je Gorenju priključila tudi lesna industrija »Lesna«, ki ima obrate v Velenju in Šoštanju.

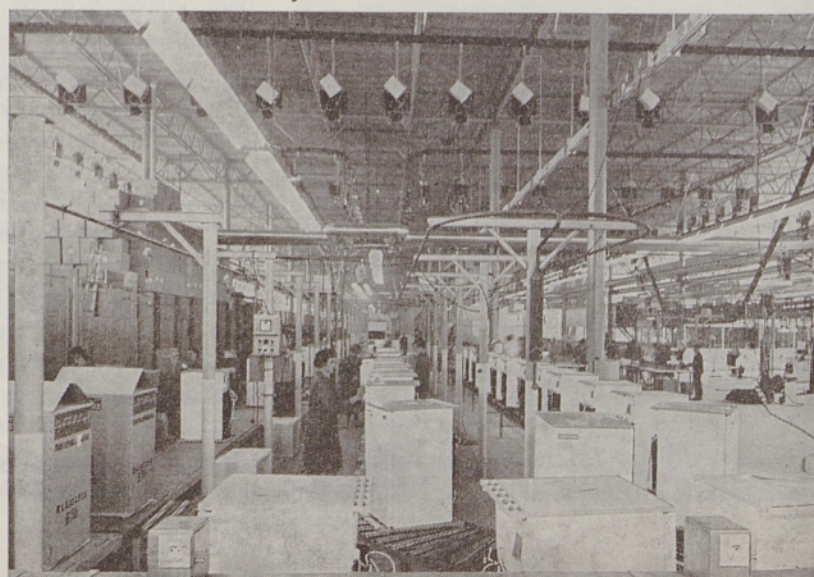
Prvotno je Gorenje izdelovalo le osnovne gospodinske stroje kot štedilnike, peči, pralne stroje, hladilnike, kasneje pa so začeli izdelovati še televizorje in majhne aparate za gospodinjstva — tehtnice, mikserje, sušilce, rezalce, kavne mlinčke in druge. Posebna novost tovarne je kompletna moderna kuhinja, ki ima vgrajene že vse gospodinske aparate. Dnevno izdelajo v Gorenju okrog 2500 raznih vrst in tipov štedilnikov, 1000 pralnih strojev in 850 hladilnikov.

V Nazarjah v Gornji Savinjski dolini je Gorenje zgradilo poseben obrat za proizvodnjo malih gospodinskih aparatov, kjer so začeli z delom ob koncu leta 1970. Najprej so osvojili proizvodnjo stenskih gospodinskih tehtnic, od katerih jih okrog 80 odstotkov izvozijo v Zvezno republiko Nemčijo. V novi tovarni v Nazarjah dela okrog 90 ljudi, od katerih je približno dve

Pogled v montažno dvorano Gorenja, kjer montirajo pralne stroje

Montaža hladilnikov Gorenje

Velenje

tretjine žensk. Največ je domačinov iz tega kraja, na delo v Nazarje pa prihajajo tudi iz Gornjega grada, Ljubnega in drugih bližnjih krajev.

Direktorja združenega podjetja Gorenje Ivana Atelška smo naprosili, naj nam pove nekoliko več o položaju tovarne v Jugoslaviji in v svetu, o uveljavljanju na domačem in tujem trgu.

»Smo največji proizvajalec gospodinjske opreme v Jugoslaviji,« je dejal. »V naši tovarni izdelamo 60 odstotkov celotne jugoslovanske proizvodnje gospodinjskih aparatov. Na sto tisoče teh aparatov gre v izvoz — danes znaša vrednost našega izvoza že 3 milijarde starih dinarjev.

S številnimi tujimi firmami v Zvezni republiki Nemčiji, Združenih državah Amerike in v vzhodni Evropi imamo sklenjene kooperacijske pogodbe, v nekaterih državah pa že delajo po licencah Gorenja (na Poljskem itd.).

Poleg vrste drobnih in večjih gospodinjskih strojev izdelujemo tudi kompletne kuhinje, elektromotorje, imamo lastno livarno in tovarno poljedelskega orodja, kjer bomo v

kratkem začeli izdelovati male kmetijske stroje in traktorje.

Letni bruto produkt tovarne Gorenje znaša 140 milijonov dolarjev!

Gorenje sodeluje danes s celo vrsto znanstvenih ustanov, z univerzo v Ljubljani in z nešteto inštituti. Imamo pa tudi lastni razvojni oddelek, ki razvija našo lastno tehnologijo. Tehnični dosežki so na evropski ravni. Imamo deset kilometrov tekočih trakov pod stropom. Tovarna Gorenje zaposluje tudi vrsto kooperantske industrije — skupno okrog 50.000 delavcev. Zato je družbeni položaj tovarne zelo pomemben. Gorenje predstavlja kruh in življenje mnogih slovenskih družin, ne le v Velenju.

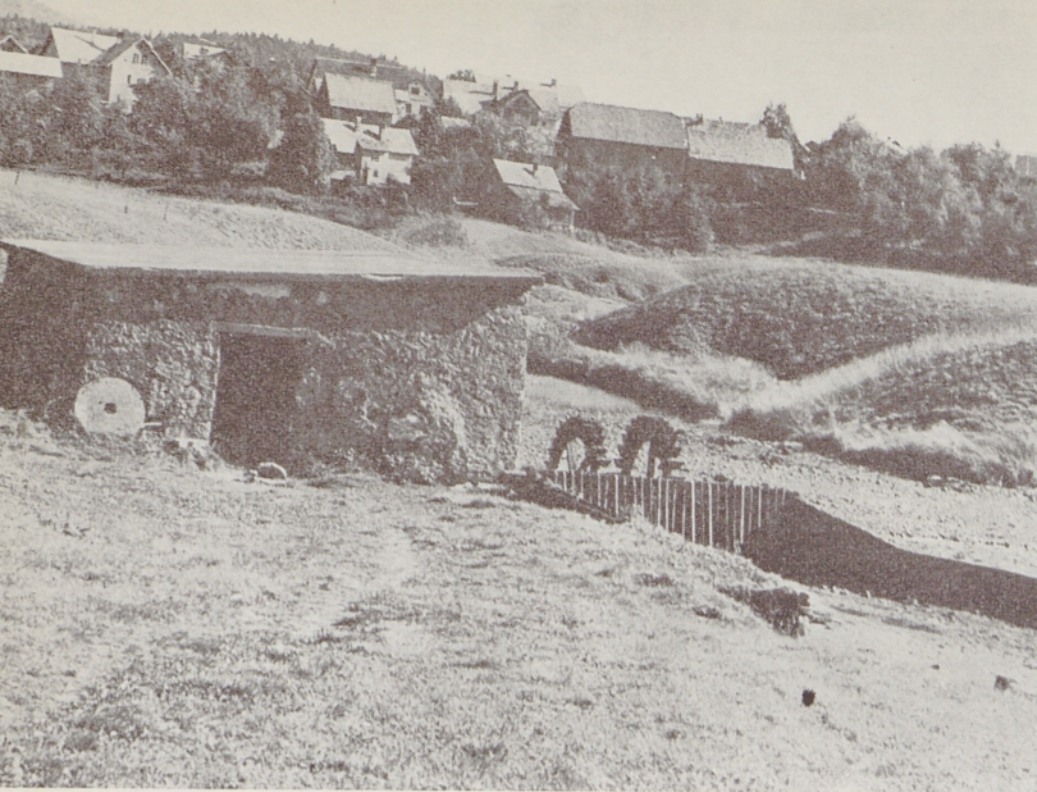
Kapital, ki je naložen v Gorenju, je izključna lastnina tovarne Gorenje. Ustvarili so ga delovni ljudje, ki so tu zaposleni.«

Ivan Atelšek je še pripovedoval, kako so jih v začetku nemški trgovci podcenjevali in njihove izdelke uvrščali med cenene aparate nižje kategorije. V nekaj letih, ko

so videli, da so kupci zadovoljni, pa je zrasla tudi cena njihovih izdelkov. Tako zdaj v ZR Nemčiji ne zaostajajo veliko za izdelki znanih nemških tovarn. Tudi v Združenih državah Amerike so prvi hladilniki iz Gorenja doživeli precejšnjo publiciteto. Ameriški kupec Nick Milovac iz Chicaga pa se trudi, da bi velenjskim hladilnikom priskrbel vse potrebne kvalitetne oznake. Servis pa zagotavlja združenje AHAM. Skoraj bi lahko rekli, da je posebnost Gorenja tudi široko razpredena servisna mreža. Vse gospodinjske stroje popravijo na domu ter dostavijo rezervne dele. To pa tudi precej velja.

Novi carinski predpisi, ki bodo nudili tudi olajšave našim ljudem — povratnikom iz tujine, so še vedno v razpravi. Upajmo, da bodo vsaj deloma zadovoljili naše ljudi, ki se želijo čimprej vrniti domov, pa tudi domačo industrijo, ki ji moramo pri njenem razvoju vsi pomagati. Direktor Gorenja Ivan Atelšek nam je pred odhodom iz tovarne še dejal: »Pa napišite tudi, da delavci tovarne Gorenje pozdravljajo vse rojake po svetu!«

Rakitnica z enim zadnjih mlinov v Ribniški dolini

Miha Matè

Od Ribnice do Rakitnice

Če ste kdaj bili v Ribniški dolini, potem ste prav gotovo slišali pesem »Od Ribnice do Rakitnice«. Nagajivo vas je popeljala v »dobre«, stare čase in vam po tipično ribniški šegavi govorici povedala marsikaj zanimivega. Takole se prične:

Od Ribnice do Rakitnice
ne raste družga kot leščevje,
smo leščevje brali, smo se pretepali,
po ribniški šegi vrsk, vrsk...

Besedilo pesmi se je v novejših časih nekoliko posodobilo, dobilo prizvok današnjega časa, vendar tudi danes ni nič manj humoristično od tistega pred sto in še več leti. Zato ni nič čudnega, če nas je pritegnila prav ta pesem, da smo obiskali te kraje in pokramljali z ljudmi o njihovem delu, življenju in o težavah, ki jih tarejo. Torej, odpravili smo se na pot od Ribnice do Rakitnice.

Za posiljeno zelje bo že dobro

Dober kilometer od Ribnice leži vas Hrovača. Tu se je pred triinpetdesetimi leti rodil znameniti jezikoslovec pater Stanislav Škrabec, ki se je skoraj vse svoje življenje bojeval za boljši slovenski knjižni jezik. Bil je prava »ribniška trma«, ki je s svojim velikim znanjem obogatil vse poznejše slovensko jezikoslovje. Ker mu tedanji časopisi niso hoteli objavljati njegovih znanstvenih razprav, je pričel v Kostanjevici pri Gorici izdajati »Cvetje«, na katerega platnicah je zapisal mnogo razprav svetovnega pomena. Sam je bil zelo skromen, zato je zapisal, da bodo njegova dela »za posiljeno zelje že dobra«. Zlasti znana je njegova razprava »O glasu in naglasu« našega knjižnega jezika, za katero je Fran Ramovš dejal, da bi jo moral znati vsak izobražen Slovenec na pamet. Kako velik učenjak je bil Škrabec, pa nam dokazuje tudi

njegova pantahigrafija (stenografija za vse jezike), ki pa je bila le preveč zapletena, da bi se uveljavila.

Drenovi zobje so najboljši

Naj govore zobozdravniki kar hočejo, toda drenovi zobje so najboljši. To trdi tudi prava »drenova grča« France Lovšin iz Otavic, ki je eden zadnjih izdelovalcev grabelj v Ribniški dolini.

»Dren, ta se pa ne bo zlomil, ta,« pravi France, »ribniški dren je bolj iskan od platine in zlata.« Po njegovem je tudi malo takšnih, ki bi znali izdelovati prave, pravcate grablje. Čeljust mora biti iz javorja, zobje iz dreva in ročaj iz leske. Ribniške leske pa je prehitro zmanjkalo, ker so jo matere preveč radodarno uporabljale na svojih kratkohlačnikih, zato se mora France ponjo odpeljati kar v roške gozdove.

»In kakšna je razlika med hrvaškimi, gorenjskimi in ribniškimi grabljami: Ne veste, ne?« me vpraša France. »Vidite,« pravi, »za škrte Gorenjce so na dve peruti, da bi se les prišparal, za compaste Hrvate morajo biti močne in

stegnjene, a za nas, ki smo radodarni, morajo imeti tri peruti in močan štil, da z njim lahko pošlataš kakšno deklino ali pa ženo, če se ti zdi, da preslabo grabi.«

Vas »učenjakov«

Pesem »Od Ribnice do Rakitnice« govori tudi o slabi cesti in o Micki Štamprikarjevi, za katero so se »po ribniški šegi vrsk, vrsk« pred ribniško cerkvijo pretepali domači in rakitniški fantje. Gostilna »Pri Štampriku« v Goriči vasi je bila v starih časih znanadaleč naokoli. Stala je ob glavni cesti proti Kočevju, v njej pa so se zlasti radi ustavljali »furmani«, ki so vozili les na žago graščaka Rudeža. Stari Štamprik je bil tako močan, da je kar po dva razgrajalča naenkrat vrgel iz svoje gostilne. Njegova hčerka Micka pa je bila tako čedna, da je marsikomu zmešala glavo in upravičeno prišla v pesem.

No, Goriča vas, ki leži ob moderni asfaltirani cesti, pa je danes znana v Ribniški dolini po »učelih ljudeh«, saj je po vojni dala šest zdravnikov, sedem profesorjev, dva inženirja in štiri župnike. Čeprav ima vas le sto hišnih števil, pa premore več kot štirideset osebnih avtomobilov. Standard, ali ne!?

V vasi je tudi znamenita cerkva sv. Marije, v kateri hranijo sliko sv. Družine, ki jo nekateri pripisujejo celo Rubensu in so jo letos mislili poslati na razstavo v Pariz.

»Lončarji najsmo žleht ljudje«

pravijo Dolenjevaščani, pri tem pa ne pozabijo povedati tudi ostalega besedila: »prou dobro imamo sreje, jezičke pa dolgje.« »In kako tudi ne,« se opravičujejo, »saj drugače ne bi prodali nobene lonca, nobene latvice ali pa konjička, ki v rit piska.«

Pa vendar — tudi v Dolenji vasi se je marsikaj spremenilo. Leta 1924 je bilo v vasi še trideset lončarjev, ki so izdelovali lončene izdelke in z njimi prečkrošnjariji vse vasi in mesta od Vipave do dalmatinskega Senja. Danes pa sta v vasi le še dva lončarja, ki poganjata kolovrate in na njih umetelno oblikujeta lonce.

Krenčkov oča se rad spominja tistih časov, ko je v vasi stalo trideset zvrhano polnih voz, ki so potem odrinili v širni svet. Danes pa ta domača obrt vse bolj izumira, čeprav je marsikdo po drugi svetovni vojni še rad zajemal žgance in kislo mleko iz glinaste, lončene sklede. »Preveč smo se pogospodili«, pravi stari Krenček in s trpkostjo pomisli, da bo z njegovo smrtjo izumrla več kot tristoletna družinska tradicija. Kljub temu pa gredo lončeni izdelki še danes dobro v promet, saj si kar ne moremo zamisliti gospodinje brez lončenih cvetličnih lončkov in gostilničarjev brez tradicionalnih majolk.

Za turiste atrakcija — za kmete nadloga

Rakitnica je edina vas, ki ne leži ob novi, asfaltirani cesti. Hiše so se umaknile na slikoviti hribček, ki je utesnjen med Veliko goro in Jasnico, za vasjo pa se razprostirajo obširni gozdovi Glažute, Gotenice, Jelendola in Jelenovega žle-

ba. Starejši polharji vedo povedati, da so v teh gozdovih včasih ujeli na leto tudi do štiri tisoč polhov, ki so jih potem zamenjali za hrano ali pa za drag denar prodajali ribniški gospodi.

Kljub temu, da je vas majhna, pa ima še danes dve gostilni, kjer se radi zbirajo gostje iz vse Ribniške doline. Vas je nekoliko odmaknjena od glavne ceste in gostilničarja nimata nič proti, če se rujna kapljica toči do zgodnjih jutranjih ur. Tu se potem tudi največkrat zapoje »Od Ribnice do Rakitnice«, ki v slikoviti vasi zazveni še prav posebno lepo in prijetno.

Nedaleč od vasi izvira verjetno najkrajši potok v Sloveniji — Rakitnšca, kjer črpajo pitno vodo za ribniško in kočevsko občino. Voda priteče skozi Veliko goro iz loškopotoškega področja in ob nalivih preplavi vso dolino. Tako nastane ob vasi do deset metrov globoko jezero, ki je prava atrakcija za turiste. Nič manjša zanimivost kraja pa je tudi stari mlin, eden med zadnjimi v Ribniški dolini, ki še vrti mlinske kamne in melje pšenico. Mlinar France ima včasih le toliko časa, da s težavo umakne moko pred naraslo vodo, še večje preglavice pa imajo z jezerom kmetje, ki jim prekrije celoleten pridelek.

Namesto Micke — slačipunce

Nedaleč od Rakitnice, ob glavni cesti proti Kočevju, je lani zrasel modern motel Jasnica. Ribničani in Kočevci se kar ne morejo domeniti, v kateri občini stoji. Kočevci trdijo, da je na področju njihove občine, a Ribničani pravijo, da je blagajna postavljena na njihovo stran in da tudi kap bije po ribniških gobah. Naj bo tako ali drugače drži pa le nekaj, motel namreč vzdržujejo tri občine: ribniška, kočevska in münchenska. Obišče ga namreč mnogo domačinov, ki delajo v Zahodni Nemčiji. Šaljivi Ribničani so ga celo poimenovali Kompromissenstadt in so kar za to, da bi dobil svoje posebne pravice.

Motel ima lepo urejene atrijske hišice, v katerih je približno 60 ležišč. Največja atrakcija pa je bar, ki prazni žepe prebivalcem vseh treh občin. Tako torej se ribniški in rakitniški fantje nič več ne pretepajo za lepo Micko pred ribniško cerkvijo, temveč so miroljubni in zadovoljni s slačipuncami. Kaj hočemo, časi se spreminjajo in navade tudi!

Leopold Bojc je eden zadnjih dolenjevaških lončarjev

Moderno urejen motel Jasnica

Rojstna hiša jezikoslovca Škrabca v Hrovači

Drenovi zobje so najboljši — pravi France Lovšin iz Otavic, ki dela grablje

Na Dan narodnih noš letos 5. septembra v Kamniku
Foto: A. Kocjančič

Dan narodnih noš

Letos 5. septembra je bila v Kamniku že četrtrič ta lepa, že tradicionalna prireditev, ki privabi vsako leto številnejše obiskovalce. Zelo slikovit je bil sprevod, ki se je razlil po starih mestnih ulicah do gradu Zaprice, kjer je bil zabaviščni prostor. Na čelu je jezdil zastavonoša v gorenjski narodni noši z zastavo mesta Kamnika. V sprevodu je bilo nad sedemsto narodnih noš. Največ zanimanja so pritegnile narodne noše iz Rezije v Beneški Sloveniji, iz Kanalske doline, slovenske Koroške in veseli Belokranjci.

Sprevod narodnih noš v Kamniku

Foto: A. Kocjančič

Vesela otroška leta v Domžalah

Pogovor s prof. dr. Heinzom Zemanekom, novim predsednikom IFIP

»Slovensko sicer ne govorim, pač pa za silo razumem«, mi je dejal prof. dr. Heinz Zemanek, ko sva se med kongresom IFIP pogovarjala v Ljubljani. Povedal mi je tudi, da je imel precej težav, preden je pozdravni govor prevedel v slovenščino in da mu je pri tem še neki prijatelj na Dunaju pomagal. Profesor dr. Zemanek, po rodu Dunajčan je imel pozdravni govor ob otvoritvi kongresa IFIP v Ljubljani v slovenščini in povedal, da je zgodnjo mladost preživel v Sloveniji.

V pogovoru je omenil, da so po prvi svetovni vojni njegovi starši prišli iz Dunaja za nekaj let v Domžale, kjer je oče delal v železarski industriji. Takrat se je družil in igral s slovenskimi otroki in tako mu je v ušesih ostala slovenska govornica, četudi so doma z njim govorili nemško.

»Pet let sem preživel v Domžalah in to so bila prijetna in vesela otroška leta«, je obujal spomine in pripovedoval, kako se še spominja, da so hodili na hrib Homec ter v bližnjo okolico. Vendar so se Domžale od takrat pa doslej zelo spremenile.

Prof. dr. Heinz Zemanek

Slovenijo prof. dr. Zemanek kar dobro pozna, in kadar je v bližini Domžal, gre tudi na obisk k svojim prijateljem. »Kadar sem utrujen, takrat najraje obiščem svoje priljubljene koticke v lepi okolici Domžal in se tako najbolje spočijem«, je še pripomnil.

Precej dolgo sva se pogovarjala o računalnikih in kakšno mesto imajo v sodobnem svetu. Opozoril je, da nastaja v odnosih človek-stroj, tehnika in družba vrsta zanimivih in zapletenih problemov, katerim bo treba v prihodnosti posvečati več pozornosti. Novi časi zahtevajo tudi, da je treba reševati probleme v celoti in ne raztrgano, parcialno, računalniki so pa ravno tisti, ki pomagajo odkrivati te zveze.

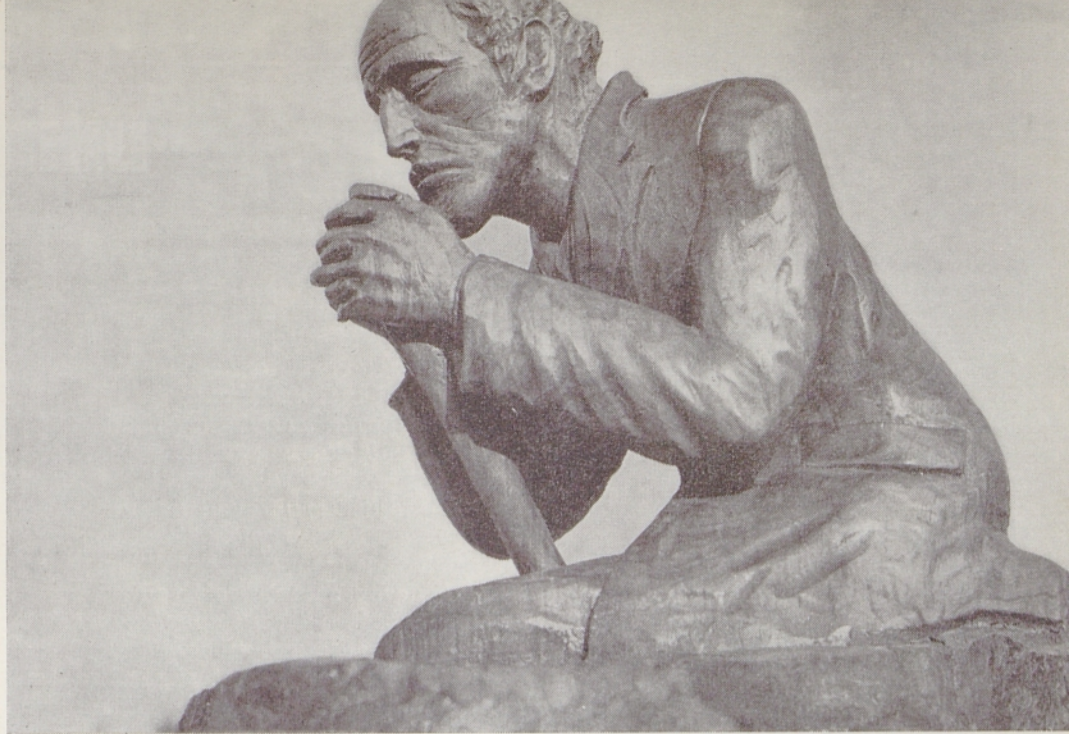
O kongresu IFIP v Ljubljani se je izrazil zelo pohvalno in dejal, da je bil zelo dobro organiziran, delo potekalo tekoče, gladko brez zastojev. Na tem kongresu je bil dr. Zemanek izvoljen za novega predsednika mednarodne federacije za obdelavo podatkov (IFIP). Znanstveniki se bodo pa ponovno sestali v tako velikem številu kot v Ljubljani šele čez tri leta na kongresu v Stockholmu.

Stane Lenardič

Slabe tri kilometre od Sodražice, potisnjena pod obronke Velike gore, leži vasica Jelovec. Tu se med zelenimi travniki še vidijo ostrnice, ki čedalje bolj izginjajo iz Ribniške doline. Jelovec pa ne slovi samo po svojem idiličnem miru, temveč tudi po samorastniškem kiparju Dragu Koširju. Resnici na ljubo moramo povedati, da je Drago prav v tem miru, med tihimi gozdovi z njihovo čudovito rastjo, začutil svojo ustvarjalno »žilico«.

Že kot deček je pričel iz lesa rezljati majhne kipce, ki so se porojevali ob različnih kosih lesa. Toda življenje je od majhnega dečka zahtevalo vse kaj drugega, kot da bi se že tedaj posvetil svojemu ustvarjalnemu nagonu. Izučil se je za zidarja in delal križem po Ribniški dolini. Potem je prišla vojna, zloglasni taborišči Rab in Padova, leta 1944 pa se je Drago pridružil borcem za svobodo.

Drago Košir: Starček

Jelovški kiparski samorastnik

Nič čudnega torej, če je Drago šele pred šestimi leti zopet prijel v roke dleto in pričel ustvarjati. Daleč od kateregakoli središča, na vasi, neobremenjen od tujih vzorov in vplivov, se je razvijal samorastnik, ki je po šestih letih trdega dela presenetil javnost s svojimi stvaritvami.

Koširjevo kiparsko delo je slogovno in motivično dokaj raznovrstno, to pa še

ne pomeni, da je le preprosti nadaljevalec podobarskega izročila, temveč ustvarjalec močnega notranjega izraza in volje. Podobne ustvarjalne težnje po oblikovanju pa je moral v sebi nositi tudi Koširjev rojak, v Ameriki delujoči in umrli slikar Gregor Perušek.

Drago Košir je doslej napravil že približno 200 kipov in reliefov iz lesa. Kot pravi sam, so njegova dela nastajala ob

trenutnem, razpoloženskem navdihu, ki se je dokončno oblikoval ob samem lesu.

Miha Matè

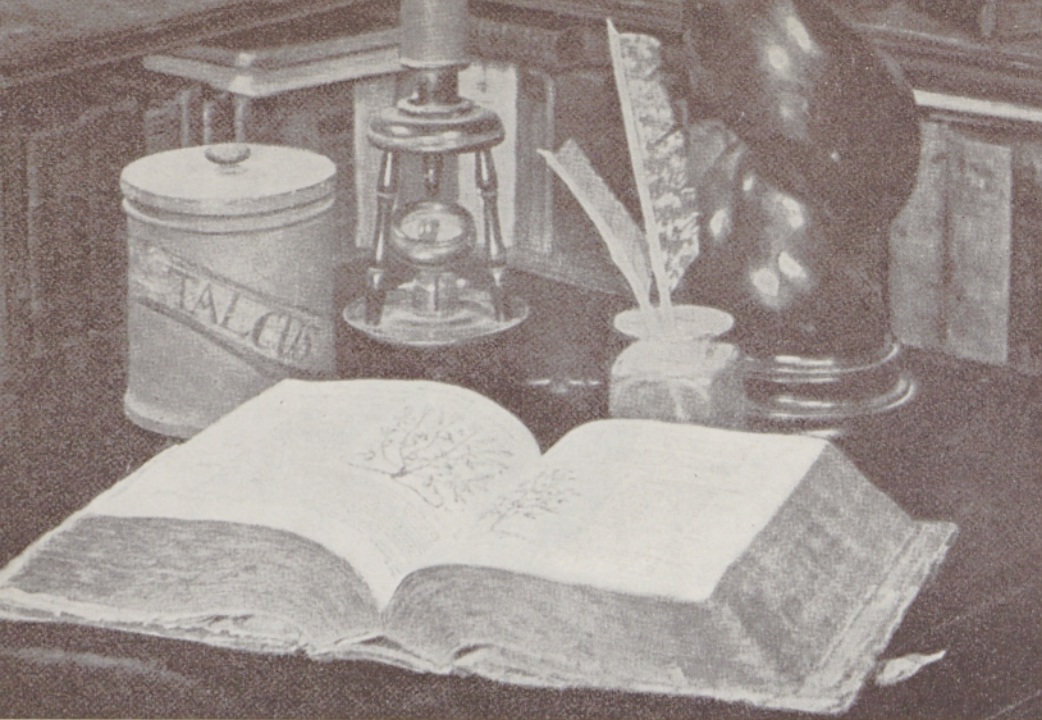

Kipar Drago Košir pri oblikovanju svojih umetnin

Drago Košir: Začarana kraljična

Iz apotekarske zbirke mr. ph. Bohuslava Lavičke, Strahinj pri Kranju

primer in dokaz, kako se človekova zgodovina zrcali v umetnosti. Vse, kar je človek uporabljal zoper bolezn, je dala narava iz vseh treh svojih kraljestev — rudninskega, rastlinskega in živalskega. Vse to srečamo v Olimjah — tudi m a n d r a g o r o, najbolj znano in strupeno, iskano in čarodejno rastlino prejšnjih stoletij. Na stenah obokanega prostora se nato zvrsti cela galerija ranocelnikov in modrecov preteklosti: **ESKULAP** — zdravnik, ki se je povzpел na sam Olimp, **HIPOKRAT**, oče medicine, **TEOFRAT**, mislec in botanik, **DIOSKURIJ**, avtor »Materie medice«, **GALEN**, začetnik galenske farmacije in **AVICENO**, arabski učenjak. Tako so vsi tukaj zbrani. V skupnem mozaiku iskanja, učenja in poučevanja. Samostansko lekarno v Olimju na Štajerskem je leta 1780 po naročilu menihov poslikal slikar Lerchinger.

Dobrodušni menih, obzidani samostan in po božjem predstavniku nudena po-

Od zelišč do moderne industrije zdravil

Slovenske lekarne so bile med prvimi v Evropi

Na davna obdobja človekovega bivanja gledamo iz našega časa s prezirom, vzvišenim odklanjanjem in razumskim odporom; kljub temu pa nam ta obdobja v bistvu ugajajo, ker so zagrnjena v tančico nerazpoznavne skrivnosti. Že od nekdanj je tako — kadar malo vemo in malo poznamo, več občudujemo. Že po naravi nam je vse, kar ne poznamo obenem že tudi skrivnost. V tem je mit, čar. Resnična, a obrabljena fraza je, da je človek prodr l v skrivnost sveta, morda pa je tudi res, da si hkrati želi, da bi mu ostalo še kaj prikritega.

Prav gotovo je človek najbolj občutljiv takrat, ko gre zanj, za njegovo življenje, zdravje, bolezen. Vedno trmoglavo upa na rešitev, naj bi bila kakršnakoli in od koderkoli. Prav zato pa je skrivnost, ki že od prve bolezni do današnjih nevroz obdaja služabnika zdravilstva — vse tiste, ki so v službi tega humanega poklica, predvsem pa zdravnika, splet hvaležnosti, vdanosti in strahu.

Pravijo, da je bolezen starejša od človeka. Človekov prvi odgovor na strah in bolezen je bil čisto nagonski. Prav tako pa je na začetku vsake kulture

dokazano tudi zdravilstvo. V teh tipajočih začetkih skoraj ni razlik med narodi. Samoohranitveni upor in boj zoper bolezen živi v vsem živem. Skozi neznanje, ki samo po sebi danes vzbuja strah, se je človek prebijal po dveh poteh: po prvi udobnejši, vendar za tisti čas nemara razumljivejši poti čarovnij in verovanj in po drugi, zapletenejši, bolj dolgotrajni poti izkustva. Malo se ozrimo nazaj. V preteklost starega veka. Tu srečamo zdravnika, ki je najprej svetoval, grajal in spodbujal, pomirjal in prigovarjal. Eden najbolj razširjenih **Galenovih** receptov je bil »veder um, počitek in zmerno življenje«. Zdravnik starega veka je za svojega bolnika pripravlj al zdravila. Grki so zdravila imenovali »roke bogov«. Mnogo kasneje se je od zdravnika ločila **pharmacia** — umetnost zdravilstva. Tako se je nekje v 13 stol. v zdravstvu pojavil nov poklic — **lekarnar**. Ob zibelki farmacije ni stala alkemija temveč empirika.

Stara zgodovina človekovega boja zoper bolezn, upanja, vere, znanosti in izkušenj je pri nas v Sloveniji zbrana kot poučna slikanica v okroglem obokanem prostoru — v stari samostanski kapelici v Olimjah. Prenešana je v svet barv, oblik in razložena z napisi kot še en

moč v čisto posvetnih opravilih — to je podoba srednjeveške celote dveh mistik, ki pa sta obe nastali zato, ker ju obdaja skrivnost in intimnost. Dokazuje za to, da so bili samostani središča zdravstvene pomoči, najdemo na Slovenskem že v zgodnjem srednjem veku. Prvi znani rokopisni zapisi o pomenu zelišč so se ohranili v bistriški, stiški, žički in drugih bogatih samostanskih knjižnicah. Samostanski bratje so skrbno in natančno gojili zelišča, ki jih je ljudska pamet poznala zavoljo njihovih učinkov že prej. Če pa so prihajala izza posvečenih zidov, so bila gotovo mikavnejša, saj si lahko upal, da je v njih več božjega — torej čudežnega, in manj človeškega — torej zmotljivega.

Včasih je bilo še prav posebej hudo. Kot bi se vse zareklo in zarotilo proti človeku — vse velike nadloge so se znašle na kupu: potresi in vojne, pa beda in lakota, in da je bila mera polna in prepolna je prišla še črna smrt — kuga. Njena kosa je kosila boljše kot sovražnikov meč. Več stoletij je kot ena največjih nadlog spremljala človeka. Poznamo kužna leta in vemo, da so tedaj najbolje rasla kužna znamenja po mestih in vaseh. Takrat je bil le en nasvet najboljši: »Če pride kuga v hišo, tedaj si kupi par čevljev in beži tako daleč,

da se ti strgajo podplati«. Toda kdo je lahko zbežal? Kam si se lahko skril? Kako obvaroval? Deželo Kranjsko so vse te nesreče zajele v zadnjih desetletjih 15. in v prvi polovici 16. stoletja. Tedaj so obubožali tudi samostani. Njihove lekarne niso imele več zdravil za bolnike onstran samostanskega obzidja. Zato so takrat razširili svoj delokrog na zdravstvo kranjski deželni stanovi: odprli so javne deželne lekarne. Tako je v svojo lekarno stopil lekarnar.

Simbol stare in tudi nove lekarne je možnar. Čas in okus različnih obdobj sta ga le malo spreminjala. Tako je bil v gotiki vitek in visok, renesansa ga je vodoravno poudarila, barok bogato okrasil. Današnji čas mu je dal uporabno obliko. Na posebno ljubezniv način se je slikarski čopič lotil lončkov in posod vseh vrst in velikosti, steklenic in vrčev. Okrasil jih je in zaznamoval z napisi — lepo je spremljalo uporabno.

Naš stari zgodovinar Valvazor je svoje povedal tudi o zdravilih, zdravilnih zeliščih in podobnih rečeh. Takole je zapisal: »Kmet navadno bolj ceni svoj kolomaz kot najboljši balzam in njegov duh mu je mnogo prijetnejši od bencee in mistike. Vendar uporabljajo vaši galenci pri boleznih ne le kolomaz temveč tudi razna zdravilna zelišča, kakor sta herbarodix Rhodiae (rožni koren in njegova zel), ki odpravi vsak vročičen a causa callida izvirajoč glavobol tako učinkovito in hitro, kakor da bi ga nadnaravno in z zagovorom pregnal, treba je le dodati malo rožnega kisa, žefrana in kafre, ter vse skupaj oviti doronici in sicer dveh: specierum prav tako radiceis reptilis dulcis dalje latifolii, ki je Qualitas calida siccae, tople in suhe vrste — in zelo koristi pri vsaki omotici in ženski bolezni. Na Gorenjskem si znajo kmetje sami pozdraviti bolezen, težave in slabosti, zaradi njih ne bi lekarnar imel kruha... Kljub temu se povsod vidijo sivi lasje, povsod se vsako leto več ljudi rodi kot pokoplje in napolni več zibelk kot grobov.«

Valvazor nas danes zabava morda prav zato, ker včasih ne zna razložiti, koliko je resnice in koliko blodenj človeškega uma v praznoverju, vražah in zagovorih, ki so bili ali pa so še pomembne prvine ljudske čarovniške medicine. Kajti vraže in prerokovanja so dandanes etnografski spomin na

neko ne zelo davno preteklost, ko se je človek bal marsičesa in še ni spoznal, da se ima bati predvsem samega sebe. Vraževerje je s svojimi surovimi in žalostnimi posledicami dokaz več, da največ zla na svetu pravzaprav ne povzročajo zlobni, ampak lahkoverni in neuki ljudje. Zagovor zoper bolezni so davno spoznali o moči besede — kolikokrat že je beseda pomenila orožje, kolikokrat že je bila preizkušena v prid in zlorabo ljudi. Zagovor zoper izvin pa je na primer celo besedilo, ki je obenem spomenik slovenskega jezika. Razmišljanje o preteklosti naših lekarn nas vodi naprej. Prve javne lekarne so v Evropi nastale v 15. stol. V Sloveniji nismo bili v velikem zaostanku in če primerjamo tako staro lekarno z današnjo, bomo videli, kako je čas odčaral tudi ta prostor. Današnje lekarne prodajajo zdravila v praktični, racionalni embalaži. Stari slikoviti lončki in stekleničice so samo še redek okras, včasih pa si lahko v kozarčku na lekarnarjevi polici videl kuščarja ali kačo, če si verjel napisu, tudi v prah zdrobljeno mumijo iz daljnega Egipta, škorpijona in mišje odpadke, rog samega pravljirnega enoroga, da o mandragoli ne izgubljam besed.

Vse to in še več so imeli na zalogi tudi naši lekarnarji. Izdelovali so zdravila iz najrazličnejših drog. Med njimi pa so bili tudi taki, ki se niso zadovoljevali samo s pripravo in prodajo zdravil, ampak so proučevali tudi svoje okolje, opazovali, spoznavali in skrbno beležili. Tak apotekar je vodil rudniško lekarno v Idriji in ime mu je bilo Scopolli. Zbral je v knjigo floro Slovenije. Napisal osnove botanike in kemije. Tako je s svojim delom napovedal čas, ki je prihajal — čas takoimenovanega »odčaranja sveta«: vero v čudež nadomeste predpisi o izdelovanju zdravil, padarstvo in nelojalno konkurenco urejujejo predpisi o poslovanju in vodenju lekarn. Seveda je bil lekarnar prej kot slej ugleden meščan — njegov privilegirani položaj izvira iz narave dela. Svoje moči se natančno zaveda in jo hoče vsaj ohranjati, kar najlažje doseže prek sorodstvenih vezi in z dednostnimi pravicami. Z ugledom, denarjem, uspešnostjo ostaja znotraj njihove plasti tudi ta ali ona poklicna skrivnost. Če neposrednega nasledstva ni bilo, so vdove lekarnarjev zaposlovale provizorje (opravnike lekarn). Zaradi še nejasne ločnice med dvema poklicema, zaradi

Iz apotekarske zbirke mr. ph. B. Lavičke, Strahinj pri Kranju

splošnosti človekovega znanja pa so nastajali med lekarnarji in zdravniki včasih tudi spori. Da bi to preprečili, so kranjski deželni stanovi vzeli v deželno službo zdravnika že v začetku 16. stoletja, malo kasneje pa imajo zdravniki — deželni fizikusi — že nadzorstvo nad lekarnarji. Pravice lekarnarjev so bolj omejene, predpisi pa čisto natančni, s kaznimi vred.

Poreklo ljubljanskih lekarnarjev izdajajo v prvi polovici 17. stol. njihova imena — italijansko zvenijo. Nekateri so ostali in se poročili z ljubljanskimi dekleti. Če listamo po starih knjigah, ki so jih vodili ljubljanski lekarnarji, najdemo tudi imena takih, ki so k nam prišli iz severnih dežel. Tako je bil apotekar Janez Jurij Tocs, rojen na Škotskem. Lekarno »Pod mostom« je vodil lekarnar Grafenhuber, apoteko pri »Zlatem jelenu« pa Frey. Domačin Vrbec je imel svojo officino na Mestnem trgu, pa tudi znameniti »Enorožec« je bil kot ime lekarne zastopan v Ljubljani.

Ena najstarejših lekarn v Sloveniji in ena z najbogatejšo zgodovino je lekarna v Novem mestu. Zato morda ni naključje, da se je prav v njenem laboratoriju rodila naša industrija zdravil. Tu se je začelo, dokler ni preraslo v moderno farmaceutsko industrijo.

N. B. — B. K.

Brišče pri Benečiji

njegov rojstni okoliš. Vsa Terska dolina je danes vežbališče, na katerem vadijo odredi NATO italijanske vojske. Razumljivo je, da se velika industrijska podjetja tu ne morejo odločiti za gradnjo kakega svojega obrata. V Bardu (Luseveri) je nekaj hišnih lastnikov še posebej prizadetih, saj morajo plačevati davke za svoje hiše, ne smejo pa stopiti na svoja zemljišča, ker ležijo sredi vojaške cone.

Združenje Beneških Slovencev v Švici

V malem mestu Yverdonu v francoski Švici so pred leti slovenski izseljenci iz Beneške Slovenije, ki začasno delajo v Švici, osnovali svoje društvo, tako imenovano »Associazione emigranti Sloveni Friuli — Venezia Giulia«. Društvo šteje danes približno 800 članov v Švici in ima trinajst podružnic (med drugim v Zürichu, Winterthurju, St. Gallenu, Lausanne, Ženevi in Luzernu); podružnice pa ima še v Stuttgartu, v Franciji in Belgiji, Argentini in Kanadi; sled-

Beneški Slovenci odhajajo v svet

Iz njihove rojstne pokrajine se izseljuje več kot petindevetdeset odstotkov dela zmožnih moških in žena. Večina se jih odloča za takšen korak z zavestjo, da se ne bodo nikdar več vrnili, da morajo iskati svoj kruh v tujini, kajti doma ne najdejo primernega zaslužka, ker ni industrije. Mnogi izmed njih občutijo rahlo zagrenjenost ob misli, da morajo živeti v tujini. Njihova zagrenjenost pa izvira tudi iz bojazni, da bo ljudstvo, ki mu pripadajo, izgubilo svojo narodnostno bit zaradi raznarodovanja. »Če se nič ne zgodi, Benečije v šestih letih ne bo več...« To se pravi, ne bi bilo več Slovencev v pokrajini, ki je prispevala pomemben delež k razvoju sodobnega slovenstva. Mnogim slovenščina ni več občevalni jezik, temveč je to italijanščina.

Gospodarska zaostalost

Pred prvo svetovno vojno je v Benečiji cvetela svilarška industrija, med svetovno gospodarsko krizo pa je propadla. Italijanski fašizem je imel za cilj nasilno poitalijanjenje Beneških Slovencev. Tisto, kar

je Francè Bevk napisal v svojem romanu »Kaplan Martin Čedermac« govori o kulturno-politični represiji italijanskih fašistov, ki so ji postali izpostavljeni Slovenci v Italiji, ustreza zgodovinski resnici. Italijanska vlada v Rimu je po drugi vojni obljubila, da bo čimprej utrta pot za gospodarski razvoj in industrializacijo pokrajine. Ta obljuba še danes ni izpolnjena. Izgleda, da število slovensko govorečega prebivalstva stalno upada. V letu 1910 je avstrijska uradna statistika naštel 35.782 Beneških Slovencev, poznejše podatke pa ne smatrajo za dovolj zanesljive. V lanskem letu je v majhni vasi Lusevera (ki jo domačini imenujejo po slovensko Bardo, kar ustreza knjižni obliki Brdo) umrlo petindvajset slovensko govorečih prebivalcev, rodil pa se je le eden.

Pokrajina je v gospodarskem pogledu padla v otipljivo zaostalost. Le malo cest je asfaltiranih, kanalizacije, instalacije in čistilne naprave pa manjkajo povsod. Nobeno podjetje ne šteje več kot tri delavce. Turizma tako rekoč ni. Nek vojak iz Sicilije, ki je dalj časa služil vojaški rok v Furlaniji, je dejal, da je Furlanija še bolj revna kot

nja šteje 200 članov. Letos je društvo 8. maja svečano odprlo nove klubske prostore v mestecu Orbe petnajst kilometrov od Yverdona. To sta dve sobi, ena je urejena kot urad s preprosto knjižnico, druga pa v domačem stilu tako, da lahko pri kozarčku vina pojejo in pijejo.

Društvo ima dva glavna cilja: da čuva in utrjuje stike med člani in domovino, da se ne bi izgubili v tujem okolju; drugič pa, da sodeluje z drugimi društvi italijanskih Slovencev, ki imajo sedež v Italiji, in z italijanskimi strankami in sindikati, ki so zainteresirani za temeljno industrializacijo zanemarjene videmske pokrajine (Provincia di Udine). Pri tem se sklicujejo na 6. člen italijanske Ustave o pravicah narodnostnih manjšin. Lahko rečemo, da je društvo šele takrat, ko je pred tremi ali štirimi leti začelo razumevati celoten kompleks in medsebojno povezavo političnih in gospodarskih vprašanj svoje domovine, dobilo bolj jasne predstave o načinu, kako je treba postopati v ideološkem in političnem boju.

Razen tega društvo lahko s ponosom gleda na uspehe pri obveščanju svojih članov v

knjižni slovenščini in nadaljuje svoja plemenita prizadevanja.

Duša društva je tajnik Dino del Medico, rojen zamejski Slovenec, ki je pred štirinajstimi leti odšel v svet kot šestnajstletni fant, da bi si našel kruha. Ves čas živi v Švici, najprej v nemških kantonih, danes pa stanuje s svojo družino v Yverdonu, v francoski Švici. Njegov poklic je gradbeništvo. Njegovo življenjsko delo pa je boj za zadovoljivo rešitev gospodarskih in političnih problemov njegove domovine in sploh slovenske manjšine v Italiji.

Društvo izdaja dvomesečnik z naslovom v slovenščini in v italijanščini: »EMIGRANT — bollettino dell'Associazione emigranti Sloveni Friuli — Venezia Giulia — Glasilo društva slovenskih izseljencev Beneške Slovenije.« Tiska in financira ga izključno iz članarine. Objavljajo članke in informacije v italijanščini in slovenščini o političnem položaju v Videmski pokrajini in Julijski Benečiji kot tudi opise osebnih doživetij, ki jih izseljenci lahko občutijo v tujem okolju. Seveda objavljajo tudi pesmi, ki pojejo o domotožju in o ljubezni do domovine, do revnega rojstnega kraja.

Novi upi

Še pred tremi ali štirimi leti se je zdelo, kot da so se vsi v Benečiji vdali v neizogibno usodo. Pridigali so jim o ponižnosti in jih nagovarjali, naj prosijo Boga. Pred nekaj leti pa se je stališče do načina reševanja političnih problemov spremenilo. Začeli so postavljati zahteve, ker vedo, da bi bila ENI in IRI sposobna pripraviti dovolj denarja za hitrejšo industrializacijo Benečije. Toda, dokler rimska vlada, v kateri je *Democrazia cristiana* še vedno najmočnejša stranka, zanika zahteve Videmske pokrajine, industrializacije tako rekoč ne bo. Pri tem pa so že izdelani načrti za graditev petih industrijskih con, ki bi lahko večini prebivalstva zagotovile primerno življenje. Ob koncu lanskega leta je v Vidmu prišlo do velikih demonstracij. Italijansko in slovensko govoreči delavci so eden ob drugem korakali v sprevodu. Izjavili so svoje skupne zahteve: industrializacija Videmske pokrajine in odhod vojske iz Terske doline ter priznanje enakopravnosti slovenskih šol z italijanskimi. Politični sili, ki se zavzemata za ohranitev slovenskega jezika in kulture v Furlaniji in Benečiji, sta KP Italije in duhovščina.

Pozno je prišlo spoznanje, da mora človek sam skrbeti za svojo politično usodo. Toda volja in način sta že prišla do izraza. Zdravica že lahko na razveseljujoč način pokaže »na naše mlade, zdrave, čvrste vrste...«

Gianni Poggiolini, Zürich

Milka Kress

Milka Kressova

V visoki starosti 89 let je 12. sept. 1971 umrla v Litiji ameriška povratnica Milka Kress. Skoraj štirideset let je preživela v Ameriki, v Clevelandu, Ohio in v Forest Cityju, Pa., leta 1963 pa se je za stalno vrnila v stari kraj. Tako je bila otrok dveh domovin. Ko je bila v Ameriki, je mislila na stari kraj in skrbela za svojce, ko pa se je vrnila v rodno Zasavje, je bila v mislih spet vsa pri znancih in prijateljih v Ameriki, kjer je preživela svoja najlepša leta. Bila je ponosna na svoje ameriško državljanstvo in temu dajala tudi zunanega izraza: na oknu njenega stanovanja v Litiji so mimoidoči često opazili ameriško zastavico, ob novoletnih praznikih pa je obesila na okno vse živobarvne kartice, ki jih je prejela od znancev iz Amerike.

Milkin oče je bil rudar v Trbovljah, kjer se je rodila tudi Milka 31. avgusta 1882. Po hudi nesreči v rudniku se je oče poslovil od Trbovelj in leta 1887 izselil v Ameriko. V Forest Cityju v Pennsilvaniji je kopal premog. V ameriškem podzemlju pa je ril le pet let, domotožje je bilo premočno. S prihranjenim denarjem si je v Gornjem Logu pri Litiji kupil grunt. Milka je kot dekle hodila pomagat v hišo takratnega lastnika litijske predilnice Mauthnerja. Leta 1909 so se Mauthnerji naveličali Litije, prodali tovarno in se izselili na Dunaj, kjer so kupili tovarno papirja. Poznali so poštenost in ročnost Milke Kressove in so jo vzeli s seboj na Dunaj. Po prvi

vojni pa je Milka zapustila Avstrijo in se izselila v Ameriko k stricu župniku. Kasneje je delala v tovarni obleke »Richmond Bros« v Clevelandu. Januarja 1930 je postala ameriška državljanica S 65. letom zaslužila pokojnino. Prvo je sprejela leta 1947 — 28 dolarjev.

Milka je bila vse življenje skromna in varčna. S prihranki si je v Forest Cityju kupila že dolgo let željeno hišico. Tam so bile hiše poceni, ker je v rudnikih zmanjkalo rude in so se ljudje izseljevali v druge kraje. Leta, ki jih je preživela med rojaki v Forest Cityju je Milka vedno štela med svoja srečna leta. Med tem pa se je kar štirikrat podala na obisk v stari kraj in spoznala, da ji bo na stara leta še vedno najlepše — doma. Prodala je hišico in dala Ameriki slovo. Marca 1963 je vsa srečna pozdravila znane kraje. Nekaj časa je živela pri bratu Ernestu v Gornjem Logu in pri sestri Ivanki v Šmartnem, potem pa je najela svoje stanovanje na Valvazorjevem trgu v Litiji.

Med svojim zadnjim obiskom na Matici, 19. avgusta mi je zaupala, da ji je neka žena prerokovala, da so letos pred njo odprte še tri poti. Dve pa sta že zaprti, mi je vsa zamišljena dejala. Ni šla v toplice in tudi v Ameriko še ne bo šla. O tretji poti pa sva obe molčali. Bila je tista, iz katere ni vrnitve. Tudi sama je slutila, da se ji bliža, toda še ne zavestno. Preden je odšla v bolnišnico, kjer naj bi jo pregledali in ugotovili vzroke bolečin, je sedla za šivalni stroj in si pripravila belo obleko, v kateri naj jo pokopljejo. Izbrala si je kraj zadnjega počitka: pokopališče na Vahčah nad Litijo, kjer počivata tudi oče in mati. Taka je bila Milka Kressova. Na krsto sem ji v imenu Matice položila šopek rdečih nageljnov s slovenskim trakom. Bila je slovensko dekle z dveh kontinentov.

Mila Šenk

Bronaste izkopanine

V starem veku sta na našem ozemlju bili dve državi: grška in rimska. Ostanke njihove kulture in sploh življenja je pokrila zgodovina oziroma čas s svojim nevidnim plaščem. Te zgodovinske spomenike pa nam odkrivajo arheologi, ki tako prodirajo v skrivnost davne zgodovine.

Naša poštna uprava je letos posvetila starim izkopaninam posebno serijo priložnostnih znamk, ki je izšla 20. septembra. Na 6 znamkah je šest umetnin, ki izvirajo iz dobe stare Grčije in starega Rima; bile pa so izkopane na naših tleh. Vseh šest umetnin predstavlja prav gotovo najlepše izkopanine iz starega veka v naših krajih. Vse umetnine na znamkah so iz bron, zato se serija tudi imenuje »staroveški bronasti spomeniki«.

Na prvi znamki za 50 par je glava rimskega cesarja Konstantina Velikega (280-337). Shranjena je v Narodnem muzeju v Beogradu, napravljena pa najverjetneje v Nišu. Je iz IV. stoletja in tudi pozlačena. Predstavlja pravo svojevrstno mojstrsko delo.

Na drugi znamki za 1,50 din je deček z ribo. Ta umetnina je bila izkopana na otoku Rabu in je v arheološkem muzeju v Splitu. Ta mojstrovina je pravzaprav rimska svetilka na olje. V ribi je bilo olje, iz ust ribe pa je gorel plamen. Kljub temu da je bila svetilka, predstavlja helenistično-rimsko umetniško delo. Izvira iz II. stoletja.

Na tretji znamki za 2 din je Herkul, starogrški polbog, sin Zeusa in Alkmenne, ideal moške moči in junaštva. Je najbrž posnetek malega Herkulčka, ki ga je nosil Aleksander Veliki vedno s seboj na svojih pohodih. Izkopan je bil v Tamniću ob Timoku med Zaječarom in Negotinom v Srbiji. Je iz III. stoletja.

Na četrti znamki za 2,50 din je satir, ki se igra z vencem na glavi, noge pa so mu levje šape. Satiri so spremljali Dioniza. Kot grška nižja gozdna božanstva so imeli najraje glasbo, vino in ljubezen. Kip izvira iz II. stoletja pred našim štetjem in je najverjetneje iz Stobija, antičnega mesta v Makedoniji ob izlivu Črne reke v Vardar. Na peti znamki za 4 din je glava grške

boginje ljubezni in lepote, ideala ženske lepote, Afrodite. Izkopana je bila na otoku Visu in izvira iz IV. stoletja pred našim štetjem.

Na zadnji znamki za 6 din je Emončan, prebivalec rimske Emone, ki je stala na tleh današnje Ljubljane. Ta kip je moral biti nagrobni spomenik kakega visokega oblastnika. Danes stoji pozlačen v Zvezdi sredi Ljubljane na visokem podstavku. Izvira iz I. stoletja in je bil izkopan v Ljubljani.

Serija vseh šestih znamk stane 16,50 din. Za znamke je izbrala te spomenike dr. Aleksandra Cermanović-Kuzmanović, izredna profesorica na beograjski univerzi. Za znamke jih je pripravil beograjski akademski slikar Andreja Milenković. Tiskala jih je v štiribarvnem raster globokem tisku dunajska državna tiskarna v polah po deset znamk.

Na zgornjih robovih vseh pol je ime spomenika, stoletje, iz katerega je, in kraj, kjer je bil izkopan. Pod srednjo znamko spodaj je privesek z napisom »Jugoslavija 1971«. Pole z zadnjo znamko so tudi oštevilčene.

Celih serij je 180.000.

Znamke so velike 31 × 43 mm, brez belega roba pa 27 × 39 mm. Zobčane so grebenasto 13 1/2.

Rubriko ureja Ivan Šimenc

Zahvala

Prek »Rodne grude« se iz srca zahvaljujem zdravniku Asimu Mešinoviću v Diakonissen bolnici v Ruppurru pri Karlsruheu. V avgustu me je operiral na levem ušesu, ker sem slabo slišal. Vesel sem bil, da me je operiral jugoslovanski zdravnik. Po operaciji sem imel priložnost govoriti z njim in sem izvedel, da po rodu ni Slovenec, čeprav tekoče govori slovensko. Štiri leta je bil zaposlen v splošni bolnici v Piranu. V prihodnje mu želim pri njegovem delu še veliko uspeha.

Prav tako se zahvaljujem tudi slovenski sestri Mariji za odlično oskrbo, saj menda ni lepšega na svetu, kakor če je človek v bolniški postelji postrežen v materinem jeziku.

Emil Zorzut, 7501 Reichenbach,
ZR Nemčija

V slovo prijatelju

V Argentini in drugod po svetu hitro umirajo stari izseljenci, od katerih so bili mnogi nekoč zelo delavni kulturni in društveni delavci. Eden od teh je bil nedvomno tudi Franc Kurinčič — Valjavčev, ki je letos 10. avgusta umrl v Cordobi.

Rodil se je 30. novembra 1903 kot drugi od sedmih sinov v zavedni Valjavčevi družini na Idrskem pri Kobaridu. V društvenem življenju se je udeleževal že doma. Bil je zadnji predsednik Prosvetnega društva Idrsko, dokler niso fašisti društva razpustili.

Petnajst let je živel v Buenos Aiesu, nato pa sedemindvajset let v Cordobi. V obeh naših naselbinah je bil znan kot aktiven sodelavec v naših izseljenskih društvih ter pri njihovih listih in revijah.

Franc Kurinčič — Lovrenčkov

S spričevalom ni težav

Zaposlovanje v tujini je prineslo s sabo veliko koristnega. Ljudje, ki doma ne morejo najti primerne zaposlitve ali lahko na tujem zaslužijo več kot doma ali pa jim borna zemlja nudi premalo kruha, se že vrsto let podajajo v svet: v Avstrijo, v ZR Nemčijo, v Švico, na Švedsko in drugam. Nekateri odhajajo v tujino bolj ali manj sezonsko, vsako leto za nekaj mesecev, drugi pa se odločijo za daljše bivanje zunaj, za tri ali štiri leta, pa tudi za dalj. Z denarjem, ki ga zunaj prihranijo, si potem doma gradijo hiše, modernizirajo svoje kmetije kupujejo avtomobile, gospodinjske in kmetijske stroje in podobno. V marsikaterem prej dokaj zaostalem kraju je že na prvi pogled videti koristi zaposlovanja v tujini.

Vendar je odhajanje v tujino prineslo s seboj tudi vrsto vprašanj. Opaziti je, na primer, da odhajajo v tujino tudi takšni strokovnjaki, ki jih sicer doma gospodarstvo nujno potrebuje. Po drugi strani pa tudi narašča število delavcev, ki so odšli v tujino brez sleherne kvalifikacije, zunaj pa so si nabrali veliko delovnih izkušenj. V pričujočem sestavku bomo skušali zapisati nekaj prav o teh delavcih in o vprašanju priznavanja njihove kvalifikacije. Mnogi od njih namreč tožijo, da jim doma pridobljenih izkušenj ne priznavajo in da jih jemljejo na delo samo kot nekvalificirane delavce, medtem ko jim tuji delodajalci pridobljeno kvalifikacijo priznavajo.

S kmetije v gradbeništvo

Od leta 1965 urejamo pri nas odhajanje na delo v tujino organizirano. Zato imamo tudi sorazmeroma dober pregled nad tem, iz katerih predelov hodi v tujino največ ljudi in s kakšnimi kvalifikacijami odhajajo. Zato bi na kratko lahko rekli, da si v največji meri išče dela v tujini kmečki živelj. S kmetij pa odhajajo zvečine nekvalificirani in polkvalificirani ali pri-

Pozna jesen v briškem vinogradu — grozdje je že obrano in predelano v sladko kapljico

učeni delavci. Prav ti ljudje pa se potem po nekajletnem delu v tujini — zlasti v gradbeništvu — srečajo z vprašanjem, ali jim bodo doma priznali to, kar so se naučili zunaj. V Pomurju, ki premore v poprečju največ delovne sile, ki odhaja iz Slovenije v tujino, so imeli letos spomladi stodevetnajst takšnih zidarjev in dvainšestdeset tesarjev. Na Komunalnem zavodu za zaposlovanje v Murski Soboti se jim, na primer, dogaja tudi to, da pridejo posamezni tuji delodajalci in želijo dobiti prav natanko tega ali onega delavca, ki je že delal pri njih in ki mu tudi priznavajo kvalifikacijo.

Zunaj kvalificirani — doma nekvalificirani

Velika večina tistih, ki odhaja delat na tuje, se namerava čez nekaj časa vrniti v domovino. Zunaj ostajajo po navadi tako dolgo, da si zaslužijo dovolj denarja ali za gradnjo hiše ali za nakup stanovanja, traktorja, avtomobila in česa drugega. Zato že med svojim bivanjem zunaj razmišljajo o svoji vrnitvi in o možnostih za delo doma. Pri tem, kako se bodo lahko znova

zaposlili doma, igra kajpak precejšnjo vlogo tudi možnost zaslužka. Marsikateri naš delavec bi se veliko prej vrnil iz tujine, ko bi imel doma vsaj ne prehudo slabše plačano delovno mesto. Še večje težave pri tem pa občutijo tisti, ki so na tujem delovišču plačani kot kvalificirani zidarji, tesarji in podobno, medtem ko bi jih domača podjetja sprejela samo kot nekvalificirane ali kvečjemu priučene delavce. Pri tem pa nastane velika razlika med zaslužkom v tujini in doma. Zato se raje znova zaposlujejo v tujini. S tem pa vprašanje priznavanja tuje kvalifikacije doma ostaja še naprej odprto. Ker pa tovrstni delavci neprestano sprašujejo, kdaj bo rešen ta problem, smo se med drugim obrnili tudi na Republiški zavod za zaposlovanje. S pomočjo informacij, ki nam jih je dal tam tovariš Stare, se nam je do neke mere izoblikovala podoba tega vprašanja v našem zaposlovanju na tujem.

S spričevalom ni težav

Pri ljudeh, ki so po svoji praksi na delu v tujini postali izučeni zidarji, tesarji, krovci in drugi delavci gre v veliki meri

tudi za neinformiranost. Ti delavci pogosto niso dovolj seznanjeni s predpisi, ki urejajo vprašanja priznavanja kvalifikacije. Zato najbolj pogosto prihajajo s svojih delovišč v tujini brez spričeval, v katerih bi bila črno na belem zapisana njihova v tujini pridobljena kvalifikacija. Nekaj več jih prihaja s potrdili, da so zunaj delali na delovnih mestih, za katera je potrebna taka in taka kvalifikacija. Toda najpogosteje se domača podjetja srečujejo s ponudbo takih vračajočih se delavcev, ki imajo priznanje o delovnih izkušnjah, pridobljenih v tujini, samo vpisano v delovno karto. Omenjeno dokazilo pa je po navadi prešibak dokaz kvalifikacije in zato prav takšnim delavcem, ki ne premorejo niti potrdila tujega delodajalca o njihovem delu na kvalificiranih delovnih mestih, doma kvalifikacije ne priznajo.

Na kratko bi tedaj lahko vprašanje o priznavanju ali nepriznavanju kvalifikacije, pridobljene na tujem, začrtali takole: v resnici doma v glavnem velja samo spričevalo. Kdor si ga zunaj med delom pri-skrbi, temu ga doma nostrificirajo in mu tedaj ta listina velja prav toliko, kot če bi si jo pridobil doma. Potrdila o pridobljenih kvalifikacijah pa domača podjetja priznavajo vsako po svoje. V katerem podjetju bodo delavcu priznali kvalifikacijo, v drugem pa spet ne. Največkrat pa delavce s takimi potrdili jemljejo doma na delo kot priučeno delovno silo. Ker pa je, kot smo že povedali, takšno priznavanje odvisno od posameznega podjetja, bi tedaj težko povedali o tem kaj bolj natančnega. Vsekakor pa lahko zapišemo vsaj to, da veliko več kot zapis v delovni karti velja potrdilo, ki ga delavec ob vrnitvi prinese s seboj iz tujine. Lahko pa še enkrat zapišemo tudi to, da so naši delavci, ki delajo na tujem, marsikaterokrat premalo seznanjeni s tem, kako bodo lahko doma dokazali in uveljavili svojo pridobljeno kvalifikacijo. Pogosto se zanašajo tudi na to, da bodo gotovo tudi doma dobili delovna mesta, za katera je potrebna določena kvalifikacija, ko pa so jih lahko dobili zunaj in ko so tam na takih delovnih mestih delali po pet, po osem ali celo po deset let. Najbolj pa bi gotovo lahko zapisali to, da bi naši delavci ob vrnitvi iz tujne najbolj uspešno uveljavili tisto pridobljeno kvalifikacijo, katere dokaz je spričevalo, kajti s takšnim dokazilom bi odpadle vse težave, ki jih sicer čutijo delavci, ki se po nekaj letih dela v tujini vračajo domov, ali tisti delavci, ki se želijo čez nekaj časa vrniti.

Jože Olaj

Koristen vodič za tuje delavce

V Frankfurtu bo v kratkem izšel informativni prospekt za inozemske delavce, ki žive v tem mestu. Pri tem bodo skušali sodelovati z Zvezo sindikatov Nemčije in ostalimi ustanovami, ki se ukvarjajo s posvetovalnim delom v zvezi z inozemci. Za kaj pravzaprav gre? Znano, je da so tuji delavci, ko pridejo v katerokoli mesto ZR Nemčije zaradi neznanja jezikov in pomanjkanja ustanov, kjer bi jim lahko svetovali, velikokrat prepuščeni svojim tovarišem ali slučajnim znancem, ki sami komaj tolčejo nekaj nemščine.

Zato so se na mestni občini v Frankfurtu odločili za izdajo te brošure, ki bo pravzaprav v glavnem vodič po tem svetu. Brošura bo tiskana v jezikih tujih delavcev, ki delajo v Frankfurtu. Glavni namen ni turistična reklama za mesto Frankfurt, temveč predvsem ta, da inozemcem nudi vse tiste informacije, ki so jim najbolj potrebne. Na primer, kje se nahajajo posvetovalnice v Frankfurtu in kakšne informacije tam lahko dobe. Kam naj se

obrnejo po nasvete in pomoč, če imajo socialne in kam če imajo zdravstvene probleme. V brošuri bodo tudi navodila o možnostih strokovnega izpopolnjevanja, dalje nasveti, kako koristno izrabiš prosti čas, načrt mesta, na katerem bodo označena javna kopaljšča, parki in drugi objekti za oddih.

Zlasti pomembno glede na veliko število otrok tujih delavcev, ki kljub obveznosti ne obiskujejo šol, so navodila v brošuri, kam naj se starši obrnejo, če imajo šolo-obvezne otroke in kam tisti, ki bi želeli svoje otroke dati v otroške vrtce.

Ta koristna brošura bo verjetno izšla že jeseni. Tiskali jo bodo v veliki nakladi tako, da jo bo lahko dobil vsak inozemec, ki živi v Frankfurtu. Prav bi bilo, če bi tudi v drugih krajih in nemških mestih, kjer delajo v velikem številu tuji delavci, po zgledu Frankfurta izdali podobne koristne brošure in s tem olajšali težak položaj tujih delavcev, da se lažje znajdejo v tujem svetu.

Na Danskem še nadalje velja prepoved o najemanju tujih delavcev

Prepoved o najemanju novih tujih delavcev na Danskem je še vedno v veljavi in težko je reči, kdaj bo ukinjena. Zveza sindikatov in Združenje delodajalcev se nikakor ne morejo sporazumeti, da se reši položaj tujih delavcev v tej deželi. In dokler ti dve instituciji ne bosta predložili ministru za delo Lauegu Dahlgaardu odgovarjajočega predloga, bo vse ostalo pri starem. Kakor je poročal dnevnik Politiken, je predsednik pokrajinske sindikalne organizacije Thomas Nielsen izjavil, da sindikati ne bodo izdali nikakršnega predloga, dokler ne dosežejo enotnih stališč z delodajalci v osnovnih vprašanjih: zagotovitvi namestitve, jamstvu o zaposlitvi v določenem razdobju in plačanju vožnje delavcem pri povratku, ko zanje ne bo več zaposlitve.

Thomas Nielsen je dalje dejal: »Lepo je, da minister za delo želi, naj se ta problem čimprej reši. Menim pa, da bi najprej moral poskrbeti za to, da bodo delodajalci izpolnili svoje obveznosti glede registracije tujih delavcev, katere zaposlujejo. Te svoje obveznosti delodajalci ne izvršujejo, kakor bi bilo treba. Brez te registracije pa tudi ni mogoče spoznati

celotnega obsega tega problema. Rečemo lahko le to, da bomo tudi v bodoče inozemske delavce sprejemali, kakor smo jih prej. Zdajšnja prekinitiv pa bo trajala še nekaj časa, ker imamo na Danskem dovolj tujih delavcev in mnogi med njimi so brez zaposlitve.«

Direktor Arne Lund, predstavnik Združenja delodajalcev, je potrdil, da se Združenje ne more sporazumeti s sindikati glede jamstva o namestitvi tujih delavcev in zaposlitvi v določenem obdobju, to pa zato, ker bi se v tem primeru tuji delavci znašli v prednostnem položaju v odnosu z domačimi delavci. Direktor Lund je še dejal, da so pri Združenju delodajalcev zaskrbljeni, da bi v primeru ugodne rešitve tega dogovora sindikati zatem iste ugodnosti zahtevali tudi za domače delavce. Sporazumno z ministrom za delo, sta se obe stranki sporazumeli, da se podaljša prepoved prihoda tujih delavcev. Posameznim podjetjem je dovoljeno, da pripeljejo tuje delavce, če drugače ne morejo zadovoljiti svoji potreb. Za sedaj ni izgledov, da se prepoved ukine. Jeseni bodo o tem razpravljali na sestanku Odbora za politiko delovnega tržišča.

Pripravljen nov zakon o ustanavljanju naših podjetij v tujini

Novi zakon bi naj celoviteje urejal dejavnost naših gospodarskih in drugih organizacij v tujih deželah. Pripomogel pa bi naj tudi k hitrejšemu razvijanju gospodarskih odnosov naše dežele s tujino. Glede na to bo prav gotovo pospešil naložbe naših podjetij v inozemstvu in usmeril njihovo dejavnost tudi na izventrgovinska področja, to se pravi na proizvodno in uslužnostno dejavnost. Dosedanja situacija namreč kaže, da je od skupnega števila 330 naših podjetij v tujih deželah velika večina ali 201 podjetje v glavnem osredotočilo svoje poslovanje na trgovinsko področje. Našim gospodarskim organizacijam bo nov zakon v prihodnje omogočal ustanavljanje lastnih in mešanih podjetij, prav tako pa tudi podružnic. Zanimivo je s tem v zvezi omeniti tudi dejstvo, da nov zakon ne predvideva nobenih omejitev glede vrste dejavnosti v okviru zakonito ustanovljenih jugoslovanskih gospodarskih organizacij v tujini.

Glede na dejstvo, da je ustanavljanje podjetij v inozemstvu v pristojnosti zveznih organov, bo izdajal tovrstna dovoljenja v soglasju z zveznim sekretariatom za finance — zvezni sekretariat za zunanjo trgovino.

(šf)

Predstavniki nemških ljudskih univerz v Ljubljani

Konec septembra je bilo v Ljubljani šestnajst direktorjev in sodelavcev nemških ljudskih univerz, ki jih je vodil direktor Ljudske univerze v Frankfurtu Fred Gebhartt Dolff. Na večdnevem seminarju, ki ga je organizirala slovenska zveza delavskih univerz, so se seznanili z našim sistemom izobraževanja odraslih, da bi se lahko vključili v izobraževanje naših ljudi v ZR Nemčiji.

Za nemške goste so na ljubljanski fakulteti za politične vede in novinarstvo pripravili seminar. Najprej so jih seznanili z našim družbeno-političnim sistemom ter z vzgojno-izobraževalnim sistemom pri nas. Nemškim predstavnikom pa so pojasnili, kakšni so gospodarski in drugi vidiki zaposlovanja v tujini in vračanja delavcev ter v katerih smereh bi bilo prvenstveno treba usposabljanje jugoslovanske delavce v ZR Nemčiji. Poleg velikih potreb po usklajenem izobraževalnem delu z jugoslovanskimi delavci

Izvršni odbor Slovenske izseljenske matice na eni izmed prvih sej. Na sejah vedno obravnavajo kulturne stike z našimi rojaki po svetu in vse probleme, ki zadevajo zaposlovanje na tujem. Tretji z desne je predsednik Matice Drago Seliger

v ZR Nemčiji so to akcijo narekovali tudi pojavi, ki že dalj časa skrbijo naše in nemške izobraževalne inštitucije. V nekaterih nemških podjetjih se zadnje mesece namreč pojavljajo samozvani zastopniki raznih izobraževalnih ustanov, ki od delavcev jemljejo akontacije, potem pa pogosto izginejo ali pa jim nudijo zelo dvomljive »izobraževalne tečaje«.

Priročnik za naše delavce v ZR Nemčiji

V založbi časopisnega podjetja »Novosti iz Jugoslavije« v Beogradu bo še pred koncem letošnjega leta izšel priročnik za naše delavce, ki se zaposlujejo v ZR Nemčiji. Priročnik, ki bo tiskan tudi v slovenskem jeziku, bo vseboval temeljne informacije in napotke v zvezi z bivanjem in zaposlitvijo naših ljudi v tej deželi. Pri pripravi priročnika je sodelovalo večje število strokovnjakov za pravna in socialna vprašanja.

Izobraževanje jugoslovanskih delavcev v tujini

Pred nedavnim je bilo v organizaciji centralnega sveta zveze sindikatov Jugoslavije posvetovanje številnih zveznih, repub-

ličkih in pokrajinskih predstavnikov o aktualnih vprašanjih izobraževanja jugoslovanskih državljanov in njihovih otrok, ki začasno bivajo v tujini. Glede na ogromen pomen tovrstne izobraževalne dejavnosti so bili udeleženci posvetovanja mnenja, da bi se s temi vprašanji stalno morali ukvarjati vsi zainteresirani dejavniki družbeno-političnih skupnosti, od komun do federacije. V zaključkih tega posvetovanja je posebej poudarjena potreba, da bi bilo izobraževanje naših delavcev in njihovih otrok v tujini stalna tema razgovorov in dogovorov s predstavniki organizacij ter vlad dežel, kjer se naši ljudje zaposlujejo. Republiški sekretariat za kulturo in prosveto, republiški zavodi za zaposlovanje, delavske univerze in druge zainteresirane organizacije ter ustanove bi si naj sicer prizadevale, da bi bile v izobraževalni proces za naše delavce in njihove otroke v tujini vključene strokovno kvalificirane ustanove in kvaliteten predavateljski oziroma vzgojiteljski kader. Izobraževanje bi naj potekalo tudi po enotnem učnem programu.

V sklepih s posvetovanja v centralnem svetu ZSJ se končno omenja tudi neogibnost stalnega skupnega dogovarjanja o teh vprašanjih in celo potreba morebitne vzpostavitve posebnega koordinacijskega telesa, ki bi spodbujalo in usklajevalo vsa pereča vprašanja s področja izobraževalne aktivnosti za naše ljudi in njihove otroke v tujini.

Iz Švice na Triglav

Bil je topel julijski dan. Ura je odbila dvanajsto — konec dela. Srce je začelo hitreje utripati, kajti pred menoj je bilo veliko, zanimivo potovanje. To je bila pot proti rodni domovini, proti našemu sivemu očaku Triglavu, ki nam je bil skoraj leto dni vsak dan v mislih, ko smo tu v daljni Švici delali načrte, da se skupno povzpemo na njegov vrh.

Mračilo se je že, ko je avto z lahkoto požiral kilometre po avtocesti Zürich—Chur. Turistična sezona je bila na višku, kar se je krepko poznalo tudi na cestah. Kilometre daleč naprej in nazaj si videl neprekinjeno verigo avtomobilskih luči.

Približno ob polenajstih sva s sopotnico prispela v Chur. Od tu se začne pot vzpenjati. Ob polnoči sva prispela na vrh Julier P. 2284 m. Polagoma nama je začel spanec zapirati oči. Med razmišljanjem ali naj ustaviva in se malo odpočijeva, sva prispela v znameniti St. Moritz, znano švicarsko zimsko turistično mesto, ki je bilo zdaj pogreznjeno v nočno tišino. Malo ven iz mesta sva ustavila za kratek počitek. Moj avto z ležalnimi sedeži se je kar dobro izkazal.

Ob pol štirih se je začelo daniti. Sopotnica se je v spanju pomenkovala, jaz pa bi želel kar še malo spati. A za to pač ni bilo časa. Treba je bilo potovati dalje.

Kam? Najina smer je bila Stifler Joch Pass. Pot naju je vodila skozi prelepi National park, skozi naselje Zernez, Ofen P. in končno sva se kar nepričakovano znašla na švicarsko-italijanski meji. Švicarski carinik je samo pozdravil z roko in prikimal, naj nadaljujeva pot. Tudi na italijanski strani ni bilo težav. Ko so posijali prvi sončni žarki, sva bila ob sedmih zjutraj po kratkem vzponu na najvišjem evropskem cestnem prelazu Stilfer Joch 2757 m. Vse je še spalo, le tu in tam je

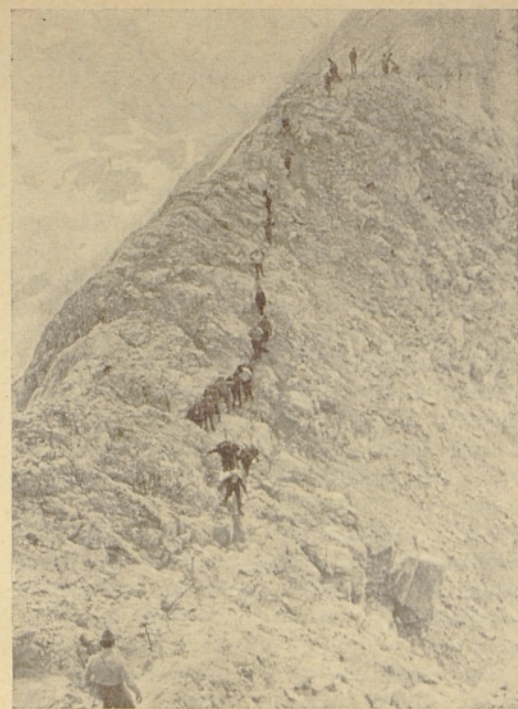
bil že odprt kakšen kiosk s spominki. Na hitro sem naredil nekaj fotografskih posnetkov, kupila sva razglednice in avto se je spustil po vijugasti cesti navzdol. Sončni žarki so naju ščemeli v očeh in uspavali. Sopotnica je zadremala. Pa sem se ujezil. »Ne spi, sicer bom še jaz in avto naj kar sam gre svojo pot...«

Zatem sva štela ovinke — kar osemindeset sva jih naštela. Še pogled nazaj na brezkončno lkačasto cesto in vrh Ortler 3899 m in že sva se vozila po meranski dolini med prekrasnimi sadovnjaki. Ustavila sva se in si privoščila krepak zajtrk, ki ga je pripravila sopotnica. Če bi bila slutila, da zatem ves dan in še pozno v noč ne bova jedla, bi si še kaj privoščila. Čudovito južnotirolsko mesto Meran sva pustila za seboj in se namerila proti Bolzanu. Kratek postanek za caffè capucino, pogled na karto in spet sva nadaljevala pot. Čez Dolomite.

Na desni in levi eno samo gradbišče. Ko bodo ta velika dela zaključena, bodo kilometri in kilometri avtoceste Bolzano—Brenner na mogočnih stebrih. Zavila sva na desno in kmalu zagledala mogočen vrh Marmolade ter po kratkem ovinku tudi prvi prelaz v Dolomitih Sella P. 2237 m. Prekrasen razgled po Dolomitih. Cesta se vije skoraj brez vzpona in že sva bila na Passo Pordoi 2239 m. Zatem sva se morala skoraj popolnoma spustiti v dolino, zatem pa se spet vzpenjati.

Malo pod vrhom sem srečal nekega holandskega turista, ki se je na povratku z dopusta z avtomobilom zaletel v obcestni kamen in poškodoval avtomobil. Stopil sem v eno gorskih koč, menda je bil mladinski dom, da bi zanj telefoniral po pomoč. Veselo pa sem se začudil, ko sem v veliki veži zagledal na steni veliko sliko gradu Otočec in Krke. Skoraj verjeti nisem mogel. Bil sem vesel in tudi ponosen. Zatem sva se ustavila na prelazu Passo Falzarego (2101 m) in popila kavo. Med tamkajšnjimi turisti sva slišala tudi našo govornico, med mnogimi drugimi pa je plapolala tudi naša zastava.

Nadaljevala sva pot. Z leve strani naju je pozdravil gorski vrh Le Tofane 3243 m, naravnost pred nama pa se je v soncu lesketal 3321 m visoki prelepi vrh Cristallo, ki v resnici zasluži to ime. Navzdol in dalje, dalje. Cortina d'Ampezzo. Samo posnetek pa naprej proti Misurinskemu jezeru. Ob levi naju je spremljal lepi M. Cristallo,

Clani Slovenskega planinskega društva Triglav iz Švice na poti proti vrhu Triglava

kakor da se težko poslavlja. Kratka vožnja skozi gozd in že je tu Misurina s tremi Cimmami v ozadju (Tre Cimme).

Mudilo se nama je, saj je bilo že pozno popoldne in nameravala sva še do Ljubljane. Proti Auronzi in dalje za Tolmezzo. Passo Muria je bil samo še opozorilo, da sva še vedno 1298 m visoko. Se malo plina pa sva doma, sem dejal. A sem se malo zmotil, kajti v Tolmezzu sem prezgodaj zavil na levo. Tako je najina tura dobila dodatek, ki pa je bil kar lep. Ko sva na Plöcken P. (1362 m) prekoračila avstrijsko italijansko mejo, so naju avstrijski cariniki vprašali, če imava kaj slivovic in cigaret. Ko jim je sopotnica povedala, da prihajava iz Švice, so naju tako pogledali, da sva se kar mimogrede znašla v dolini in tudi utrujenosti nisem več toliko čutil. Sopotnica me je vprašala, če mislim kaj prigrizniti, pa sem odvrnil, da ne prej kakor v Ljubljani.

Vozila sva se po lepi dolini, katere sicer najbrž še dolgo ne bi videla. Rečica Gail naju je šumljaje spremljala. Teh dvesto km in dodatne višine 1362 m sva bolj molčala, kajti neplanirana pot, neplanirano govorjenje.

Okrog poldevetih zvečer sva se znašla pod Korenskimi sedlom. Še skok pa bova v Ljubljani, sem si mislil. Ta »skok« pa se je precej potegnil, kajti šele okrog ene zjutraj sva se pripeljala v Ljubljano. Kaj pa je bilo naprej bom povedal prihodnjič...

Avgust Toropšič

Gorjanske narodne noše

Vrnitev v domovino

Že tri leta sem v Zvezni republiki Nemčiji in se mislim v kratkem vrniti v domovino. S tem v zvezi me zanima nekaj stvari. Predvsem me zanima, kakšne carinske olajšave imam ob vrnitvi, do kakšne vrednosti in po kateri vrednosti se ocirini stvari. Zanima me tudi, ali dobim vrnjen davek na zaslužek (Lohnsteuer), če se vrnem za stalno v domovino. Končno me zanima, kakšne papirje moram predložiti, da bi se mi priznala delovna doba, prebita na delu v Zvezni republiki Nemčiji.

E. P., Gartlingen, ZR Nemčija

Po najnovjšem odloku jugoslovanske vlade o ureditvi uvoza, ki velja od 18. junija 1971 naprej, smejo jugoslovanski državljani ob vrnitvi prinesiti s seboj predmete za osebno potrošnjo, ki jih uporabljajo izključno za potrebe svojega gospodinjstva. Po tem odloku smejo prinesiti tudi televizorje, hladilnike, radijske sprejemnike, pralne stroje, male orodne stroje, pisalne stroje, male motorje za čolne, pohištvo, majhne dele za motorna vozila in podobno. Odobren je tudi uvoz male kmetijske mehanizacije, ne pa tudi reprodukcijskega in gradbenega materiala. Jugoslovanski državljani morajo pri uvozu male kmetijske mehanizacije in opreme predložiti carini dokazila, da se ukvarjajo s tistim poklicem, ki mu je namenjen uvoz opreme. Morebitno prodajo takšne opreme pa so dolžni prijaviti. Oprostitev carine pa velja za gospodinjske predmete in potrebni gospodinjski inventar (izvzemši motorna vozila) le v primerih, če je jugoslovanski državljani stalno živel v tujini vsaj 10 let. Carine za motorna vozila pa ne plačajo tudi tisti jugoslovanski državljani, ki se vračajo v domovino potem, ko so se izselili iz Jugoslavije pred 6. aprilom 1941.

Povrnitev preveč plačanega davka na zaslužek (Lohnsteuer) lahko zahteva tudi jugoslovanski delavec, ki je bil zaposlen v Zvezni republiki Nemčiji in se je za stalno vrnil v Jugoslavijo. Olajšave boste lahko uveljavili po novem letu, in sicer do konca meseca aprila prihodnjega leta pri finančnem uradu (Finanzamt), ki je bil pristojen za kraj vašega zadnjega službovanja v Zvezni republiki Nemčiji.

Za potrditev zavarovalne dobe, prebite v Zvezni republiki Nemčiji, boste morali predložiti republiškem zavodu za socialno zavarovanje v Ljubljani nemško zavarovalno karto (Versicherungskarte), kjer

imate navedena nemška zavarovalna obdobja. Ker predstavlja zavarovalna doba v Zvezni republiki Nemčiji obveznost te države in ne Jugoslavije, se ta doba ne vpisuje v jugoslovansko delovno knjižico.

Letni dopust

Od marca lani sem zaposlen v ZR Nemčiji. Na delo sem odšel organizirano po posredovanju Zavoda za zaposlovanje. Zdaj se želim vrniti v domovino ter se ponovno zaposliti pri podjetju, kjer sem prej delal. V Nemčiji sem izkoristil letni dopust za lansko leto. Zanima me, ali bom imel pravico do letošnjega letnega dopusta pri podjetju v domovini, kjer bom odslej spet redno delal, ker po naših predpisih nisem prekinil delovnega razmerja. Rad bi tudi zvedel, če mi bo priznan v delovno dobo čas, ki sem ga prebil na delu v Nemčiji?

O. P. Nemčija

Če niste prekinili delovnega razmerja, ste upravičeni do letnega dopusta za letošnje leto tudi v novem podjetju, in to v primeru, če ste tam začeli redno delati najkasneje v maju. Čas, ki ste ga prebili na delu v Nemčiji, vam bo priznan v delovno dobo, če boste predložili tozadevne dokumente, s katerimi boste dokazali svojo zaposlitev.

Poroka

V Nemčiji, kje sem zaposlena, sem se nedavno poročila in pri poroki prevzela priimek svojega moža. Ali je sedaj moj potni list, kjer sem vpisana pod dekliškim priimkom, neveljaven? Kako naj to uredim?

Verica M., Nemčija

S potnim listom pojdite čimprej na najbližji jugoslovanski konzulat in zahtevajte zamenjavo potnega lista. S seboj prinesite prejšnji potni list, potrdilo o sklenitvi zakona in dve svoji fotografiji. Taksa za nov potni list znaša 30 nemških mark.

Otroški dodatek

Dalj časa sem delal pri nekem nemškem podjetju, kjer sem redno prejemal dodatek za svoje štiri mladoletne otroke. Pred

nekaj meseci pa sem spremenil delovno mesto. Odkar imam novo zaposlitev, ne prejemam več otroških dodatkov. Kam naj se obrnem, da to uredim?

Mirko J., Nemčija

Pri menjavi delovnega mesta je treba o tem vedno obvestiti tudi zavod za zaposlovanje (Arbeitsamt, Kindergeldkasse) ter sporočiti poln naslov podjetja, kjer zdaj delate. Na zahtevo morate ponovno vložiti zahtevek za otroški dodatek in priložiti seznam mladoletnih družinskih članov, za katere skrbite. Tako vam bodo otroški dodatek brez prekinitve nadalje izplačevali. Tako napravite ob vsaki zamenjavi službenega mesta. Če ne znate nemško, se obrnite na posvetovalnico za jugoslovanske delavce pri Arbeiterwohlfahrtu (6 Frankfurt am Main, Münchener str. 48).

Komu pripadata njivi?

Z možem že več let živiva ločeno. On živi doma v Sloveniji, jaz delam na Švedskem. Zdaj se ločujeva. Po starših sem podedovala dve njivi, katere sva z možem skupaj obdelovala. Zdaj ob ločitvi trdi, da sva skupna lastnika in da ima enako pravico do njih kakor jaz. Ali to drži?

Marija s Švedske

Pišete, da ste njivi podedovali po starših, torej sta vaša last. To, da je vaš mož sodeloval pri obdelovanju te zemlje, mu še ne daje pravice, da je tudi solastnik. Pač pa je upravičen zahtevati odškodnino za svoje delo pri obdelovanju obeh njiv.

Nisem otrokov oče

Delam na Švedskem. Iz Slovenije, kjer sem doma, sem prejel odlok sodišča za vzdrževanje nezakonskega otroka na podlagi tožbe nekega dekleta, ki trdi, da sem jaz otrokov oče. To pa nisem, zato vprašujem, kako je moglo sodišče izstaviti takšen odlok?

Janko M.

Ne bomo ugotavljali ali je zahteva nezakonske matere upravičena ali ne. Sporočamo vam le, kaj pravijo o tem pravni predpisi: sodišče lahko odredi vzdrževanje otroka v primeru, če predhodno razišče in ugotovi verjetnost in upravičenost tožbenega zahtevka. To je, da po izvršeni analizi krvnih skupin in drugih raziskavah, lahko sodišče izda odločbo za vzdrževanje nezakonskega otroka, v negativnem primeru pa tudi izključni očetovstvo toženca.

Novo pri deviznih računih

Devizni računi naših državljanov so bili doslej vodeni v ameriških dolarjih ne glede na to, v kakšni valuti so bila vplačila. V zadnjem času pa so zaradi pogostih sprememb na valutnem tržišču tudi devizni računi vodeni v več valutah. Posebno so vodeni računi za nemške marke, holandske guldne, šilinge in švicarske franke. Od letošnjega 20. septembra dalje so devizni računi v konvertibilnih valutah vodeni v tisti valuti, v kateri so bili vplačani. Če je varčevalec vložil na primer sto belgijskih frankov, mu banka ne bo kakor doslej, to vloženo vsoto preračunala v ameriške dolarje, temveč ostane vložena vsota v belgijskih frankih. Medtem pa varčevalec lahko odloči, da se njegov račun vodi v drugi valuti. To velja za varčevalce, ki vplačujejo devize dežel, ki jih spodaj posebej navajamo. Ti lahko izberejo devizni račun v valuti ene izmed teh dežel. Tako bi se na primer varčevalec, ki je na svoj devizni račun vložil belgijske franke lahko odločil, da se njegov račun vodi na primer v nemških markah. Ko pa se enkrat odloči, ne more ponovno zahtevati, da se vodi njegov račun spet v novi, neki tretji valuti. **Kadar varčevalec dvigne denar s svojega računa ali kadar plača račun z doznako, pa lahko dvigne katerokoli valuto.** Torej na kratko: račun se vodi v valuti, kakršno je vplačal ali pa v valuti, ki jo določi lastnik računa, izplačilo pa lahko dobi v valuti po želji.

Pa še ena sprememba. **Od 20. septembra dalje banka ne vodi več obračuna po stalnem uradnem tečaju, temveč se bo preračunavanje ene valute v drugo izvrševalo po dnevnem tečaju, in to posebej za nakup in posebej za prodajo deviz.**

»Dnevni tečaj« pomeni, da se odnos dinarja proti tujim valutam kakor tudi odnos valut med seboj more dnevno menjati — kar je pač odvisno od položaja na svetovnem denarnem trgu. Za Jugoslovane, ki živijo v inozemstvu, to ni novo, ker so tamkajšnje banke tako delale tudi doslej. Za lastnika deviznega računa to praktično pomeni: če je vložil 100 belgijskih frankov

Občni zbor Slovenskega planinskega društva Triglav v Švici

Slovensko planinsko društvo Triglav v Švici vabi na svoj prvi letni občni zbor, ki bo 20. novembra ob 19. uri v prostorih hotela Löwen v Meilenu/ZH. Ta hotel je ob glavni cesti Seestrasse, nasproti protestantske cerkve in je od železniške postaje Meilen oddaljen približno 7 minut. Pripeljete se lahko z vlakom ali avtomobilom. Če se peljete z avtomobilom iz Züricha, krenite po cesti v smeri Rapperswil.

Na občni zbor je društvo povabilo še zastopnika Planinske zveze Slovenije, Slovenske izseljenske matice, RTV Ljubljana, revije Antena, Zveze kulturnoprosvetnih organizacij Slovenije in Planinskega društva Ljubljana-matica. Iz Švice pa predsednika SAC Uto Sektion g. dr. Rudolfa Freya, zastopnika Gemeinde Meilen, ter Central Club SAC.

Dnevni red občnega zbora je naslednji: pozdravni nagovor, pregled dosedanjega dela društva, poročilo tajnika, poročilo predsednika o izletih, poročilo kulturno-prosvetnega referenta, poročilo blagajnika o finančnem stanju društva, poročilo kontrolne komisije.

Kot tretjo točko dnevnega reda bomo prebrali načrt društvenega dela za prihodnje leto: izleti, zabave in srečanja. Sledila bo razprava o tem načrtu. V nadaljnjih točkah dnevnega reda: dodatna imenovanja oz. volitve, eventualni govori zastopnikov in splošna razprava.

Slovensko planinsko društvo Triglav v Švici, kateremu se pridružuje tudi Kulturno-prosvetno društvo Triglav v Stuttgartu, vabita k številni udeležbi. Po sestanku bo ples do druge ure zjutraj.

na račun frankov — vedno lahko dvigne in dobi vseh 100 frankov. Medtem pa, če menja franke na primer v nemške marke, pa naj bo to v menjalnici ali po deviznem računu, bo banka vplačane franke obračunala po kupnem tečaju, izdane marke pa po prodajnem tečaju, ki velja tisti dan. Razlike tečaja nakupa in prodaje deviz v jugoslovanskih bankah so tako malenkostne, da bi menjavi valute v valuto predstavljalo neznatne vsote v primerjavi na razlike v tujih bankah. Vseeno pa varčevalec priporočamo, da takšne izmenjave izvršujejo čim manjkrat.

Dosedanji lastniki deviznih računov morejo za dosedanje vloge izbrati eno od naslednjih možnosti:

Pustite, da se devizni račun nadalje vodi, kakor se je vodil doslej, t. j. v dolarjih. (Vlagateljem mark, guldnov, šilingov in švicarskih frankov že vodijo ločene račune v teh valutah.)

Pismeno lahko zahtevajo od svoje banke, da z dosedanjega računa v dolarjih prenese saldo na račun ene od trinajstih valut (ki jih bomo navedli), in to na valuto, v kateri so bila izvršena vplačila. V tem primeru bo banka točno po vplačilih razdelila posamezne valute na nove račune, obračunane po uradnem tečaju.

Vlagatelj pa lahko tudi pismeno zahteva od svoje banke, da se, ne glede v kateri valuti so bila vplačila, izvrši prenos njegovega salda na eno izmed možnih 13 valut. Banka bo ta prenos izvršila in obračunala po novem dnevnem tečaju.

Lastnikom deviznih računov priporočamo, da se odločijo za prenos svojih prihrankov na eno izmed omenjenih 13 valut in da med temi izberejo tisto, ki je bolj čvrsta, t. j. da je manj izpostavljena spremembam in vplivom tržišča.

Dežele, v katerih valutah je možno voditi devizne račune:

Avstrija, Belgija, Danska, Francija, Nizozemska, Italija, Kanada, ZR Nemčija, Norveška, Švedska, ZDA, Velika Britanija.

Dežele, katerih valute je možno vplačati, devizni računi pa se lahko vodijo le v valutah ene izmed prej navedenih dežel, pa so: Avstralija, Finska, Grčija, Irak, Izrael, Japonska, Nova Zelandija, Španija in Turčija.

V obračunskih dolarjih pa se vodijo valute naslednjih dežel: Albanija, Bolgarija, Češkoslovaška, Madžarska, Mongolija, DR Nemčija, Romunija in SSSR.

Dežele katerih valute se morejo voditi vsaka posebej v obračunski valuti ali v obračunskih dolarjih pa so naslednje: Alžir, Afganistan, Brazilija, Grčija, Indija in Kambožda.

Ljubljanska banka v Zahodnem Berlinu

Ljubljanska banka je konec septembra odprla svoje deseto predstavništvo v ZR Nemčiji — v Zahodnem Berlinu, kjer je po zadnjih statističnih podatkih 30.000 jugoslovanskih delavcev, ki zaradi višjih dohodkov odhajajo iz drugih zahodnonemških mest v Zahodni Berlin.

Postopek za uveljavljanje pravic iz socialnega zavarovanja v Belgiji je spremenjen

V Belgiji izdajajo odločbe o pravicah iz socialnega zavarovanja na prvi stopnji pristojni organi socialnega zavarovanja, pritožbe zoper te odločbe pa je do nedavnega reševala apelacijska komisija s sedežem v Bruslju. Posebnost tega postopka in hkrati ugodnost za jugoslovanske delavce, zaposlene v Belgiji, je bila pri tem, da je lahko njih koristi v pritožbenem postopku zastopala jugoslovanska ambasada v Bruslju po svojem predstavniku tako, da delavcu ni bilo potrebno priti osebno pred apelacijsko komisijo.

S 1. novembrom 1970 se je pritožbena pot v zadevah socialnega zavarovanja v Belgiji spremenila tako, da je bila odpravljena omenjena apelacijska komisija, namesto nje pa so prevzela zadeve socialnega zavarovanja na drugi stopnji delovna sodišča (Cour du Travail). Za izpeljavo tega postopka je pristojno tisto delovno sodišče, na katerega območju je imel zavarovanec-delavec svoje zadnje stalno prebivališče v Belgiji. Če zadnje bivališče zavarovanca v Belgiji ni znano, je pristojno za postopek na drugi stopnji delovno sodišče v Bruslju.

V postopku pred belgijskimi sodišči pa na žalost delavca-zavarovanca ne morejo zastopati diplomatsko-konzularna predstavništva delavčeve države, zato tudi jugoslovanskih delavcev v prihodnje v tem postopku pred belgijskimi delovnimi sodišči ne bo mogla več zastopati jugoslovanska ambasada v Bruslju, kakor je bilo to mogoče v postopku pred bivšo apelacijsko komisijo kot upravnim organom. Vendar pa jugoslovanska ambasada še vedno lahko pomaga jugoslovanskim delavcem, zaposlenim v Belgiji, pri izpolnjevanju dokumentacije, ki jo zahtevajo belgijska sodišča. Zato naj jugoslovanski delavci, ki so še zaposleni ali ki so bili zaposleni — in hkrati zavarovani — v Belgiji, še naprej obveščajo jugoslovansko ambasado v Bruslju o vsaki vloženi pritožbi v zadevah socialnega zavarovanja. Priložijo naj tudi vsa dokazila o zaposlitvi in zavarovanju v Belgiji, s katerimi razpolagajo. To so predvsem dokazila o zaposlitvi in zavarovanju v Belgiji, potrdila o plačanih prispevkih za socialno zavarovanje, potrdilo

o stalnem bivališču (rezidenci) v Belgiji, ter po potrebi tudi jugoslovanski potni list. Seveda mora biti v vlogi (pritožbi) navedeno tudi ime in priimek delavca, rojstni podatki, državljanstvo ter točni naslovi vseh firm oziroma delodajalcev, pri katerih je jugoslovanski delavec delal v Belgiji.

V Belgiji so tri glavna delovna sodišča (Cour du Travail), in sicer v Bruslju, Liègeu in Antwerpnu. Poleg tega je še vrsta delovnih sodišč (Tribunal du Travail)

v Charleroi, Monsu, Namurju, Limburgu itd. Kakor že rečeno, je treba tožbo zoper odločbo organa socialnega zavarovanja vložiti pri tistem delovnem sodišču, na območju katerega je imel jugoslovanski delavec svoje zadnje stalno prebivališče, če pa to ni znano, pri delovnem sodišču v Bruslju. In še enkrat — obvestiti je treba o tem tudi jugoslovansko ambasado v Bruslju, ki bo rada pomagala našim delavcem pri uveljavitvi njihovih pravic.

dr. Lev Svetek

Zaposlovanje jugoslovanskih delavcev na Norveškem

Norveška je ena od evropskih držav, s katero Jugoslavija nima sklenjenega niti sporazuma o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v tej tržavi, niti sporazuma o socialni varnosti. Jugoslovanski delavci se zaenkrat lahko zaposlujejo v tej državi samo preko norveških diplomatsko-konzularnih predstavništev, razen če je tisti delavec rojen na Norveškem, poročen z Norvežanko ali obstajajo za zaposlitev na Norveškem kakšni važni razlogi. Ko zaprosi jugoslovanski delavec za delo na Norveškem, mora priložiti prošnji dokazilo, da ima ponudbo za zaposlitev od norveškega delodajalca in da ima zagotovljeno primerno stanovanje. O prošnjah za zaposlitev na Norveškem odločata norveška direkcija za delo ter norveški urad za tujce. Z julijem t. l. so stopili v Norveški v veljavo novi predpisi o zaposlovanju tujcev na Norveškem, ki v glavnem ohranjajo doseadno prakso in prinašajo še nekatere navedenosti glede zaposlovanja. Novi predpisi v glavnem preprečujejo t. i. »črno« zaposlovanje tujcev na Norveškem, predvsem v obliki turističnega zaposlovanja. Poleg

tega se želi Norveška zavarovati pred pretiranim pritiskom tujih delavcev, ki pritiskajo prav na norveško tržišče delovne sile spričo tega, ker sta sosednji Švedska in Danska zelo zaostriili in omejili zaposlovanje tujcev v svojih deželah. Norveški minister Nordli je ob priliki uzakonitve novih predpisov o zaposlovanju tujcev na Norveškem poudaril, da se z novimi predpisi ne želi popolnoma onemogočiti zaposlovanje tujcev v tej državi, temveč preprečiti nelegalno zaposlovanje, ki je v zadnjem času precej narastlo.

Iz tega lahko zaključimo, da v bližnji prihodnosti ni kakšnih izgledov za sklenitev sporazuma o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v tej državi, temveč bo temeljilo to zaposlovanje na posameznih občasnih aranžmajih med obema državama. Pač pa je več izgledov za sklenitev sporazuma o socialni varnosti, ki bi zajel tako staro jugoslovansko emigracijo v tej državi, kakor tudi nove mlade delavce, ki so že na Norveškem, o čemer smo v naši reviji že pisali.

dr. Lev Svetek

Priredil: Valter Braz

Na davkariji

1. Ali že imate davčni karton?
2. Ne, ga še nimam.
Delodajalec sam odvaja davek od plače na davkarijo.
3. Potrebujete tudi davčni karton, da bi bil obračun davka v začetku novega leta ugodnejši.
4. Kje dobim davčni karton?
5. S potnim listom in prijavnico greste na občinski urad (statistični urad, županov urad) in prosite za izstavitve davčnega kartona.
6. Kdaj je zadnji rok, da vložim prošnjo za obračun davka?
7. 30. april.
8. Kje dobim obrazec za prošnjo za letni obračun davka na plačo?

Auf dem Finanzamt

1. Haben Sie schon die Lohnsteuerkarte?
2. Nein, ich habe noch keine. Der Arbeitgeber führt allein die Steuer dem Finanzamt ab.
3. Sie Brauchen auch die Lohnsteuerkarte, damit die Abrechnung der Steuer anfangs des Neujahrs günstiger sein wird.
4. Wo bekomme ich die Lohnsteuerkarte?
5. Mit dem Paß und der Anmeldebestätigung gehen Sie auf das Gemeindeamt (Statistisches Amt, Bürgermeisteramt) und ersuchen Sie die Ausstellung der Lohnsteuerkarte.
6. Wann ist der letzte Termin, um den Ersuch für die Abrechnung der Steuer einzureichen?
7. 30. April.
8. Wo bekomme ich das Formular für den Antrag auf Lohnsteuer-Jahresausgleich?

9. Na davkariji.
Pravilno morate izpolniti vse rubrike.
10. Izgubil sem davčni karton.
11. Pišite delodajalcu, da vam pošlje potrdila o zaposlitvi, plači in davkih.
12. Pri izpolnjevanju rubrik pazite na rubriko Prispevki za poklicna združenja!
13. Ne pozabite tudi na izdatke za sredstva pri delu!
14. Izpolniti morate tudi rubriko Izdatki za vožnjo od stanovanja do delovnega mesta (stroški za vožnje z lastnim avtomobilom).
15. Ne pozabite na Izdatki poročenih delavcev za dvojno gospodinjstvo, če jih ne plačuje delodajalec.

9. Am Finanzamt.
Alle Rubriken müssen richtig ausgefüllt werden.
10. Ich habe die Lohnsteuerkarte verloren.
11. Schreiben Sie dem Arbeitgeber, damit er Ihnen die Bestätigungen von der Beschäftigung, vom Lohn und von den Steuern schickt.
12. Beim Ausfüllen der Rubriken geben Sie acht auf die Rubrik Beiträge zu Berufsverbänden.
13. Vergessen Sie auch nicht auf die Aufwendungen für Arbeitsmittel!
14. Sie müssen auch die Rubrik Aufwendungen für Fahrten zwischen Wohnung und Arbeitsstätte (Aufwendungen für Fahrten mit eigenem Kraftfahrzeug) ausfüllen.
15. Vergessen Sie nicht auf die Aufwendungen verheirateter Arbeitnehmer für doppelte Haushaltsführung, soweit sie nicht vom Arbeitgeber ersetzt werden.

B. Pomen nemških besed

1. das Finanzamt — davkarija	županov urad
2. die Steuer — davki	ersuchen — prositi
3. die Lohnsteuerkarte — davčni karton	die Ausstellung — izstavitve
die Abrechnung — obračun	6. der Ersuch — prošnja
anfangs — v začetku	die Abrechnung — obračun
das Neujahr — novo leto	einreichen — vložiti
günstig — ugoden	8. das Formular — obrazec
5. die Anmeldebestätigung — prijavnica	der Antrag — prošnja
das Gemeindeamt — občinski urad	9. richtig — pravilno
das Bürgermeisteramt —	ausfüllen — izpolniti
	10. verlieren — izgubiti

11. der Arbeitgeber — delodajalec	14. die Fahrt — vožnja
die Bestätigung — potrdilo	die Wohnung — stanovanje
die Beschäftigung — zaposlitev	die Arbeitsstätte — delovno mesto
der Lohn — plača	das Kraftfahrzeug — motorno vozilo
schicken — poslati	ausfüllen — izpolniti
12. das Ausfüllen — izpolnjevanje	15. vergessen — pozabiti
der Beitrag — prispevek	verheiratet — poročen
der Berufsverband — poklicno združenje	der Arbeitnehmer — delojemalec
13. die Aufwendung — izdatek	der Haushalt — gospodinjstvo
das Arbeitsmittel — sredstvo za delo	ersetzen — nadomestiti

A. Izgovor nemških črk

Za izgovor nemških črk uporabite pravila, ki so v številkah Rodne grude, letnik 1970!

Dodatno: h se ne izgovarja v besedah: 1 die Lohnsteuerkarte, 2 führt, 3 Neujahr, 11 Lohn,

14 Fahrt, Wohnung, Kraftfahrzeug, 15 Führung, 16 zahlen, 17 außergewöhnlich, zählen, stehend, 18 Ihr, höher, 19 gezahlt 20 nehmen.

Francija

V spomin Jožetu Martinčiču

Za vedno nas je zapustil naš prijatelj Jože Martinčič. V 73. letu ga je pobrala zahrbtna, neizprosna rudarska bolezen silikoza. S trdno voljo si je podaljšal življenje, saj je redkokateri, ki ima stoodstotno silikozo, živi nad deset let.

V Francijo je prišel s svojo dobro soprogo 8. maja 1923 iz Slavonije, kjer je delal že dve in pol leti. Zaradi svojega znanja in pripravljenosti pomagati svojim sotrpinom rudarjem, so ga delavci izvolili za svojega obratnega zaupnika. Po prihodu v Francijo se je takoj včlanil v rudarski sindikat C.G.T., katerega član je ostal do smrti. Za njegovo neumorno delo mu je ta sindikat podelil medaljo z diplomom. Za tridesetletno delo v jami pa je bil odlikovan z veliko in malo zlato medaljo (Medaille du Travail). Ob ustanovitvi Združenja Jugoslovanov v Severni Franciji se je kot zaveden Jugoslovan takoj vključil v društvo, v katerem je kot odbornik deloval do skrajne onemoglosti. Bil je nekaj let častni predsednik Združenja Jugoslovanov.

Leta 1963, ko je jugoslovanska naselbina v Sallauminu slavila 40-letnico, je bil med drugimi odborniki odlikovan z ordenom Jugoslovanske zastave z zlato zvezdo. Dokler ga niso moči zapustile, je tudi aktivno sodeloval pri pogrebnem skladu Jugoslovanov v Severni Franciji. Da je bil priljubljen in spoštovan tudi pri Francozih, dokazuje tudi slika objavljena v Rodni

Denise Lamm Miss SNPJ za leto 1972

grudi, ko so njemu in soprogi ob njuni letošnji zlati poroki prišli na dom čestitat člani občinskega odbora skupaj z županom g. Delelisom.

V zakonu se jima je rodilo šest otrok, od katerih žive še štirje.

Na zadnji poti so ga spremlili znanci in prijatelji v velikem številu. Med njimi so bili predstavniki organizacije, ki so ga spremljali z društveno zastavo, katero je nosil tovariš Josef Petričič.

Za tvoje nesebično in požrtvovalno delo se ti, dragi tovariš Jože, na tem mestu v imenu vseh najlepše zahvaljujem. Upam, da ti bo lahka tuja zemlja!

Justin Čebul, Lievin

ZDA

Miss SNPJ 1972

Slovenska narodna podpora vsako leto izbere svojo Miss, ki naslednje leto krasí njihove letne koledarje. Nadvse slovesno izbiranje in predstavljanje njihove lepote po navadi traja ves vikend. Letos je bilo to 4. in 5. septembra v Clevelandu. V Slovenskem narodnem domu v Clevelandu je letos tekmovalo za Miss SNPJ sedemnajst deklet, ki so vse članice Jednote. Na svečanem banketu v soboto, 4. septembra zvečer, je najprej igral orkester krožka št. 2 SNPJ in Euclida, nato pa je več kot 600 gostov zabaval ansambel John Pecon in Lou Trebar, ki so se mu pridružili že številni pevci.

V nedeljo, 5. septembra popoldne se je zbralo na Rekreativnem centru SNPJ v Chardonu, Ohio, okrog 6000 ljudi. Tu so prvokrat predstavili novo Miss SNPJ, sedemnajstletno Denise Lamm iz Euclida, Ohio, ki je obenem dobila tudi priznanje »Miss aktivnosti«.

Miss Lynette Lesko iz Newbury, Ohio, je prejela priznanje »Miss Talent«, Miss Margie Rosko iz Girarda, Ohio, pa so same tekmovalke izbrale za »Miss Congeniality« (najbolj simpatično).

Mlada Denise Lamm je bila v Sloveniji leta 1967 z mladinskim pevskim zborom krožka št. 2 SNPJ. V svojem radijskem intervjuju se je nova lepotica SNPJ, katere oče je Nemeč, mama pa Slovenka, zahvalila svojim staršem, ker sta ji vsadila ljubezen do svoje narodnostne pripadnosti.

Množico je na pikniku v Chardonu zabaval Frank Jankovič s svojim orkestrom.

Zanimiv drobec iz zgodovine

Med prvimi Slovenci, ki so se pred desetletji izselili v Ameriko, so bili Belokranjci. Največ se jih je izselilo v Calumet, v državi Michigan, kjer so takrat odprli bogate bakrene rudnike. Prvi belokranjski rudarji so prišli v Calumet že okrog leta 1864, torej pred več kot sto leti. Pred devetimi desetletji je štela slovenska naselbina v tem mestu okrog tisoč ljudi, ki so septembra 1882 ustanovili prvo slovensko podporno društvo v Ameriki. Imenovali so ga po slovenskem deželnem patronu Društvo sv. Jožefa v Calumetu. Društvena pravila je sestavil črnomaljski učitelj Franc Šetinc. Tiskali pa so jih v novomeški tiskarni pri Kranjcu, kjer je izhajal tudi list Dolenjske novice. Društvo sv. Jožefa v Calumetu, je obstajalo le nekaj let. A bilo je prvo. Kmalu za njim so ustanovili svoje društvo tudi slovenski izseljenci v Chicagu, kjer je danes glavni sedež ene največjih slovenskih podpornih organizacij — Slovenske narodne podporne jednote.

Priznanje

Državna univerza v Kentu, Ohio, je med največjimi v Združenih državah, saj na njej poučuje nad tisoč profesorjev. Uradno glasilo te univerze z dne 23. avgusta letos je poročalo, da je bilo sedem najboljših profesorjev te univerze izbranih, da bodo njihovi življenjepisi objavljeni v častni publikaciji, ki se imenuje Outstanding Educators of America (Odlični vzgojitelji Amerike) 1971. Med sedmimi profesorji, ki so bili deležni te častne uvrstitve je tudi slovenski profesor sociologije dr. Edi Gobec, ki je priznan predavatelj in pedagog ter zelo dejaven publicist. Kakor smo že poročali zdaj pripravlja knjigo o pomembnih Slovcih, za katero ima sodelavce, ki zbirajo gradivo, širom po svetu. Knjiga bo v angleščini, kakor napoveduje avtor, izšla prihodnje leto. Zatem pa jo dobimo tudi v slovenščini. K priznanju čestitamo!

Pevski zbor Triglav v Clevelandu ob letošnjem koncertu 2. maja. Deklica čestita zborovodji Franku Vauterju

Jo Mišič

Kansas City — Ljubljana — Sister City

Zanimivo vest smo prebrali v Ameriški domovini. Tam piše, da je ameriški dnevnik, ki izhaja v Kansas Cityju, letos 18. avgusta objavil sliko iz Ljubljane in poleg še poročal, da je župan tega mesta Richard Walsh letos 23. julija imenoval glavno mesto Slovenije Ljubljano za »Sister City« — mesto sestro njihovega mesta. Po-budo za to imenovanje je dala nekdanja Ljubljančanka, gospa Gussic Stephens, ki ima v Ljubljani še sorodnike.

Rojakinja Gussic Stephens je članica tamkajšnjega društva People-to-People, kjer je včlanjen tudi župan. List poroča dalje, da si je pred nekaj leti mesto Kansas City izbralo za sestrsko mesto Salzburg, katerega je nato v turistični sezoni obiskalo veliko prebivalcev Kansasa in si mesto ogledalo. Tudi Ljubljanci bomo z veseljem pozdravili izletnike iz Kansas Cityja, če nas prihodnje leto obišejo.

Kanada

Kvintet bratov Cafuta

Kvintet bratov Cafuta, ki v zadnjih letih uspešno nastopa med našimi rojaki v Alberti v Kanadi. Program imajo pester. Rojake razveseljujejo z narodnimi in tudi lastnimi skladbami. Pišejo nam, da prav radi nastopajo na prireditvah naših rojakov. Če to žele, naj jim pišejo na naslov: Kvintet bratov Cafuta, 228-72 ov. NE. Calgary Canada.

List Jedinstvo preimenovan

Letos praznujejo Jugoslovani v Kanadi 40-letnico svoje tiskane besede v tej deželi. V tem jubilejnem letu bo po sklepu izvršnega odbora časopisa »Jedinstvo«, ki izhaja v Torontu, ta časopis dobil nove ime in format. Pod sedanjim imenom bo časopis

izhajal še do konca oktobra. Jubilejna številka pa bo že nosila novo ime »Naše novine«. Izvršni odbor lista računa na razumevanje ter moralno in gmotno pomoč bratskih organizacij ter naročnikov in bralcev, da bo naš napredni tisk v Kanadi tudi v prihodnje uspešen. List Jedinstvo je nastal po združitvi treh jugoslovanskih časopisov. To so bili slovenska Edinost, ki je izhajala do 9. junija 1948, ter glasili Novosti in Srbski glasnik.

Smrtna nesreča

Dne 8. avgusta letos se je v Torontu smrtno ponesrečil z avtomobilom naš naročnik France Perčič. Bil je šele nekaj let v Kanadi. Iskreno sočustvujemo z njegovimi!

Ob trideseti obletnici

V Kanadi je precej Slovencev, vendar se o njih bolj malo piše, posebej še iz Thunder Baya. Zato smo se odločili, da se vam tudi iz tega dela Kanade oglasimo. Letos, 20. marca, je odsek št. 7 Vzajemno podporne zveze Bled priredil slavnostni banket ob tridesetletnici ustanovitve. Zveza v Kirkland Lake je začela delovati že leta 1933. Odsek v Thunder Bayu ima sicer malo članov, je pa zelo delaven. Predvsem skrbi za družabno življenje Slovencev, ki nam je v tujini še toliko bolj potrebno, zlasti še tam, kjer so naši rojaki maloštevilni. V zimskem času prireja odsek družabne prireditve — bankete, pleti pa piknike. Prireditve so zelo dobro obiskane. Saj to je za naše ljudi najlepša priložnost za srečanja in medsebojne pomenke. Tako se pogovorimo o svojih težavah in skrbeh, pa tudi prelepe domovine nihče ne pozabi. V odboru našega društva so: predsednik Jože Benc, predsednik za

Odborniki in nekateri člani odseka št. 7 Vzajemno podporne zveze Bled v Thunder Bayu. Posnetek je z letošnje proslave 30-letnice

prireditve Jože Hočevar, podpredsednik Rudi Cvornjek, tajnik in blagajnik Štefan Gonza in zapisnikar Vera Maronik.

Štefan Gonza

Prijetno smo se imeli

Posiljam sliko z našega letošnjega prvega piknika, na katerem smo se 4. julija zbrali člani Slovensko kanadskega društva v Calgaryju. Prav prijetno smo se imeli. Seveda smo pekli tudi prasičke na ražnju, pa tudi

Na prvem letošnjem pikniku Slovenskega kanadskega društva v Calgaryju

kapljice ni manjkalo. Tudi naši otroci so imeli svoje zabave. V juliju imamo tukaj tudi »Stampedo«, ki ima veliko gledalcev, saj se spreveda udeleže v svojih slikovitih nošah tudi Indijanci iz rezervatov.

Franc Hajdinjak

Avstralija

Prireditve pri »Triglavu«

Slovenski klub Triglav v Sydneyu je priredil v nedeljo 5. septembra velik slovenski piknik. Prireditev je bila na Klemenčevi farmi v Cabramatti.

Dobro po domače so postregli. Veselo so zaplesali ob zvokih harmonik. Tudi programa ni manjkalo. Nastopili so otroci. Posebej pa so z njim počastili očete, saj je bil prirejen za dan očetov.

Dne 2. oktobra je Slovenski klub Triglav v Sydneyu priredil dan slovenske himne. Ob tej priliki je klub razvil tudi svoj društveni prapor, kateremu je kumovala po svoji zastopnici, soprogi konzula Trampuža, znana slovenska pianistka Dubravka Tomšič — Srebotnjakova, ki se je nedavno vrnila z uspešne turneje po Avstraliji, zdaj pa gostuje v Kanadi.

Argentina

Slovenci — zmagovalci argentinskih ledenikov

Šestega aprila lani je argentinsko časopisje poročalo o uspehih dveh naših alpinistov bratov Jureta in Petra Skvarče ob njenem prvenstvenem vzponu na dotlej nezavzeti vrh ledeniške gore Cero Norte. Objavili so tudi sliki obeh bratov. Sama višina gore 2950 metrov, ki je le nekaj metrov višja od našega Triglava, ne bi bila največja ovira za alpiniste. Glavna ovira je tisoč metrov visoka gladka previsna stena, pred katero so dotlej klonili mnogi znani gorniki.

Brata Jure in Peter Skvarča sta člana argentinskega Andinskega kluba v Bariločah, kraju, ki mu zaradi njegove lege sredi gora naši ljudje pravijo tudi argentinska Slovenija. Oba alpinista sta obenem tudi člana tamkajšnjega Slovenskega planinskega društva, česar pa argentinsko časopisje ne omenja.

Bratoma Skvarča je izrekel tople čestitke k uspešnemu vzponu pred Andinskim klubom predsednik kluba Vincent Ojeda. Za njim pa je spregovoril rojak Vojko Arko, kateremu v Andinskem klubu pravijo tudi Archivo viviente — živi arhiv. Tudi on je dober plezalec in poznavalec bariloških gora in dobro pozna številne dosedanje gorske zmage obeh naših alpinistov v argentinskih gorah, ki svoje počitnice vselej izkoristita za gorske vzpone.

Oba naša gornika imata za seboj vrsto težavnih vzponov. Med prve spada v letu 1962-63 vzpon na vrh Cero Prier-Giorgio, zatem leto kasneje vzpon na vrhove Gore Blance, Cardinal Cagliano in Volcan Lavtaro v družbi plezalcev Avgusta Mengale in Luisa Pera. Cero Norte sta prvokrat poskušala zavzeti leta 1965-66. V isti sezoni sta se povzpela v družbi alpinista Mengaleja na vrhove Kenedi, Agassir, Mesa

ter plezala dalje na vrhove Bolado, Master in Beltrand. En vzpon je napravil Peter, drugega Jure.

V sezoni 1966-67 sta splezala na vrh Cano in Poskus. Tako sta registrirala naziv za do tedaj še neimenovan gorski vrh, kjer sta taborila ob poskusu plezanja preko južne stene Sekipinskega pogorja. Leto zatem sta še v družbi gornika M. Cerrana tretjič splezala v gorovju proti vrhu Cerro Norte ter Cerro Cristal in Campana. V isti sezoni sta se povzpela na sedlo Pintado. Jure je po desetdnevnem trudu z drugimi gorniki dosegel do tedaj še nezavzeti gorski vrh, ki so ga imenovali Cerro Boy, v spomin na ponesrečenega slovenskega alpinista Boža Petrička, sina predsednika Slovenskega planinskega društva iz Buenos Airesa.

V sezoni 1969-70 sta brata Skvarča skupaj z domačim alpinistom Mariom Cerrano pripravila vzpon na vrh Bentacchi in 5. februarja sta končno po enajsturnem silno napornem plezanju in s pomočjo klinov, ki sta jih zabila ob prejšnjih poskusnih plezanjih na sedemsto metrski vzponski poti dosegla ob 9.30 vrh Cerro Norte. Pri enem od prejšnjih vzponov sta ta dva slovenska gornika prva preplezala vrh, ki sta mu dala ime TOMEK, po slovenskem alpinistu Tomažu Kralju, ki se je pred leti skupno s plezalcem Vivodo v teh gorah smrtno ponesrečil.

V argentinskih gorah marsikje naletiš na slovenska imena. Že blizu dvajset let ima neko jezero med temi ledeniki slovensko ime Tonček, po pokojnem Tončku Pangercu, ki se je na ledeniku smrtno ponesrečil. Tudi ime gorskega zavetišča »Pod skalco« so izbrali naši rojaki.

Mnogi v Evropi zmotno mislijo, da je Argentina ena sama širna ravnina — pampa ali stepa ter da tukaj sploh ne poznamo gora. No, vidite, kako se ti ljudje motijo. Brata Skvarča sta tudi člana argentinske himalajske odprave.

Anton Podlogar

Holandija

Slovo od našega najstarejšega rojaka

Dne 28. julija smo spremili na zadnji poti našega najstarejšega in povsod dobro znanega rojaka Jozefa Videca iz Waubacha, Brunssumerweg 14. Pokojni, ki je umrl na pragu svojega devetdesetega leta, je bil zelo priljubljen med našimi tukajšnjimi rojaki kakor tudi pri domačinih. Tudi pogreb je to dokazal, saj so ga v velikem

številu spremili njegovi znanci in prijatelji ter se od njega poslovili.

Pokojni je bil predsednik in zadnja leta častni predsednik društva jugoslovanskih izseljencev »Edinost« v Holandiji. V društvu je bil vedno dober, preudaren svetovalec in požrtvovalni sodelavec, skoraj nadomestljiv med nami.

Letos v juniju se mu je izpolnila velika želja, da je spet obiskal svojo domovino Jugoslavijo. Tja je šel s svojim vnukom. Po vrnitvi pa je zbolel in nekaj tednov kasneje umrl v bolnišnici v Brunssumu. Smrt mu je preprečila še številne načrte. Naj bo dragemu pokojniku lahka tuja zemlja!

Franc Anderluh

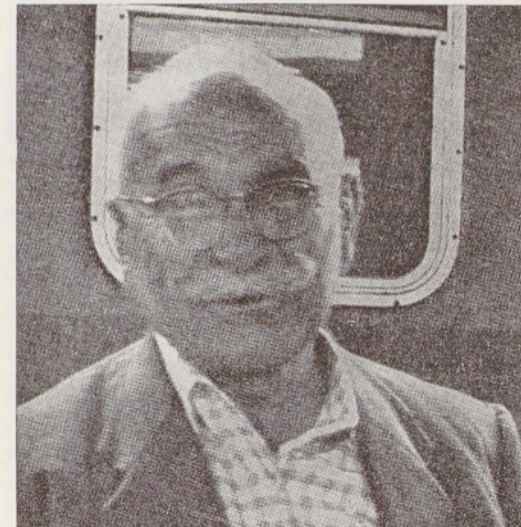
V spomin prijatelju

Vest o smrti rojaka Jozefa Videca v Waubachu, Holandija, častnega predsednika društva Edinosti, je zelo pretesla vse, ki smo ga poznali in zelo spoštovali kot kremenitega, zavednega moža. Doma je bil iz okolice Celja. V prvi svetovni vojni je bil v ruskem ujetništvu. V Holandiji je delal kot rudar. Bil je najboljši tovariš sodelavcem. Rad je pomagal, kjerkoli je bilo potrebno. Rad je preudarno svetoval. Ko so Nemci zasedli Holandijo, se je takoj priključil k odporniškemu gibanju ter vneto sodeloval. Po osvoboditvi se je vključil k Rdečemu križu in zatem v društvo jugoslovanskih izseljencev Edinost, ki se je razvil iz društva Svobodna Jugoslavija. Izvolili so ga za člana delegacije, ki se je v Parizu udeležila kongresa Združenja Jugoslovancev.

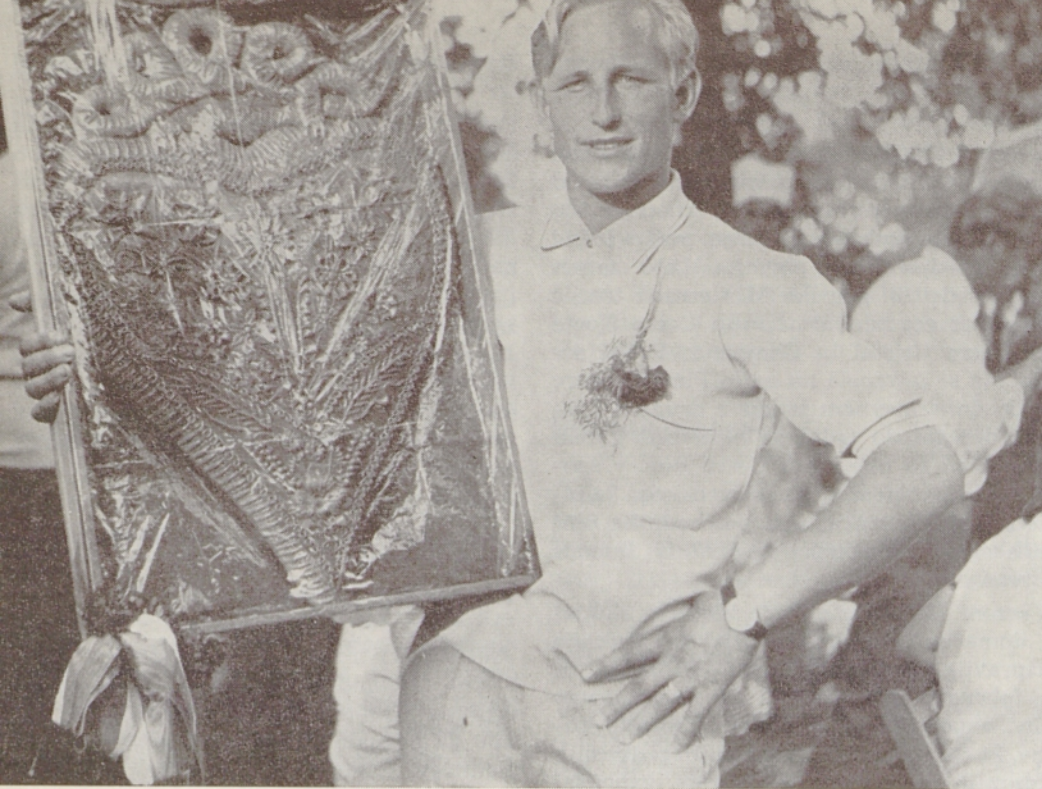
Odpočij si, dragi Jozef, v zemlji, kjer si toliko let živel in delal. Tvoji prijatelji te bomo ohranili v trajnem spominu.

Alojz Rot

Jozef Videc na ljubljanskem kolodvoru ob prihodu 1. 1967

Na dražbi za veliko lectovo srce Slovenske izseljenske matice na izseljenskem pikniku v Škofji Loki je zmagal svetlolasi fant — Toni Fužir iz Avstralije

Izučil se je pekovski obrti. Kot pekovski pomočnik je bil zaposlen v Celju. Prijatelj Ivan, doma iz Like, ga je pregovoril, da bi šla v tujino. Zakaj pa ne, si je mislil Tone, saj doma tako ni več imel in nikogar, ki bi mu iz srca rekel: Ostani!

Nič podrobnih načrtov nista imela, vse sta prepustila slučaju in vse se je čudno gladko izteklo, ko sta 6. septembra 1964 z Ivanom odpotovala proti Mariboru in tam ilegalno prekočila državno mejo. Kdaj se je to zgodilo, še sama nista prav vedela. Da sta onstran, jima je povedal šele možak na kmetiji, kjer sta prosila za mleko.

V Avstralijo

Zatem sta se znašla v taborišču v Gradcu. Želela sta dalje v Kanado. Pa so jima povedali, da zaenkrat naj na Kanado ne računata, lahko pa gresta v Avstralijo. In sta šla.

V skupini je bilo okrog petdeset ljudi. Med njimi le nekaj Slovencev. Večidel so bili Dalmatinci. Drugega novembra 1964 so odpotovali. V Sydneyu so en dan preživeli v campu, zatem so jih odpremili v Brisbane. Tam so ostali tri dni. Prvo sre-

Iz Celja do Nove Gvineje — po srečo in kruh

S Tonetom Fužirjem smo se srečali na izseljenskem pikniku 4. julija v Škofji Loki. Od kod vse so se letos zbrali rojaki na tej največji vsakoletni izseljenski prireditvi pri nas, smo lahko ugotovili šele, ko je prišlo na dražbo veliko lectovo srce Slovenske izseljenske matice. Za to srce, izdelano iz medenega testa in bogato okrašeno s pristinimi slovenskimi ornamentami, se je vnela ostra bitka. Še nikoli doslej se ni so naši ljudje iz toliko dežel iz raznih strani sveta udeležili takšne dražbe. Dražitelj, ki mu skoraj nisi mogel slediti, je klical imena dražiteljev in dežele, od koder so prišli — iz Anglije, Francije, Holandije, Belgije, Nemčije, Avstrije, ZDA, Avstralije, Argentine, Urugvaja, Afrike in še in še...

Končno smo zvedeli, da je srce dobil mladi Tone Fužir iz Avstralije. Na oder je stopil svetlolasi fant z rdečim nageljnomo na prsih. Ko je sprejel tisto veliko lepo srce, ni mogel skriti ganjenosti. In priznati moram, da smo bili ganjeni tudi mi vsi. In vse nas je nekako veselilo, izgledalo je, da tudi tekmovalce same, da je dobil srce prav ta fant.

Prijatelj ga je pregovoril

Ko nas je Tone Fužir nekaj dni zatem obiskal v uredništvu, smo bili tega obiska zelo veseli. Saj smo ga povabili sami, da bi nam kaj povedal o sebi in svojem življenju v tujem svetu. Kup fotografij je prinesel s seboj in z besedo razgrinjal spomine. Premalo je prostora, da bi vse zapisali. Le nekaj drobcev bomo zajeli v prgišče za to resnično zgodbo o našem fantu, ki je zgodaj izgubil starše in dom ter odšel v svet sreče iskat — pa je bil velikokrat bridko razočaran.

Med kupom fotografij iz tujih krajev, skrbno zloženih in shranjenih, je bila tudi orumenela fotografija mladoporočencev. To je edina slika njegovih staršev, ki sta že dolgo mrtva. Povedal je, da je bil oče doma iz Črne, mati pa Ptujčanka. Delala sta v Avstriji, kjer se jima je rodil Tonček. Kasneje so se vrnila in živela v Radmirju. Oče pa se je zaposlil v Velenju. Leta 1951 mu je umrla mati, oče se je kasneje spet oženil. Tonetu je bilo dvajset let, ko je izgubil tudi očeta.

čanje s to daljno tujo deželo ni bilo niti malo veselo. Dnevi so bili sivi in mračni. Deževalo je. Domačini, ki jih nisi razumel, so gledali mračno, nezaupljivo.

V Maribi, majhnem farmerskem mestecu, sta se s prijateljem Ivanom ločila in se nista potem srečala nikoli več.

Ogoljufan in okraden

Da, prvo leto je bilo hudo. Ni dobil dela. Ni znal jezika. Kako hudo je biti sam med tujci v tuji deželi, razume le tisti, ki je to izkusil sam. Ko je tako taval in iskal zaposlitve, je srečal dva Jugoslovana. Pogovorili so se in obljubila sta, da mu pomagata. Govorila sta o dobri službi z visokim zaslužkom. Bil je presrečen. Skupaj so stanovali, skupaj so jedli, plačeval pa je seveda on. Ko je spraševal, kdaj ga odpeljeta tja, kjer bo dobil zaposlitev, sta iz dneva v dan našla druge izgovore. In nekoč, ko se je iz mesta vrnil domov, je našel svoj kovček oropan. Odnesele sta mu uro, čevlje, denar in izginila.

Bil je obupan in zagrenjen. Posebej je bolelo to, da so ga, ogoljufali in okradli nje-

govi domači ljudje. Iz najhujšega so mu zatem pomagali tujci — Španci. Našli so mu zaposlitev v neki mlečni restavraciji, kjer je imel vsaj hrano, čeprav zaslužek ni bil velik.

Končno je dobil delo na veliki tobačni plantaži, katere lastnik je bil Italijan, doma s Sicilije. Delo na tobačnih nasadih je bilo naporno, posebej še zaradi neznosne vročine. Tobak sade v avgustu. Z obiranjem pa začno novembra in končajo konec decembra. Zatem sledi najvažnejše opravilo: sortiranje tobaka.

Stiri sezone je Tone preživel kot delavec na tobačnih plantažah. Lepe spomine ima na farmarja Ante Jelaviča, Dalmatinca. Pri njem je po dolgem času spet začutil, da je našel košček topllega doma.

Lovec na krokodile

Z delom si je prihranil nekaj denarja in znanca sta ga pregovorila, da bi tista dva meseca, ko ni dela s tobakom, izrabil za lov na krokodile. Eden je bil po poreklu Makedonec, drugi Hrvat. Prvi je imel čoln, drugi star avtomobil. Tone pa naj bi prispeval dvesto funtov. Privolil je. Mikal ga ni le zaslužek, ampak tudi lov sam, vesovit v skrivnostne nevarnosti.

Odrinili so v severni Queensland proti eni tamkajšnjih največjih rek, kjer so domovali krokodili, ki jih Tone dotlej ni še nikoli videl. Krokodili pa jih seveda niso čakali. Morali so jih iskati. In še ko so katera našli, jih je premetenec dolgo vlekel za nos. Prikazal se je in se spet skrivil v motni vodi. Lovci pa za njim po obali. Včasih so kilometer daleč morali nositi čoln po ostrem kamenju. Lovili so večidel ponoči. Krokodilom se namreč ponoči svetijo oči. Nič kaj prijeten ni takšen lov. Zahteva potrpežljivost in hladnokrvnost. Tone je bil razočaran, ko je ugotovil, da so krokodili pravzaprav plahe živali. Mladiči, če so prestrašeni ali ranjeni, jokajo podobno kakor otroci...

Tri leta je hodil Tone loviti krokodile. Lov je bil zdaj bolj, zdaj manj uspešen. Upletili so, večidel manjše živali. Največji primerek, ki so ga lovili več dni, je bil dolg okrog štiri metre. Za njegovo kožo so iztržili 128 dolarjev. Sicer pa so zaslužili približno sedemsto funtov mesečno, kar pa so seveda razdelili na tri dele. Vsak je dobil tretjino.

Ko se je naveličal lova na krokodile, ga je znanec nagovoril za nov privlačen podvig — iskanja dragocenih kamnov ahatov. V starem razmajanem avtomobilu sta se zapeljala v Forsyte, kavbojski kraj, ki ima

bencinsko črpalko, majhen motel in vsega skupaj štirinajst prebivalcev. Od Forsyte sta krenila še 80 km globoko v gozdove in začela kopati ter iskati dragoceno rudo. Seveda sta kopala ročno, kar je bilo od sile naporno in utrujajoče, posebej še, ker je bilo neznosno vroče in nikjer niti kapljice vode. Uspeh njunih prizadevanj je bil malenkosten: med kupi kamenja sta le tu in tam našli drobce dragocene rude. Tone je kmalu spoznal, da se to delo ne splača in je vse skupaj pustil.

Odrinil je na Novo Gvinejo

V zemljepisnih knjigah beremo, da spada Nova Gvineja med največje otoke Oceanije, ki zajema Polinezijo, Mikronezijo, Melanezijo in Novo Zelandijo. Nova Gvineja obsega skupno 240.870 km² in ima milijon tristo enainštirideset tisoč prebivalcev. Med domačini so tudi priseljenci iz raznih dežel. Med njimi je srečal Tone tudi precej Jugoslovanov in celo Slovenca Miho iz Škofje Loke.

Tone se je najprej zaposlil na plantaži sladkornega trsa. Sekal je sladkorni trs in prejemal zaslužek po tonaži posekanega trsa. To delo pa je bilo sila naporno in je končno resno zbolel. Zato je moral poiskati drugo primernejšo zaposlitev. Ker je v Avstraliji naredil izpit za šoferja in buldožerista, je iskal zaposlitve v tej stroki, a mu ni uspelo. Končno je dobil delo v državni pekarni kot nadzornik štiridesetih delavcev domačinov. Zaslužek je bil dober, delo lepo in delavci so ga cenili, ker ni nanje neprestano kričal in ukazoval, kakor so to počenjali drugi beli nadzorniki. On tega ni mogel in tudi ne hotel. Zanj so bili vsi enaki ne glede na barvo polti. Seveda to nadrejenim ni bilo všeč. Očitati so mu, da je premalo »energičen«. Zato je kmalu začel iskati novo zaposlitev. Nekaj časa je delal pri cestnem transportnem podjetju, zatem pa je postal rudar. Pri »Metal Exploitation« v Townsvillu je kopal volframovo rudo.

Delo mu je bilo všeč, čeprav ni bilo lahko. Za sedem ur dela pod zemljo je dnevno zaslužil bruto dvajset dolarjev. Delal pa je tudi ob nedeljah, tedaj pa je vozil buldožer.

Tako so minevali meseci in so minila leta, a Tone, ki so ga znanci in sodelavci običajno klicali kar Slovenec, je to tudi res bil in ostal. In tako se je letos odločil, da pride pogledat svojo slovensko deželo. In je prišel.

Ina Slokan

Kako veseli so bili naši rojaki, ko je slovenska ladja Martin Krpan leta 1968 prvič priplula v avstralsko luko v Severnem Queenslandu

Townsville v Novi Gvineji je lepo, moderno mesto. le daleč, daleč od domovine

Skupina delavcev pri cestnem transportnem podjetju v Townsvillu. Od leve Slovenca Miha iz Škofje Loke in naš Tone, poleg Sved in zatem trije Avstralcji

S prijateljico Ann iz Anglije sta se udeležila praznovanja domačinov in se za spomin slikala s tole domačinko v »narodni noši«

Lov na krokodile zahteva potrpežljivosti in hladnokrvnosti. Tudi strahopetec ne smeš biti

Slovenski koledar za leto 1972

Devetnajsti letnik Slovenskega koledarja bo prišel med naročnike in bralce izredno bogato opremljen. Dobil pa je tudi novo ime. Namesto Slovenski izseljenski koledar bo odslej Slovenski koledar. Uredništvo se je odločilo za to spremembo imena zaradi tega, ker je veliko naročnikov Koledarja tudi med našimi ljudmi, ki so le začasno na delu v tujini in ki torej niso izseljenci, ker se nameravajo po določnem času vrniti v domovino. Zadnja tri leta je uredništvo tudi vsebino bistveno prilagodilo našim delavcem v tujini, da so seznanjeni z razmerami, delovnimi pogoji in s svojimi pravicami v državah, kjer so zaposleni. Tem našim ljudem kakor tudi tistim, ki so že leta v tujini pa je namenjen pretežni del vsebine s članki in reportažami o življenju in dogodkih v Sloveniji oz. Jugoslaviji ter obilica fotografij. Upamo, da se bodo naročniki še posebej razveselili 13 celostranskih barvnih fotografij slovenskih narodnih običajev, ki jim bodo ljub spomin na Slovenijo. Želeli smo, da bi šel letošnji Koledar po svetu čim lepše opremljen, ker poteka letos 20-letnica ustanovitve Slovenske izseljenske matice. Jubilant pa bo tudi prihodnji letnik Slovenskega koledarja z letnico 1973. Slavil bo 20-letnico izhajanja. Že sedaj vabimo rojake, da sodelujejo v njem. Uredništvo bo sprejemalo članke do 1. marca 1972. Opišite nam svoje življenje in življenje v slovenskih naselbinah po svetu, v slovenskih društvih in domovih, željeni pa so tudi članki iz zgodovine slovenskega izseljenstva.

Tudi v Koledarju 1972 smo posvetili precej prostora člankom iz življenja in dela naših izseljencev v sedanosti in v preteklosti. Veseli smo, da nam je uspelo spet nekaj življenjepisov, da ne uidejo pozabi. Ameriški rojaki pa se bodo prav gotovo razveselili pregleda vseh zgodovinskih člankov in imen rojakov, ki so objavljeni v 36 letnikih Ameriškega družinskega koledarja (1915—1950) in v Majskih glasih. S tem je opravljeno velikansko delo, kar bo priznal vsakdo, ki se zanima za preteklost ameriških Slovencev. Nekaj člankov izseljenskih piscev je letos izostalo, pridejo pa zato v prihodnjem letniku za gotovo na vrsto. Prosimo, da nam pošljejo članke za objavo tudi rojaki iz Kanade in Avstralije, da bodo zastopane vse izseljenske nasebine.

I S.

Mila Šenk

la to leta vsestranske žive dejavnosti naših ameriških rojakov — pionirjev. Šest let je kopal v ameriških rudnikih, kjer se je tudi ponesrečil. Zatem je imel še nekaj drugih zaposlitev. Poleg tega pa je sukal tudi pero. Pogosto se je oglašal v Glasu naroda in Prosveti. Nekaj časa je sam pisal in izdajal slovenski list Naš glas. Posebno se je priljubil bralcem s svojimi humoriističnimi črticami. Leta 1919 je prevzel v Chicagu uredništvo Glasu svobode, ki sta ga leta 1902 ustanovila Martin Konda in Frank Medica. List je bil glasilo slovenskih svobodomislecev. Magajna ga je samostojno urejal tri leta. Kmalu po smrti lastnika lista Martina Konde, se je Magajna poslovil od Amerike in se vrnil na svojo drago Primorsko. Kmetoval je, zraven pa z vnemo pisal in prevajal. Sodeloval je pri različnih časopisih in revijah. Med drugim je prevedel Jack Londonovo povest »Smoke Bellew«, ki jo je poimenoval »Krištof Dimač«. Povest se je izredno priljubila med bralci in je izhajala v podlistkih ter bila nato dvakrat ponatisnjena v knjigi. Enako plodovit in zaradi šegavega tona zelo priljubljen je bil tudi kot strokovni pisatelj, razgledan vsestransko napreden kmetovalec. Ko je po letu 1927 bila takrat v zasedeni Primorski prepovedana slovenska pisana beseda je postal Franc Magajna sodelavec časopisov in revij v Sloveniji. Po osvoboditvi je izdal dve zbirki črtic »Samo za objokane ljudi« in »Žalostne zgodbe o veselih Kraševcih«. V njih z vedro hudomušnostjo pripoveduje o ljudeh iz domačih krajev — sončne Primorske katero je imel tako srčno rad. V posebno knjigo je zbral tudi nekatere svoje članke iz sadjarstva in jo izdal pod naslovom »Skozi tuje sadovnjake«. Sodeloval je pri številnih listih in revijah ter strokovnih publikacijah, nekajkrat tudi v Rodni grudi in Slovenskem izseljenskem koledarju. Zadnja leta pa je utihnil in se umaknil v tiho samotnost svoje domačije. Pred leti ga je bridko prizadela smrt brata zdravnika in pisatelja doktorja Bogomirja Magajne. Ko pa mu je pred nekaj leti hudo zbolela žena in zatem umrla, ga je to skoraj strlo.

Dragi naš prijatelj France, kaj naj bi ti povedali s slovo?

Velikokrat in rad si prihajal k nam na Matico. Posedel si in pokramljal z nami o veselih in žalostnih rečeh. Kot odbornik matice si prihajal na občne zборе in na izseljenske prireditve. Vselej smo bili iz srca veseli srečanja s teboj. Odslej se bomo srečavali s teboj le še v mislih. In v njih ostajaš ves tak kakršen si bil: bister, preprost in dober — in v vsem tem tako velik, tako zares človeški.

France Magajna kmet in pisatelj

Ob izteku letošnjih septembrskih dni, ko je dozorelo grozdje na brajdah njegove domačije v Gornjih Vremah pri Divači, se je tiho poslovil in odšel za vselej France Magajna.

Kmet in pisatelj — je bilo zapisano v njegovi osmrtnici. Še marsikaj bi lahko dodali. Predvsem to, da je bil včasih zelo plodovit in dejaven kot časnikar in pa, da je bil zares človek v najglobljem pomenu te besede, kar bo potrdil vsak, ki ga je poznal.

Začetki njegovega časnikarskega dela segajo v leta, ki jih je preživel kot ameriški izseljenec. Naključje je hotelo, da se je France od nas za vselej poslovil prav v letošnjem septembru, ko se spominjamo osemdesete obletnice začetkov slovenskega časnikarstva v Ameriki — izida prvega slovenskega časopisa.

France Magajna je bil dolgoletni odbornik in velik prijatelj Slovenske izseljenske matice. Doma je iz Gornjih Vrem, z našega Krasa. Gostilno so imeli doma in kup otrok. Izmed sinov je Bogomir študiral in postal znan zdravnik in pisatelj, France pa je hotel ostati kmetovalec. Zato je po domači dvorazrednici obiskoval še kmetijsko šolo na Grmu pri Novem mestu.

A kmalu ga je kot toliko drugih zvabila tujina. Aprila, eno leto pred začetkom prve svetovne vojne, ga je ladja z mnogimi drugimi iz tržaške luke odpeljala v Ameriko. Devet let je bil slovenski Amerikanec. Ta leta so ga oblikovala in klesala, saj so bi-

Slikovita izrazna sredstva

Stilne razlike v besednem zakladu knjižnega jezika

V raznih besedilih srečujemo pogosto mesta, v katerih je vsebina izražena po ovinkih oziroma posredno. Ko Prešeren v Slovesu od mladosti opisuje, kaj vse mladost, torej mlad človek počne, uporabi tudi stih **gradove svetle zida si v oblake**. Vendar tu ni govora o resničnem zidanju gradov v oblakih, temveč o tem, da dela mlad človek izredno velike in neizvedljive načrte. Namesto da bi to povedal naravnost, seveda abstraktno, kot je abstraktna sama misel, si je izbral stvarno sliko, ki naj bi uspešneje izrazila to misel. Zaradi te slike (podobe) imenujemo tako pripovedovanje vsebine **slikovitost** oz. **figurativno izražanje** ali **izražanje v podobah**. Izrazje pa **slikovita** oz. **figurativna izrazna sredstva**. Slika ni izbrana kar na slepo, ampak ima z vsebino zelo veliko skupnega. Predmetni svet slike nekako simbolizira pesnikovo misel. Pesnik je hotel poudariti tri stvari: zidanje pomeni ustvarjanje, dejavnost; gradovi pomenijo velikost tega, kar se ustvarja; pomaknitev v oblake daje vsemu temu ničevi, sanjski smisel. Stvarna slika pokaže vsebino bolj živo, enkratno. S pritegnitvijo nepričakovanih pojmov se ta problemsko obogati. Po drugi strani pa pritegnitev razgiba in okrepi izrazitev, ker nepričakovani pojmi bralca ali poslušalca smiselno vznemirijo.

Ta stilna plast izrazov je zelo obsežna in ni povsem enotna. Ker vsa izrazna moč teh izrazov sloni na primerjanju vsebine in slike, je različnost med posameznimi izrazi odvisna od značaja tega primerjanja. Stilna slikovitost je najbolj čista, kadar primerjamo pojme s takimi pojmi, ki sodijo po svojem značaju v isto ravnino, npr. **nositi glavo pokonci** »biti ponosen, samozavesten« (SSKJ I). Kadar pa usmerimo primerjanje na višje ali nižje pojme, dobimo praviloma slikoviti izraz, ki ima še kako čustveno barvo, npr. izraz **požira njegove besede** »z velikim zanimanjem poslušala« je ekspresiven, in sicer rahlo slabšalen.

Slikoviti izrazi so lahko enobesedni ali večbesedni. Enobesedni so pomenski prenos besed (metafore), npr. **petelin za požar**. Če se tak pomenski prenos osamosvoji, dobi beseda nov pomen. Ta proces je v jeziku zelo pogost, zato imamo v besednem zakladu veliko besed z več pomeni. Taki osamosvojitveni pomeni pogosto popolnoma izgubijo zvezo z izhodiščnim pomenom in tudi stilno slikovitost, npr. **glava** »naslovni del knjige, revije, časopisa ali sestavka« (SSKJ I). Sicer pa pri takih primerih navadno sploh ne vemo, če so bili ob pomenskem prenosu slikoviti izrazi ali je šlo zgolj za bogatitev besednega zaklada s pomenskim prenosom, kar se v jeziku tudi zelo pogosto dogaja.

Med dvobesednimi slikovitimi izrazi je zelo pogosten tip **reka avtomobilov** za »kolono avtomobilov« ali pa **dno duše**. Najbolj znana slikovita izrazna sredstva so pa fraze. To so v pomensko enoto okamenele besedne zveze. Te dajejo — kot smo videli na primeru **zidati gradove v oblake** — kakemu pojmu več poudarkov. Velikokrat se zgodi, da z leti tudi fraza izgubi povezanost s pomenskim izhodiščem in stilno slikovitost, zato se uvrsti v kako drugo stilno plast besednega zaklada, npr. **šel je pogobe** je slabšalen izraz za **umreti**; kaj je fraza pomenila prvotno, pa danes navaden uporabnik ne more spoznati. Med slikovito izrazje lahko prištejemo tudi primere, npr. **lije kot iz škafa** »močno dežuje«, ker imajo isto podlago in funkcijo kot metafore, čeprav so obdržale oba primerjalna člena.

Slikovita izrazna sredstva so nekakšen jezikovni okras. Vendar lepotno stran slikovitih izraznih sredstev ne smemo precenjevati na škodo prej omenjenih izraznih strani. Najvažnejša pri uporabi je izrazna potreba.

Poleg tega so slikovita izrazna sredstva zelo zgovorne priče o starih časih, o življenju naših prednikov, o njihovem okolju. Kot okamenine nam prinašajo iz sive davnine podobe takratnega živ-

ljenja, ki jih včasih lahko odkrije samo oko jezikovnega strokovnjaka. Tako npr. fraza **to gre na moj rovaš** — danes imamo tudi že modernejši ekvivalent: **to gre na moj račun** — priča o uporabi rovaša kot priprave za označevanje dobav in plačil. Fraza **na boben priti** nas opozarja na stare dražbe. Frazeološki slovarji posameznih jezikov so za ljudi, ki se vanje poglobijo, bolj zanimivi kot najbolj napeti romani.

Iz starih časov, ko so bili naši predniki skoraj izključno poljedelci, imamo zlasti veliko fraz s pojmi iz narave: **to ne raste za vsakim grmom, tu tiči zajec, ta stvar bo zame pretrd oreh**. Iz časov, ko so že poznali železnico, je fraza **spraviti koga s tirov**. Le nekaj let pa je stara **dati, dobiti zeleno luč za kaj** »sprostiti kaj«, ki se naslanja na cestni semafor.

Slikovita izrazna sredstva neprestano nastajajo. Delajo jih razni uporabniki jezika. Veliko zlasti novejših fraz je mednarodnih. Najbolj znani ustvarjalci in uporabniki teh izrazov so vsekakor besedni umetniki. Zanje so prav ta sredstva eno najtipičnejših izrazil. Vendar je tipično umetnostno izrazilo samo nova podoba, ker je enkratnost, individualnost prikazovanja stvari za umetnost bistvena stvar. Nekatere pesniške smeri se po slikovitem izrazju zelo ločijo od drugih, npr. ekspresionisti od prejšnjih in naslednjih smeri. Slikovite izraze, ki jih uporabljajo besedni umetniki, imenujemo navadno poetična izrazna sredstva ali pesniške podobe.

V posameznih zvrsteh knjižnega jezika se slikoviti izrazi uporabljajo različno. Najbolj pogosti so v umetnostnem jeziku, v znanstvenem in poslovnem jeziku pa precej redkejši. Zelo veliko jih uporabljajo v publicističnem jeziku, zlasti v komentatorskih člankih, v katerih pride do izraza intelekt in avtorjeva individualnost. Rad jih ima knjižni pogovorni jezik. Nekateri uporabniki jezika jih uporabljajo veliko več kot drugi.

Kaj je avtogeni trening

Azra Kristančič
dipl. psiholog

Splošni napredek in široka informiranost pogloblja spoznanja, prav tako pa zastavlja številna vprašanja vsakemu posamezniku. Zanimanje človeka je predvsem usmerjeno na dogajanja v telesu in duševnosti. Radovednost o dogajanjih v telesu je bolj ali manj potešena, saj za večino bolezni obstajajo zdravila. Kaj pa

psihične težave kot na primer pri glavobolu, ko vzamemo tableto in čez pol ure bolečine minejo. Toda, tudi za psihične težave kot nevroze in nekatere duševne bolezni, so zdravila, ki pa so drugačna in drugače se imenujejo: to so različni načini psihoterapije, ki jih strokovnjaki uporabljajo kot samostojne oblike zdravljenja ali pa skupaj z drugimi, odvisno pač od vrste psihičnih motenj, ki jih ima posameznik. »...Kaj je to avtogeni trening?« je začel svoje pismo eden od bralcev in nadaljeval: »Sem srečno poročen že leto. Pred kratkim pa je najino srečo kronalo spoznanje, da je žena zanosila. Od začetka ji je bilo slabo, venomer je bila utrujena, bruhalo je in se mi je resnično smilila. V tretjem mesecu nosečnosti je žena jedla; zataknil se ji je košček kruha. Kašljala je in imela vtis, da se bo zadušila. Od takrat je prenehala jesti. Celo noč po tem dogodku je imela občutek, da ima še vedno nekaj v grlu. Zgodaj zjutraj sva odšla k zdravniku, ki ji je pregledal grlo. Našel ni ničesar. Pomirjena sva odšla domov, toda ne za dolgo. Žena je dobivala krče v grlu, vedno kadar je jedla trdo hrano. Kar je zaužila, je morala izpljuniti. Zaradi tega je še dolgo (skoraj dva meseca) uživala le kašasto, bolj tekočo hrano. Kljub temu se je pritoževala zaradi nenehnega pritiska v vratu; ni prenesla niti rute okrog vratu. Po naključju sem srečal prijatelja, ki je zdravnik, in ko sem mu povedal o težavah svoje žene, je svetoval, naj greva h kakšnemu psihologu ali psihiatru, ker je vzrok verjetno duševnega izvora.

Prvič sem tudi sam šel z ženo na posvet. Bil sem presenečen, da mi je psihiater ali psiholog (ne vem več, kaj je bil) razložil, da je slabost, utrujenost in bruhanje v nosečnosti delno organskega delno pa psihičnega izvora. Psihični vzroki so po njegovem nezadostna ženina pripravljeno na nosečnost ali celo odklanjanje nosečnosti. Na mojo trditev, da je žena venomer govorila, kako si želi otroka, mi je odvrnil: možno je, da to željo izraža z besedami! Bržkone je zelo prestrašena in se boji poroda. Prav zaradi tega naj bi nastale težave pri ženi, ki se kažejo v odklanjanju trde hrane in motnjah pri požiranju. Še veliko mi je govoril o vzrokih in podobnih primerih, toda hkrati naju je z ženo potolažil, da bo to motnjo moč ozdraviti in da bo zato uporabil avtogeni trening. Ali je to kaj nevarnega za ženo in še nerojenega otroka?« sprašuje na koncu svojega pisma naš bralec L. K.

Prav ničesar ni nevarnega, tako kot tudi niso nevarne druge oblike psihoterapije. Avtogeni trening je ena od takoimenovanih površinskih psihoterapij, s pomočjo katerih zdravijo nevrotske, predvsem pa psihosomatske motnje ali bolezni. Bistvo je sugestija oziroma avtosugestija, s katero bolnik vpliva na same organske motnje ali znake. Namesto da bi vplival na primer na strah kot vir težav, vpliva strokovnjak na tiste spremne pojave strahu, kakor so napetost mišic ali krči, spremembe dihanja, spremembe delovanja srca in podobno. Bolnik sam sebi sugerira, medtem ko zdravnik ali strokovnjak, ki vodi psihoterapijo, svetuje način, ki zagotavlja najhitrejši učinek. Lahko bi rekli, da je avtogeni trening avtohipnoza-samohipnoza, katero bolnik doseže z vajami, ki jih sistematično vodi zdravnik.

Te vaje so predvsem telesne: bolnik se mora zavedati svojega telesa, njegovega delovanja. Da bi se lahko živeli v svoje telo in njegovo delovanje, je potrebno izvajati posebne postopne vaje. Vsi imamo nekakšno predstavo o svojem telesu in kje se nahajajo posamezni deli; nekateri deli

in telesne funkcije so bližje naši zavesti, nekateri pa manj. Najbližji zavesti so tisti deli telesa, ki jih po svoji volji lahko gibljemo ali uravnavamo in, ki jih najbolj pogosto uporabljamo. Drugo področje, ki je prav tako zelo blizu zavestnemu »jazu«, je takoimenovana vazomotorna funkcija, ki se kaže v nenehnem zaznavanju občutkov toplote in mraza. Blizu zavestni kontroli je tudi delovanje srca. Dihanje je bolj avtomatsko in manj zavestna funkcija; pogosto pa, kadar želimo zadržati dihanje, vključimo aktivnost volje.

Bistvo avtogenega treninga je uravnavanje delovanja posameznih delov našega telesa s pomočjo sproščanja, ki se doseže s posebnimi vajami. Navadno se začne uravnavanje delovanja tistih organov, ki so najbližji naši zavesti — z mišičnim sistemom, potem pa počasi preidemo na ožilje in delovanje srca, na dihanje, delovanje trebušnih organov in naposled k možganskim funkcijam. Zato vaje, ki jih izvaja bolnik po navodilih in ob nadzoru strokovnjaka, trajajo tudi več mesecev. Avtogeni trening uporabljamo prav zaradi direktnega delovanja na posamezne dele telesa pri različnih psihosomatskih motnjah: psihično pogojenih krčih rok ali drugih delov telesa, psihogeni astmi, različnih motnjah delovanja srca oziroma nevrozah srca, tremorjih, nehotnih motoričnih gibih-tikih (mežikanje) itd.

Zaradi delovanja na splošno umirjenost lahko avtogeni trening pomaga pri tako imenovanih situacijskih nevrozah (strah pred izpitom, strah pred javnimi nastopi, nenadni pojavi zardevanja, lažjih oblikah jecljanja), pomaga pa tudi pri odpravljanju težav, ki jih ima vaša žena, to so motnje požiranja.

Vsak strokovnjak, preden začne uporabljati avtogeni trening, seznanji bolnika z oblikami dela, s ciljem in načinom, da se bolnik najhitreje sprosti. Sprostitev je namreč osnova psihoterapije.

S kakšnimi pijačami naj postrežem

Z možem že nekaj let živiva v Nemčiji, kjer sva si kar prijetno uredila domek. Seveda se nameravava nekoč vrniti v Slovenijo, a začasno sva tukaj kar zadovoljna. Imava tudi že precejšen krog prijateljev. To so predvsem naši sodelavci iz podjetij, kjer sva zaposlena. Pa tudi domačinov je nekaj med njimi, kajti moj mož zelo dobro govori nemško (znan je že prej) jaz se pa zdaj pridno učim. Ker me zelo veseli gospodinjstvo, včasih povabiva prijatelje tudi domov in jaz se seveda skušam izkazati kot dobra kuharica in gospodinja. Sem pa pri tem precej nerodna, ker pač nimam potrebnih izkušenj. Bojim se, da ga kaj polomim, saj so med najinimi gosti tudi takšni, ki imajo s sprejemanjem in pogostitvijo gostov veliko več izkušenj kakor pa jaz. Predvsem me zanima, s kakšnimi pijačami postrežem k zakuskam in s kakšnimi k svečanejšemu kosilu? Ali mi lahko svetujete?

Majda K.

Pri pijačah moramo misliti predvsem na to, da so v skladu z jedmi, da so primerno temperirane in da jih serviramo v kozarčih, ki so za določeno pijačo primerni. Temperatura za pijače naj bo: Za bela vina, svetlo pivo in čisto žganje od 8 do 14 stopinj Celzija, za lahka rdeča vina 10 do 14 stopinj Celzija, za črna vina in likerje 14 do 18 stopinj Celzija, za peneča vina in šampanjec od 3 do 6 stopinj C., za desertna vina 15 stopinj Celzija, za bovlo pa 8 do 10 stopinj. Grog in punč morata biti seveda vroča. K prigrizkom in zakuskam postrežemo z aperitivi, vermutom, sherryjem, konjakom, ginom, whiskyjem itd. ter z lahкими belimi vini. K svečanemu kosilu pa bomo postregli z več vrstami pijač. Pred jedjo in k predjedi z raznimi aperitivi. K juhi ničesar. K jedem iz belega mesa — perutnini, teletini, ribam — lahka bela vina. K mesnim jedem iz govejega mesa belo ali rdeče vino, burgundec. K jedem iz svinjskega mesa in k divjačini težko belo vino, črno vino. K siru postrežemo s pivom ali rdečim vinom. Glede piva moramo reči še to, da se prilega tudi k ostalim jedem. Posebej še k hladnim narezkom, pa tudi h klobasam in golažu. Ne pozabite, da nekateri gostje sploh raje pijejo pivo kakor vino, zato je dobro, da imate vedno poleg vina pripravljeno pivo. Peneča vina — šampanjec ponudimo gostom ob posebno svečanih priložnostih. Ob

raznih družinskih slavnih in podobno. To vino ponudimo k raznim pikantnim predjedem, lahko pa tudi po svečanem obedu. Poleg postrežemo še s turško kavo ter konjakom ali likerjem.

Kako postrežemo s pijačami? Najprej nalijemo do ene tretjine kozarec gostitelju ali naročniku pijače, zatem nalijemo ženskam v družbi in nato moškim. Kozarcev ne smemo napolniti do roba, temveč za prst pod robom. Pijačo nalivamo z desne strani z desno roko. Steklenico nagnemo tako, da je vrat tik nad robom kozarca, vendar se ga ne sme dotakniti. Pijačo dolijemo šele takrat, ko so kozarci prazni. Če je na vrsti nova pijača tudi kozarce zamenjamo, uporabljene kozarce pa odstranimo.

Besedilo za popevke

V Švici živim že štiri leta. Pred dvema meseci sem menjala delo. Tako sem zdaj nekaj bliže staremu kraju. Zdaj delam v hotelu, prej pa sem bila zaposlena kot gospodinja (rada kuham po naše). Le da ostanem le še mesec dni. V Švico sem prišla z neko družino iz naših krajev, saj sem bila s 17 leti še veliko premlada, da bi se sama znašla v tujem kraju, kjer je bila slovenska samo ta družina s katero sem prišla.

Prosim vas za uslugo. Pošiljam vam nekaj besedil za popevke, ki sem jih sama sestavila. Vem, da sem zelo preprost avtor, ampak ljudje, ki sem jim pesmice prebrala, pravijo, da dobro zvenijo, čeprav sem si jih izmislila sama v tihih uricah samote. Želela bi, da bi jih videl in ocenil kakšen glasbenik in mi povedal, če bi bila katera primerna, da se uglasbi.

M. D., Švica

Vaše pismo in pesmice smo oddali glasbeni redakciji pri RTV Ljubljana, ki jih bodo posredovali kakemu skladatelju popevk. Ker v pismu omenjate, da ostanete na sedanjem naslovu le mesec dni, smo se dogovorili, da odgovor sporoče kar nam. Mi vas pa naprošamo, da nam pravočasno sporočite svoj novi naslov. S pristrčnimi pozdravi.

I. S.

Jutri za kosilo

Porova juha s krompirjem
Piščanec z gobami
Široki rezanci
Solata
Jabolčna čežana

Porova juha s krompirjem

V kozici segrejemo maščobo in na njej prepražimo 3 dkg na kocke narezane prekajene slanine. Nekaj lepih porov dobro operemo v več vodah, prerežemo vsakega najprej po dolgem, zatem pa jih narežemo na rezance. Narezan por dodamo v kozico slanini, ko je ta na pol prepražena. Por nekaj minut dušimo, zatem pa ga potresemo z moko, malo premešamo ter dodamo nekaj olupljenih na kocke zrezanih krompirjev. Jed zalijemo s toplo vodo, zboljšamo z jušno kocko in kuhamo, da se krompir zmehča. Namesto z vodo lahko zalijemo jed tudi s kostno ali juho v kateri smo kuhali prekajeno meso. V tem primeru dosolimo juho šele nazadnje. Juho osvežimo s seseklanim zelenim peteršiljem. Če je prerodka, lahko po želji nazadnje zakuhate vanjo žlico pšeničnega zdroba ali ovsenih kosmičev.

Piščanec z gobami

Lepga piščanca razrežemo na štiri kose, osolimo ter popečemo na olju ali surovem maslu. Ko meso zarumeni, ga potresemo z žlico moke in zalijemo z juho ali toplo vodo. Posebej prepražimo na olju ali surovem maslu narezane sveže ali suhe gobe (suhe moramo prej namočiti) — lahko so jurčki, smrčki ali katerekoli užitne gobe. Med praženjem dodamo gobam strok strtega česna in nekaj sesekljane zelene. Pražene gobe dodamo piščancu. Jed premešamo in po želji omako še malo zgostimo z drobtinami.

Jabolčna čežana

Dobra kislja jabolka olupimo, narežemo ter skuhamo v osladkani vodi, ki smo ji dodali košček limonine lupine. Kuhana jabolka pretlačimo, jim primešamo košček dobrega surovega masla, nekaj na maslu praženih drobtin, cimet, prav malo osolimo, okisamo še z limoninim sokom in sladkamo po okusu.

Jana Milčinski

Zgodba o žalostni mami

To se je zgodilo takrat, ko je bil Gregec bolan.

Še popoldne je veselo skakal po kuhinji, na večer pa mu je bilo čelo vroče kot goreča peč in oči so mu medlo sijale.

Mama ga je položila v posteljo in Gregec se sploh ni branil. To je najbolj zgovoren dokaz, da je bil resnično bolan.

Prišla je zdravnica, pretipala je Gregca, mu zmerila vročino in rekla:

»Res je bolan. Moral bo v bolnišnico.«

Mama se je prestrašila:

»Tako majhen, pa mora v bolnišnico!« Gregec pa ni rekel nič. Komaj, da je vedel, da so ga zavili v odejo, ga odnesli v avto in odpeljali v bolnišnico. Mama je vso noč mislila na ubogega Gregca. Ker ni mogla spati, se je drugega dne že na vse zgodaj odpravila v bolnišnico, da bi povprašala, kako je z Gregcem.

Toda strogi vratar, ki je sedel za težkimi vrati, je ni pustil vstopiti. Rekel je: »Zdaj ni čas za obiske. Počakati morate, da se bodo otroci zbudili, da jih bodo sestre nahranile in umile in da jih bo zdravnica pregledala.«

»Bom pa počakala,« je rekla mama. Hodila je pred bolnišnico gor in dol, gor in dol. V srcu jo je tiščala žalost, v grlu jo je stiskala skrb. Po ulici je pripihljal svež jutranji veter in ji hladil čelo in sušil solze.

»Mene ni treba hladiti,« je rekla mama. »Rajši zapihaj skozi okno bolnišnice in poišči dečka, ki joka. To je moj Gregec. Pohladi mu vroča lica, posuši mu grenke solze in mu povej, da hodim pod oknom in mislim nanj.« Vetrca jo je ubogal. Zapihal je skozi okno in iskal dečka, ki joka. Ker ga ni našel, je vsem otrokom po vrsti ohladil lica, ki so žarela od vročine in najbrž je vsakemu nekaj lepega zašepetal v uho. Zakaj vsi so se držali na smeh, ko so se zbudili iz sna.

Mama je spet stopila k vratom, toda strogi vratar jo je zavrnil:

»Zdaj so se otroci komaj zbudili. Počakati morate, da jih bo sestra nahranila in umila.«

»Bom pa še počakala,« je spet rekla mama in začela znova hoditi pred bolnišnico sem in tja, sem in tja. Žalost, ki ji je težila srce, je bila še težja in skrb jo je še tesneje stiskala v grlu.

Tedaj je na grmu pred bolnišnico zažvižgal kos. Gotovo je hotel razveseliti žalostno mamo. Mama pa je rekla: »Ljubi kos, ne žvižgaj meni. Rajši zleti na okno in najbolj žalostnemu dečku zažvižgaj najbolj veselo pesem, kar jih znaš!«

Kos je res zletel k oknu in iskal, v kateri postelji leži najbolj žalosten deček. Gledal je in gledal, a ker ni videl niti enega žalostnega dečka, je zažvižgal kar vsem. Otroci so prisluhnili. Kosova pesem jih je razveselila in tisti, ki znajo, so zažvižgali z njim. Sestra, ki je prav takrat prinesla zajtrk, je mislila, da je pesem namenjena njej. Zato je otrokom razdelila najboljši zajtrk in vsem je teknilo kot že dolgo ne. Mama tega seveda ni vedela. Bila je še bolj žalostna in v skrbeh. Spet je odšla k vratarju in ga prosila, če sme vstopiti.

Vratar pa je rekel:

»Otroci so zdaj šele pozajtrkovali. Počakati morate, da jih bo pregledala zdravnica. Potem šele boste smeli vstopiti.«

»Bom pa še počakala,« je rekla mama in spet hodila pred bolnišnico gor in dol, gor in dol.

Sonce, ki je zdaj tudi že vstalo, ji je posijalo na žalostni obraz in ji pobožalo blede lica.

»Ne božaj mene,« je rekla mama. »Rajši posij skozi okno bolnišnice in poglej, kateri deček najbolj žalostno joka. Tisti je moj Gregec. Pobožaj ga po bledih licih in mu prižgi svetel žarek v očeh.«

Sonce je naredilo, kot je prosila. Posijalo je skozi okno, da bi poiskalo najbolj žalostnega dečka. Toda v posteljah so sedeli le siti, lepo umiti in zadovoljni otroci. Le lica so jim bila blede in oči brej pravega sijaja. Zato je kar vse po vrsti pobožalo in jim obarvalo lica in v očeh jim je prižgalo vesel sijaj.

Zdravnica, ki jih je prišla pogledat in pretipat, se je začudila:

»Glejte, saj ste videti že skoraj zdravi. Še malo, pa pojedete domov!«

To je potem povedala tudi Gregčevi mami. Zdaj mama ni bila več žalostna, ampak vesela mama. In ker vesela mama ne spada v zgodbo o žalostni mami, je te zgodbe konec.

Janez Menart

Jesenski dan

Mrak. Sivina. Gole veje. Zgrbljen starček sred poti. Hlad in praznost. Prsi greje le spomin nekdanjih dni ...

Mračna soba. Na blazini blede materin obraz. Hlad. Tiktakanje. V tišini topli, božajoči glas ...

»... gresta, gresta po ravnini
Zlati vitez, Črni škrtat ...
Tam v daljavi, v mesečini,
na višini Sinji grad ...«

Oh, kako bi rad v tem mraku
sedel k vznožju, kot takrat,
in poslušal o junaku,
ki je srečo šel iskat.

Toda mrki dan razgrinja
vlažne, sivkaste meglé
in otožno me spominja
pravljic, ki pod križem spe.

Marija Mijot

TRŽAŠKA BURJA

Burja nas ščegeta,
ceste pometa.
Pred njo se podimo,
ko v šolo hitimo.

Hoj la li, hoj la la!
Pod krilo pokuka,
klobuke posmuka,
lase nam razčeše,
s sladkorjem potrese!
Hoj la li, hoj la la!

UGANKA

V gozdu nas je velik kup,
same krasotice,
rdeče naše so glavice,
v srcih naših pa je strup.

(mušnice)

Srečko Kosovel

NAŠ PRAŠIČEK

Včeraj smo prašička prali:
eden vlival z zalivačo,
drugi pral ga je s krtačo.
Nekaj časa je poslušno

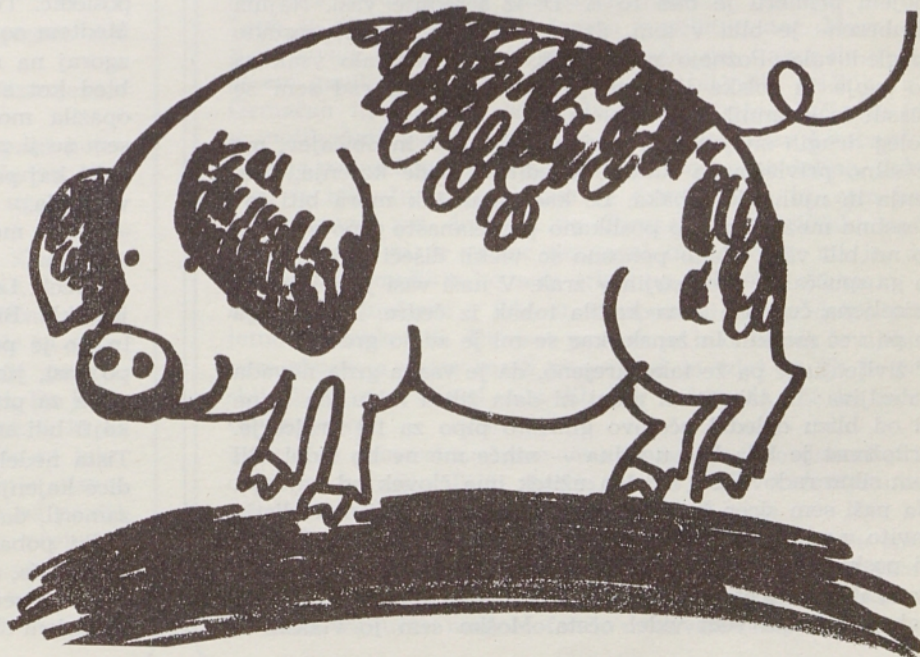
in potrpežljivo krulil,
a potem nam je utekel
in se na dvorišče vlegel —
bolj umazan kakor prej.

VSE TO JE MOJA DOMOVINA

Ni dolgo, kar sem poslušal predavanje o Sahari. Bilo je že proti koncu, ko je predavatelj pokazal primerjavo z našo domovino. Pretreslo me je, ko sem videl, kako se mora v Sahari vsak boriti za svoj košček kruha in kapljo vode. Šele tedaj sem spoznal lepoto svoje domovine.

Moja domovina je Jugoslavija. Lepo nam je, da živimo svobodno. Moja domovina so vse gore, ki se bleščijo v soncu okoli mene, vse reke, ki veselo šumijo z gora. Moja domovina so vsi gozdovi, ki me obdajajo, vsa polja in travniki, sploh vse, kar stoji in leži okoli mene. Moja domovina je zame najlepša dežela na svetu.

Jože Križaj,
učenec osnovne šole, Preddvor

Prva pipa tobaka

Tobak je sladka trav'ca, še slajši kakor med; tri babe so ga pile, so živele tristo let.

Sedaj, ko toliko govorijo in pišejo o škodljivosti kajenja in je vladni oddelek za zdravstvo v ZDA prepovedal oglaševanje cigaret na TV, zaradi nevarnosti raka na pljučih, mi je prišel na misel dogodek iz otroških let, ko sem prvič pokusil to »sladko trav'co«, ki mi je za več let vzela poželenje po njej. Toda drugi, bolj vztrajni, so se pa tobaku kmalu privadili in kadili kot Turki.

Moja zgodba o kajenju tobaka je tale: Bilo je neke nedelje zjutraj, ko sta šla oče in mati k prvi maši v našo vas Dob pri Domžalah, kjer je farna cerkev svetega Martina, ki je v zgodovini omenjena že leta 1323. Zgodaj sem moral vstati, pomesti, skuhati kavo in speči krompir na štedilniku, dokler se nista starša vrnila od maše. Mlajši otroci so pa medtem sladko spali. Eh, kako sem jim zavidal to srečo, ampak pomagati si nisem mogel. Bil sem pač najstarejši v družini. Takrat sem bil star kakih devet let in v tistih letih je otrok hudo radoveden za vse, kar prinaša življenje. V mislih kuje fantastične načrte o življenjskih dosežkih, ki ga bodo dvignili visoko nad drugimi. Še celo nedolžna ljubezen do kakšne simpatične sošolke se prične zbudati v njem. V mojem primeru je bila to A. D. iz sosednje vasi. Najina »ljubezen« je bila v tem, da sva se v cerkvi neprestano spogledovala. Pozneje naju je življenje zasukalo vsakega po svoje in šolske ljubezni je bilo konec, a rad sem se včasih še spomnil tega dekleta.

Poleg drugih življenjskih skrivnosti, navad in običajev, me je silno privlačevala tudi radovednost glede kajenja, žvečenja in njuhanja tobaka. Le kakšen užitek mora biti to? Posebno možaki z lepo poslikano porcelanasto pipo v ustih, so mi bili všeč. Kako ponosno so vlekli dišeči dim iz pipe in ga spuščali v kolobarjih v zrak. V naši vasi je celo neka priseljena čudaška žena kadila tobak iz čedre. Njuhalo ga je pa več moških in žensk, kar se mi je zdelo grdo.

V življenju je pa že tako urejeno, da je vsaka grda navada nalezljiva; in tako tudi meni ni dala žilica miru, da si ne bi od blizu ogledal očetovo glinasto pipo za tri krajcerje. Priložnost je bila kar ugodna — nihče me ne bo videl. Bil sem silno radoveden, kakšen užitek ima človek od kajenja. Na paši sem sicer že videl pastirje, ki so kadili suho listje zavito v papir, toda pristni tobak je pa druga stvar. Kaj če bi poskusil? Umrl zato ne bom.

Poiskal sem očetovo pipo in mehur s tobakom. Pipo sem nabasal, kakor sem videl očeta. Moško sem jo vtaknil v

Naš sodelavec publicist Frank Česen se je ob letošnjem obisku v uradu Matice srečal tudi z mladim parom Rajevima iz Edmontona v Kanadi. Tudi Alojz Raj je naš prizadevni dopisnik

usta, čeprav je pošteno smrdela po žlindri, in jo prižgal. V skrivnostnem pričakovanju sem potegnil dim v pljuča — enkrat, dvakrat... in še pred ogledalo sem stopil, da se bom videl v tem možatem položaju.

Tedaj pa — ojoj; vsa soba se je zavrtela, noge so mi klecnile, v želodcu se je nekaj dvignilo in pričel sem klicati »Urha«. Oprijel sem se stola, da ne bi omahnil. To je bilo drugič v mojem življenju, da me je oblila takšna slabost. Prvikrat je bilo leto prej po birmi v gostilni »Pri drago-narju«, ko me je boter napil z vinom.

Bilo mi je silno slabo in zrušil sem se na stol. V glavi mi je razbijalo kot po nakovalu. Vse je plesalo pred menoj. Bil sem vesel, da me nihče ne vidi v tem stanju.

»Torej to je tisti blaženi užitek, ki ga toliko moških obožuje,« sem si mislil. »Da bi jih koklja brcnila!« Sklenil sem, da nikdar več ne bom pogledal tobaka. Toda sklep je eno, strast pa drugo.

Kazalca na uri sta se naglo pomikala naprej in starša se bosta kmalu vrnila iz cerkve; zato sem moral pohiteti, da sem skrnil vse sledi prvega kajenja in njegovih žalostnih posledic. Tudi okno sem odprl, da se je dim razkadiril.

Medtem so pričeli vstajati tudi bratje in sestre, ki so spali zgoraj na mrvih, ter me nekam čudno gledali, ker sem bil bled kot stena. Ko sta prišla oče in mati, je mati takoj opazila moje nervozno obnašanje in blede obraz. Očitno sem se ji zasmilil, dasi je bila drugače stroga.

»No, kaj pa je tebi, da si tako čuden? Ali si bolan?« me je vprašala.

»Trebuh me boli, ker sem včeraj jedel nezrela jabolka,« sem se zlagal.

»Revček. Le pojdi v posteljo, ti bom skuhalo lipovega čaja,« je rekla. Bil sem hvaležen, da se je vse tako dobro izteklo. In ko je po maši kmet s hribov vozil in prodajal češnje po vasi, jih je mati kupila za dva krajcerja in mi jih prinesla za priboljšek. To se je zgodilo v zelo redkih prilikah. kajti bili smo revni kot cerkvena miš.

Tista nedelja je bila zame docela pokvarjena, kajti posledice kajenja sem čutil ves dan. Takrat se mi je tobak tako zameril, da ga nisem več kadil do šestnajstega leta. Drugi vaški pobalini, ki so skrivaj kadili cigarete, so me imeli za slabiča, toda jaz sem si mislil svoje. Pozneje se je izkazalo, da sem imel prav, kajti marsikdo si je s pretiranim kajenjem skrajšal življenje.

Od kod si pa ti doma?

Od kod si pa ti doma? Nič kolikokrat naletiš na to vprašanje, ko se srečaš z nepoznanim rojakom. Z Gorenjske, Dolenjske, Štajerske, Notranjske ali Bele krajine. To je prvi namig, da označiš, od kod si. Zatem prideš na velika mesta kakor Ljubljana, Maribor, Celje, Novo mesto, Kamnik itd. Potem pa pridejo na vrsto šele manjši kraji in vasi v bližini teh mest. Drugače pa je, če se srečaš z rojakom iz prav tiste vasi ali bližnje okolice, kjer si doma. Ta ti to naravnost pove, ker te spozna po govoric, po domačem narečju.

Od štirinajstega leta sem bil zelo malo doma. Ko sem delal v nemški deželi, so me tlačili z nemščino. Med prvo svetovno vojno pri vojakih pa z madžarščino, italijansščino, poljščino in češčino, in ne vem iz česa vsega je še obstajala bivša Avstrija. Ko sem odhajal v Ameriko mi niti na misel ni prišlo, da nesem s seboj kakšno narečje.

V Ameriki smo se spoprijeli z angleščino. Ta dežela je menda babilonski stolp raznih narodov. Tu sem preživel petinštirideset let. Z izjemo nekaj let sem živel v Forest City, Pa. med prebivalci raznih narodnosti. Le tu in tam pa sem naletel tudi na koga iz rodnih slovenskih Moravč. S soprogo govoriga med seboj seveda slovensko. Njeni starši so doma iz okolice Borovnice, ona pa je v Ameriki rojena. Ko sva s soprogo po petinštiridesetih letih obiskala Slovenijo, sva nekoč šla tudi na izlet v Bohinjsko Bistrico. Sprevodnik na avtobusu je bil postaven in prijazen fant. Med vožnjo sem ga povprašal, kdaj naj izstopiva.

»Le še sedita,« je dejal, »še nekaj vožnje je pred vama. Konec jezera je lep hotel Zlatorog, kjer bosta gotovo zadovoljna.« Zahvalil sem se za pojasnilo. Sprevodnik pa se je čez nekaj časa vrnil in vprašal:

»Kajne, da ste iz Moravč? Po govoric se to pozna. Ali morda veste za gostilno Pri kavki?«

»Seveda, pa tudi za Storežovo, Martinkovo in Mesarjevo,« sem naštel nekaj znanih starih gostiln.

V tem so zaškripale zavore in avtobus je obstal pred hotelom Zlatorog. Ni bilo več časa za razgovor z mladim Moravčanom, a to, da me je po govoric spoznal in uganil, od kod sem doma, me je res začudilo.

Tri leta zatem sva z ženo spet prišla na obisk v Slovenijo. Ko so tekli zadnji dnevi najinih lepih počitnic, sva se namenila proti mojemu rojstnemu kraju Moravčam. Čas poslavljanja je zame nekaj najtežjega in morda še za marsikoga. Veselo svidenje je prijetno, poslavljanje pa ne. Tudi če bi ga ne bilo nikoli več, ga ne bi pogrešal. Pa je že tako, da ni prijetnega brez grenkega — mi svidenja, ki bi mu zatem ne sledilo tudi slovo. Tu v Ameriki to ni tako težko. Kadar se poslavljaš z znancem, mu smehljaje stisneš roko in rečeš: Na svidenje, saj se še vidimo. Ko pa prožiš desnico v slovo tamkaj, v rodnem kraju, te pa pretrese. To je poseben občutek. Vsega te prevzame misel, ali se boš še srečal z domačimi ali nikoli več in kar sama od sebe ti pri tej misli pride ta preklicana rosa v oči, čeprav si moški

prizadevamo na vse načine, da bi to skrili. Tako občutijo vsi, ki so se že kdaj poslavljali v starem kraju.

V Moravčah je že devetnajst let poštarica moja nečakinja Francka Prosenčeva. Ob najinem obisku ni bila prav dobre volje, ker se je pravkar vrnila od zdravnika, kjer so iskali vzrok njene bolezni. Pa tudi najin odhod jo je potlačil.

»Stric,« mi je rekla zvečer, ko smo sedeli pri mizi, »samo še ta večer smo skupaj, pa spet odideta in kdove ali se bomo še videli.« Bridko nam je bilo vsem skupaj, mene pa je kar v srce zazeblo.

»Saj še pridemo in se spet vidimo, Franca,« sem jo tolažil. Moja Ivanka pa je medtem prinesla in položila na mizo najin magnetofon in rekla: »Hočeva vaše glasove, da jih poneseva s seboj čez morje. Tvoj glas, Francka, pa od tvojega soproga Martina in sina Franceljna, ki naj zraven še na harmoniko kaj zaigra.«

Koleščki na magnetofonu so se zavrteli in srkali naš pomenek in vrisk harmonike...

Potem pa me je Francka pocuknila za rokav in rekla: »Stric, pojdi z menoj,« ter me odvedla v drugo sobo k odprtemu oknu.

Pod oknom sem zagledal gručo fantov, ki so zapeli: »Prelepa si ti, moravska dolina...« in še naprej »če te kdo vpraša, od kod pa si ti doma, mu poveš: s prelepega moravškega.« Ob lepi pesmi sem se topil kakor cukrček v kofetu. Res nisem pričakoval kaj takega — da mi bodo moravški fantje zapeli podoknico — in mi tako izpolnili dolgoletno srčno željo.

Včasih so bile takšne podoknice nekaj bolj običajnega. Zdaj pa tega že dolgo ni več. Zato so se ob lepem fantovskem petju začela odpirati okna sosednjih hiš. Sosedje so ugotavljali: »Pri poštarici Francki Prosenčevi pojo fantje. Seveda njen stric Mašonov Tone je prišel na obisk iz Amerike. Dva brata ima na spomeniku borcev in več nečakov. Amerikanko ima za ženo, ki pa izgleda kakor moravško dekle...«

Jaz pa sem poslušal lepo fantovsko petje in si mislil svoje: Takrat, ko se odhajal, sem bil res fantič, zdaj pa sem le še senca oskubljenega zaostalega ptiča...

Lepo je donela fantovska pesem v poletno noč. Murni so ji pripevali, oglašali pa so se tudi vaški psi, kakor da jih je pesem ganila. Na Drtiji, Česnicah in bližnjih gričkih, na Grmačah in Kateriji, so mežikale električne luči, ki jih v mojih fantovskih letih tam še ni bilo. Izza Limbarske gore je prilezel mesec in obsijal lepo moravško dolino. Tako lepo je bilo. In spomnil sem se davnih noči, ko sem kot fant vasoval pri dekletih na Grmačah in v Veliki vasi. Tudi takrat mi je mesec drugoval in zdelo se mi je, da hudomušno mežika, ko sem trkal na deklinška okenca.

Povabili smo fante v izbo in se spoznali ter se dolgo prijetno pomenkovali. Dvajset pevcev je bilo včasih v njihovem zboru, a so se razšli vsepovsod in zdaj so jih le pet sklicali skupaj. Vesel sem jih bil, kakor da mi je zapel celoten zbor.

Martin je prinesel na mizo vina in žganja, vse domač pridelok in natočil. »Pijte, fantje,« sem vabil. A fantje niso pili kakor včasih. Trčili pa smo za slovo.

V majhni škatlici — magnetofonu sva z ženo odnesla spomine na ta nepozabni večer v moji domači vasi pod Limbarsko goro čez široko morje. Kadar mi je samotno tu v Ameriki, vključim magnetofon in moravški fantje mi zapoje.

Moj brat svetnik

Odlomek

Mesec je bil naokrog. Brat bi se moral že vrniti, a njegov obisk se je spremenil v nekakšno prireditev, ki se je nepredvidoma nekoliko zavlekla. Vsi pa smo bili mnenja, da se mora izteči do kraja, izteči neprisiljeno, v ritmu, ki je bil naravni utrip njenega življenja. Tako je Frančišek ostal še deset dni. In prav ta nepredvideni podaljšek je bil slovo. Ono drugo, zaokroženi mesec dni, je bil obisk, na začetku neprijeten, nadležen, mučen, potem zmerom bolj prizadeven, skrben, poln nežnosti in pozornosti. Spremenilo se sicer ni nič, vsa nasprotja so ostala, globoko v meni je ostala celo tista prva sovražnost, ki me je kot nenadni izliv mirne reke

tako nepričakovano prekrila, da sem bil zaradi nje ves ta mesec nemiren po svoje tudi zmeden. Dolgo sem se v prerekanjih z bratom trudil, da bi se zbral v sebi, da bi se vrnil v svojo strugo. Čutil sem, da je izliv prek bregov hkrati tudi zanimanje toka, le v utesnjenosti korita je njegova moč izmerljiva, smiselna, pot in cilj znana. Začenjal sem se zavedati, da me ta sovražnost pomalem razkrajja: izzvalo jo je bratovo življenje, ne brat sam, pa tudi ne njegovo osebno življenje, temveč tista brezobličnost, ki se je bil vanjo potopil, in je tako brezosebna in hkrati tako strogo uzakonjena do zadnje potankosti, da brata sploh nisem mogel najti v njej, nisem ga mogel iz nje izluščiti, da bi se z njim resnično srečal, ga spet vzljubil ali si kakorkoli ustvaril do njega jasen odnos. In vendar je bil on v tej brezobličnosti čist in sam v sebi popoln kot kaplja v vodi. Moja sovražnost pa se je usmerjala prav v to vodo nasploh in nisem mogel razumeti, zakaj ne najdem v njej kaplje, ki je nekoč visela z mano v istem oblaku in je sonce slikalo skozi naju isto mavrico otroštva. Prišli so torej dnevi slovesa.

Tudi izletov je bilo konec. Bratu smo razkazali vse, kar ga je zanimalo, in vse, o čemer smo samo menili, da bi ga utegnilo zanimati. Pravzaprav je brata zanimalo zelo malo, morda samo dvoje: obisk v Hravščini, rojstni vasi, z brezuspešnim iskanjem izgubljenega doma v rojstni hiši, in romanje na Brezje, tu sva se še morda najbolj zblížala ker sva oba spoznala, kako daleč sva si pravzaprav vsaksebi.

Prav to romanje je bilo nekakšno sklepno dejanje bratovega obiska. Z njim je bil obisk končan. Kar mu je sledilo, so bili dnevi slovesa.

Krog Frančiškovega bivanja pri vsakem izmed nas se je spet skrčil na prvotni obseg, samo na en dan, včasih tudi manj, tudi samo na kosilo ali samo na večerjo.

Jaz nisem, kot je z zadovoljstvom ugotovila žena, nič več rinil v brata. Umiril se je tudi Frančišek. Neka čudna spokojnost je legla nad vso rodbino. Rekel bi celo lahko: priprave so bile končane, zdaj je bilo treba samo čakati, da se zgodi tisto, zaradi česar so bile vse te dolge, prizadevne in živčne priprave potrebne.

V teh zadnjih dneh slovesa sva bila s Frančiškom veliko manj sama skupaj. Veliko pogosteje, domala vsak dan, pa smo se obiskovali kot rodbina, tako je splošnost razpoloženja in pogovorov prikrija z neko strpnostjo prejšnja nasprotja. Zlasti med mano in Frančiškom.

Bližal se je torej finale.

Skušal sem razmisliti, v čem je pravzaprav njegovo bistvo. V tem, da se bratov obisk izteka? V njegovem slovesu? Odhodu? V vseh nas se je naselil čuden mir, ki se mi je vse bolj zdel kot vdanost, kot kapitulacija. Postalo mi je očitno, da nas je Frančišek ugnal: prepričal nas je, da je njegovega življenja konec in nas je prišel obiskat samo zato, da se poslovijo pred smrtjo. Pravzaprav nas je o tem prepričal že na samem začetku, že s svojo navzočnostjo, morda celo s svojim nenadnim prihodom: vendar zdaj smo to vednost sprejeli. Naš nagonski odpor je popustil: ves čas obiska je bil Frančišek med nami tujec, vsi, on in mi, pa smo se trudili, da bi si postali spet bratje, drug z drugim povezani, drug drugemu potrebni. Zdaj, v dneh slovesa, smo samo

čakali, kdaj brat odide, brez misli na vezi, ki bi nas morale vezati, brez misli na vezi, ki so se bile med nami zrahljale. Frančišek nas je vse zastrupil s svojim mirom: z njegovimi očmi smo gledali na njegovo smrt. Mirno, vdano, domala krščansko, skoraj z upanjem. Kot na rešiteljico. Na začetku, ko je hotel stopiti med nas in poudarjal svojo smrt kot smrt nasploh, tudi našo, smo se mu uprli, tudi sovražno, zdaj pa, ko smo iz njegovega posplošujočega *memento mori* izluščili Frančiškovo smrt, smo se z njo sprijaznili. Tudi misel nanjo je postala nekaj, kar je zunaj nas, nekaj, kar si je mogoče domala strokovno ogledati, ne da bi se nas kakorkoli dotaknilo.

Frančišek nas je zanesljivo ukanil.

In prav to me je vznemirilo. Prišel je med nas kot prebrisan osvajalec: nič ni hotel, ni bil vsiljiv, tudi pričakoval ni ničesar, samo svojo smrt je poudarjal. Postavljal jo je nasproti našega življenja kot nekaj neizbežnega, resničnejšega, trdnejšega. In ker je bil že čisto poosebljenje smrti, mi pa smo hoteli in, kot protiigravci, morali biti življenje, je bil on trdnost, mi pa nekaj

izmikajočega se, neoprijemljivega, ki je nam samim uhajalo skozi prste.

Ukanil nas je. Sprejeli smo njegovo podobo smrti, čeprav samo v njegovem primeru. Zato smo sprejeli tudi njegov mir: umrl bo, smo mislili z njegovo mislijo, operacije tokrat ne bo prenesel. Smrt je zanj edina rešitev. Samo pri tem smo še vztrajali: ta »zanj« je postal že pravi žebelj, prav pribijali smo ga, ko smo razmišljali o smrti, kot da hočemo s tem »zanj-žebljem« pribiti na križ tudi tisto smrt nasploh, da ne bi spet pobegnila med nas in nas vnovič prestrašila, vznemirila.

Toda Frančišek nas je vseeno ukanil: navsezadnje nam je le vsilil svojo podobo o smrti. Jo bomo pregnali iz sebe, ko bo on odšel od nas in se dokončno pretil vanjo?

To, da nas je ukanil, mi ni dalo miru. V meni se je spet prebudila tista stara sovražnost, ki mi je tudi zdaj, ob slovesu, branila, da bi se Frančišku iskreno približal.

»Kje je Frančišek?« je presenečeno vprašala Mihova žena, ko je bilo že vse pripravljeno za kosilo, zadnje, poslo-

vilno kosilo tik pred bratovo vrnitvijo v Italijo.

»Saj res, kje je?« smo se nedolžno ozrli okrog, kot da se je poreden otrok skrtil pod mizo ali pod posteljo, ker bi s tem hotel, da bi ga iskali, ali ker bi nas iz užaljenosti tako hotel spomniti, da ga vse doslej nismo opazili.

»Kam je šel?«

»Pa saj je bil še pravkar...« toda Borisov glas je nenadoma in ostro klecnil, kot bi mu kdo s polenom spodsekalo noge, »ja... od kdaj ga že ni?... Kam je šel?«

»Kam?« smo z nenadno tišino vprašali v zboru drug drugega.

»Kam pa zdaj?«

»Saj ga že dolgo ni... najbrž že več kot eno uro... Morda je legel, zdi se mi, da se danes ne počuti dobro,« je menil Matjaž.

»Ni legel, v sobi ga ni,« je pojasnjevala gospodinja.

Nov, kratek, oster pljuski tišine nas je vprašujoče povezal v skupno skrb.

Nastala je prava gogoljevska situacija, le da narobe kot v Revizorju: on, ki mu je bilo to zadnje kosilo namenjeno in je bil ves čas med nami, je nenado-

ma izginil, tiho in v pravi čas, ne da bi kdo opazil, da odhaja.

Ona stara sovražnost se je spet prebudila v meni: »Gotovo je tekel še enkrat v cerkev.«

»Bil je pri prvi maši, zjutraj,« je pojasnila gospodinja.

»Šel bi tudi k drugi. In šel bi tudi k četrti, če bi bila,« sem očitajoče rekel, kot bi hotel povedati: Takšen je!

»Tudi druge maše je konec,« je mojo neprijazno pripombo neprizadeto prelepil brat Miha, pri katerem smo se zbrali na to poslovilno kosilo.

»Nikoli ni nikamor šel, ne da bi bil prej komu povedal,« je ugotovil Boris.

»Naj s kosilom počakamo?« je z dvojno zaskrbljenostjo vprašala Mihova žena, kot gostiteljica, ki je kosilo pripravila, in kot čuteča ženska, ki se je nenadoma zbala za ta skrbno pripravljene šopek slovesa, na katerega že padajo prve kaplje uničujoče slane.

»Toliko ste si imeli povedati,« je gospodinja zmerom bolj obtožujoče tarnala, »da ste čisto pozabili nanj.«

»Tudi mi smo bolj poredkoma skupaj, pa smo se zagovorili,« je rekel Boris. »Hujši ste kot ženske, kadar začnete,«

je rekla moja žena. Krivci smo bili naposled le razkrinkani, toda krivda je bila skoraj samo teoretična, ker kolektivna: moški!

»Kaj zdaj?« je skrb črvičila gospodinjo. »Počakali bomo,« je odločil Miha.

»Kosilo bo mrzlo,« je zastokala gospodinja, vendar ne s prošnjo, naj bi kljub vsemu sedli za mizo, temveč čisto preprosto iz kuharske prizadetosti.

»Jaz pa le mislim,« sem rekel, »da je šel v cerkev.«

»Bi šel kdo pogledat?« je v gospodinji spet spregovorila zaskrbljena kuharica. Z nenadno veselostjo, ki je bila preveč hrupna in nepričakovana, da bi bila prepričljiva, sem svakinjo objel okrog ramen in ji pojoče zarecitiral: »Marta, Marta, zakaj si toliko prizadevaš, Marija si je izbrala boljši del... Vidiš, Zora, Frančišku je več do molitve kot do tvojega kosila,« sem poskušal s šalo, »čeprav je še tako dobro in njemu namenjeno...«

»Namenjeno je pravzaprav nam,« je vskočila moja žena, »Frančišek je tako malo, da bi lahko prebil tudi brez kosila.«

»Ne more,« sem rekel, »tokrat mora biti zraven, saj to je njegovo zadnje kosilo...«

Dovtip ni uspel. Vsa rodbina ga je razumela bolj svetopisemsko, kot sem ga bil mislil. Zresnili so se. »Ne norčuj se iz smrti,« me je resno posvarila Zora.

»Nisem tako mislil...« sem se trudil ugotoviti, kaj sem pravzaprav mislil...

»Morda pa sem tudi to mislil, le reči nisem tega hotel... Vsi to mislimo, sprijaznili smo se s tem, da bo Frančišek pri operaciji umrl... zato je tudi današnje kosilo njegovo zadnje z nami... ali naše z njim, kakor hočete.« Žena me je pomenljivo stisnila za roko. Razumel sem jo: spet sem šel predaleč. Ker se nisem mogel vrniti, sem spravljivo obstal: umolknil sem.

Molčali so tudi drugi.

Miza je bila pogrnjena. Pravzaprav dve mizi in šivalni stroj, drug za drugim, ne vsi enako visoki. Tudi krožniki in jedilni pribor so bili že pripravljene, prav nič po domače, slovesno, kolikor je pač dopuščala hišna zaloga: dvojni krožniki, nekje so se našle celo žličke za torto ali kompot ali puding, prav tako kot drugo, ne vse enako velike

niti enako kvalitetne, pač živa priča, kako je počasi, a zanesljivo rasel hišni standard v povojnih letih: s slabega na skromno, a dobro, potem pa še boljše in od tega na zelo dobro in lepo vse do najnovejšega, kupljenega z okusom, morda celo zunaj, v tujini, da moreš že ob prvem pogledu nezmotljivo ugotoviti, da je res najnovejšo in tudi zares lepo, zelo lepo. Krožniki so bili torej na mizi in pribor tudi. Do slovesnega začetka je manjkala samo še zadnja aranžerska poteza: z mize je bilo treba odstraniti še tri vaze z rožami, prav tako različne velikosti in kvalitete, postaviti na njihovo mesto velik jušnik, košarico s kruhom, dve, tri steklenice vina in steklenico radenske... toda Frančiška ni in ni hotelo biti od nikoder.

V dnevno sobo, spremenjeno v jedilnico, je veselo prižvižgal petnajstletni Mihov sin: »A strica Frančiška še ni?« je mimogrede vprašal in se hkrati že tudi ozrl, kam bi se usedel.

»Kje pa si ti bil?« se je začudila mati. »Si videl strica?« je z upanjem vprašal oče. Oba sta se šele zdaj spomnila, da tudi njunega sina še ni bilo, ko smo

že mislili, da smo vsi zbrani, razen Frančiška.

»Ja, videl sem ga.«

»Kdaj?«

»Prej, ko sem bil na dvorišču...«

Naša radovednost je pomembno legla fantu na rame, kot da se je res zgodilo nekaj nenavadnega in je on edini, ki naj ve o tem. Z očitno samovšečnostjo se je prestopil, preden je nadaljeval: »Rekel mi je, naj mu posodim kolo...« »Kolo?« se je začudil zbor najrazličnejših glasov. Potem ga je preplavila kratka tišina, prav tako polna začudenja. Prvi si je spet opomogel Miha: »Pa saj je bolan... saj se komaj še drži pokonci...«

Fant je ponovil s poudarkom, v katerem je bilo opravičilo: »Rekel mi je, naj mu ga posodim.«

»In kam je šel?... Je kaj povedal?« je hotel zvedeti Miha.

»V Tomaj... zdi se mi, da je rekel, da gre v Tomaj.«

»V Tomaj?... Po kaj?« se je začudil osamljeni ženski glas. Zdelo se mi je, da je bila sestra Kristina, lahko pa tudi Zora, Mici ali katera druga.

Potem pa se je, resda nekoliko razglašeno, pa vendar še v zboru oglasilo pet, šest moških glasov: »Pa saj bi ga lahko peljali z avtom, če je že hotel tja... Rekel bi.«

Kako strahoten se nam je zazdel ta drobci nepredvidenosti v zadnjih trenutkih našega slovesa s Frančiškom, slovesa, ki smo ga tako skrbno pripravili, tako rekoč do zadnje podrobnosti! Bili smo domala užaljeni. Toliko neprijetnosti je nenadoma bruhnilo na dan, da so se nam zapičile v spomin, kot bi jih bil kak skrben kronist vpisal v našo rodbinsko kroniko, kar po točkah:

a) da bi dostojneje proslavili slovo od Frančiška, se je vsa rodbina — ljubljanski del brez otrok — zbrala pri Mihi v obmejni Sežani, kjer naj bi bilo zadnje, poslovilno kosilo,

b) ko bi morali sestiti za mizo, je rodbina Gulčev nenadoma opazila, da Frančiška ni, čeprav sta bila kosilo in vsa slovesnost povezana z njim, namenjena njemu, v slovo,

c) nihče ni tega omenil, toda vsi so se čutili osramočene, ker sploh niso opazili, da je brat odšel, vse dotlej, ko bi morali sestiti z njim za mizo,

č) nenaden Frančiškov odhod in nepojasnjeno odsotnost je njegov mlajši brat Drejc skušal razložiti, ne brez zajedljivi-

vosti, s Frančiškovim boleznim pobožnjakarstvom,

d) nastala je določena napetost, ki bi se bila prav gotovo sprevrгла v prepir, če bi ne bil nenadoma prišel Mihov petnajstletni sin in povedal, da se je Frančišek odpeljal v Tomaj,

e) prvotno začudenje in nerazpoloženje je zamenjala resnična zaskrbljenost, kajti vsi so ugotovili, da je Frančišek na smrt bolan in bi utegnila biti taka vožnja s kolesom zanj usodna,

f) predvsem pa se je vsa rodbina Gulčev zaman spraševala, po kaj je šel Frančišek v Tomaj... in rečeno je tudi bilo: Zakaj jim ni tega povedal, če je že hotel iti, saj bi ga zapeljali z avtom,

g) in ko je bila situacija že resnično gogoljevska, se je samostanski brat Frančišek — nedolžno, kot da se ni nič zgodilo — nenadoma spet pojavil med brati in sestrami, svakinjami in svaki... »Pozdravljeni, dragi,« je rekel, ko je stopil v jedilnico, »upam, da nisem pozven.«

Gledal sem ga in zdelo se mi je da ne vidim samo njega, temveč, da vidim in gledam ves njegov prihod, kot da je tudi on po treh dneh vstal iz groba in stopil med nas: bil je do kraja utrujen, izmučen, hkrati pa čudno lahkoten, domala ves sijoč od nekega posebnega

zadovoljstva, ki ga pri njem doslej nisem poznal. Kar nekam pregrešno se mi je zdelo to zadovoljstvo.

»Prinesel sem ti ga eno steklenico,« je rekel in stopil k meni.

»Česa?« sem enako zgroženo kot začudeno komaj slišno dahnil.

»Steklenico brinjevca,« je krotko pojasnil.

»Frančišek... zakaj to?«

»Rekel si, da ti dobro dè, če te kaj boli... in da ne najdeš takega, kot ga imajo v Tomaju.«

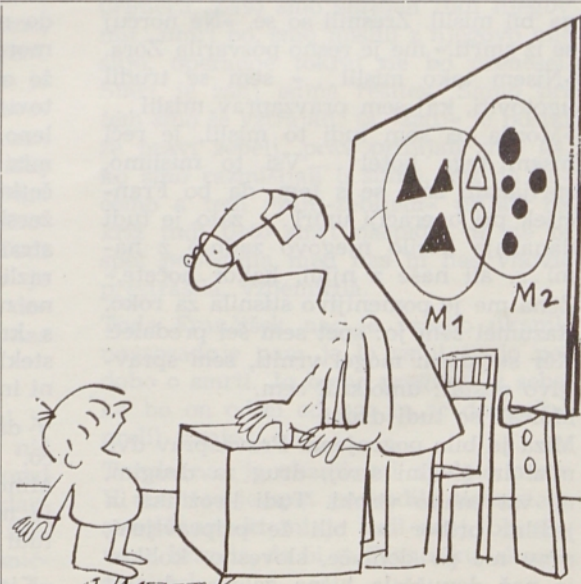
»Ni bilo treba,« sem rekel, pobit kot pes. Hotel sem še dodati: »Dragi brat,« pa nisem mogel.

Ciril Zlobec

Moj brat svetnik

— Tu imaš svojih običajnih sto jurjev. Naše podjetje je šlo po gobe.

— No, misli vendar s svojo glavo!
— Ne vem, zakaj moramo to početi samo mi otroci, starejšim pa nihče nič ne reče!

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo,
zaupajte se nam!

TRANSTURIST

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA: LJUBLJANA, Šubičeva ulica 1, telefon 20 136, telex YU ALPEX 34528

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Škofja Loka, Domžale, Piran.

Podrobnejše informacije v ZDA pri

KOLLANDER WORLD TRAVEL, INC. 6419 St. Clair Ave.
CLEVELAND, Ohio 44103, USA

Zahtevajte prospekt!

Rojaki v ZDA!

Slovenski koledar 1972

kupite lahko še pri:

PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave.
CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.
6419 St. Clair Ave.
CLEVELAND, Ohio 44103

TONY'S POLKA VILLAGE
591 E. 185 St.
CLEVELAND, Ohio 44119

mali oglasi mali oglasi mali oglasi mali oglasi

PRODAM takoj vseljivo, novejšo, pritlično, enodružinsko hišo v središču Portoroža. Koristna površina hiše je 110 m² in 850 m² urejenega vrta. Cenjene ponudbe pošljite na upravo lista pod »Mir«.

PROSVETA

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN PRAZNIKOV.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

PROSVETA

IMPORTS FROM SLOVENIA, YUGOSLAVIA
Uvoz iz Slovenije, Jugoslavija

TIVOLI

Enterprises, Inc.

6419 St. Clair Avenue, CLEVELAND, Ohio 44103 — USA
Telefon 431-5296

HANDCRAFT — BOOKS — TEAS — RECORDS — SHEET MUSIC
TRAVEL INFORMATION

Ročna dela — Knjige — Čaji — Plošče — Note
Informacije o potovanjih

Sprejemamo tudi naročila za **SLOVENSKI KOLEDAR**, ilustrirano revijo **RODNO GRUDO** in tečaj za učenje slovenskega jezika na gramofonskih ploščah **ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD**

JUGOBANKA

Če varčujete pri JUGOBANKI, varčujete pri najstarejši specializirani banki, katera ima:

- poslovne zveze s celim svetom: s 1016 bankami v 116 državah
- predstavništva v vseh večjih državah
- 54 poslovnih enot na področju cele Jugoslavije (v kratkem otvoritev še 8 novih poslovnih enot)

katera

- sprejema dinarske in devizne vloge občanov
- vodi žiro in tekoče račune občanov
- odobrava kredite po zelo ugodnih pogojih in
- opravlja vse druge bančne posle.

Jugobanka je z največjimi bankami v ZR Nemčiji, Švici in Avstriji sklenila posebne aranžmaje pod zelo ugodnimi pogoji za varčevanje jugoslovanskih delavcev v tujini (dvojezične in trojezične hranilne knjižnice itd.).

PREDSTAVNIŠTVA V INOZEMSTVU:

NEW YORK:

Yugoslav Bank for Foreign Trade
Representative office
500 Fifth Avenue, Room No. 2133
NEW YORK, N. Y. 10036
Phone: BRYANT 9-4251-2

PARIS:

Banque Yougoslave pour le Commerce
Exterieur
Bureau de Représentation
40, Rue de Francois Ier
PARIS 8-e
Phone: 225-69-29

LONDON:

Yugoslav Bank for Foreign Trade
Representative office
Winchester House, 77 London Wall
London, E. C. 2
Phone: 01-588-7860

MILANO:

Banca Jugoslava per il Commercio
Estero
Ufficio de Reppresentanza
Via Fatebenefratelli 15/IV
MILANO 20121
Phone: 666-695

FRANKFURT/M:

Jugoslawische Bank für
Aussenhandel
Repräsentanz Frankfurt/M
Goethestraße 2/IV
6 FRANKFURT/M
Phone: 28-59-57

PRAHA:

Zastupitelstvo Yugobanky
Havanska 8/III
PRAHA 7
Phone: 376-618

MOSCOW:

B. Ordinka 72
MOSCOW
Phone: 233-86-67

TRIPOLI:

P. O. B. 1087
TRIPOLI (Libya)
Phone: 39-556

Ljubljanska banka

**pravi
naslov
za
denarne
zadeve**